

EG-förordningarna 883/2004 och 987/2009 samt konventioner

Förmåner vid ålderdom och dödsfall enligt EG-förordningarna och EU-förordning 1231/2010

Vägledning

2010:07 version 6

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Vägledningarna innehåller samlad information om vad som gäller inom ett verksamhetsområde. Vägledningarna tas fram av Pensionsmyndigheten.

En vägledning kan innehålla beskrivningar av:

- författningsbestämmelser
- förarbeten
- praxis
- JO:s beslut.

Vägledningarna uppdateras löpande och publiceras på Pensionsmyndighetens webbplats:

<https://www.pensionsmyndigheten.se/om-pensionsmyndigheten/allmannahandlingar/lagar-och-regler>

Vägledning 2010:7 EG förordningarna 883/2004 och 987/2009 samt konventionerna, version 6

Innehåll

1.	Allmänt om förordningarna 883/2004 och 987/2009	1
1.1.	Bakgrund och syfte	1
1.1.1.	Artikel 46 i EUF-fördraget	2
1.1.2.	Närmare om syftet	2
1.1.3.	EU och EES-avtalet	3
1.1.4.	Avtal mellan EG och Schweiz	3
1.2.	Territoriell omfattning	3
1.3.	Huvudprinciper	3
1.3.1.	Likabehandling	4
1.3.2.	Sammanläggning	4
1.3.3.	Exportabilitet	5
1.3.4.	Pro-rata temporis	5
1.4.	Hur är förordning 883/2004 uppbyggd?	5
1.4.1.	Avdelning I	5
1.4.2.	Avdelning II	5
1.4.3.	Avdelning III	6
1.4.4.	Avdelning IV	6
1.4.5.	Avdelning V	6
1.4.6.	Avdelning VI	6
1.4.7.	Bilagor till förordningarna	6
1.4.8.	Medlemsstat	6
2.	Ansvariga och administrerande institutioner	7
2.1.	Behörig medlemsstat	7
2.2.	Behörig myndighet	7
2.3.	Behörig institution – allmänt	7
2.4.	Kontaktinstitution	7
2.5.	Berörd institution	7
3.	Omfattad personkrets	8
3.1.	Allmänt	8
3.1.1.	Medborgare i tredje land	8
3.2.	Arbete som anställd respektive verksamhet som egenföretagare	9
3.3.	Familjemedlem	9
3.4.	Anställd, bosatt eller familjemedlem	10
3.5.	Efterlevande	10
3.6.	Statslös och flykting	10
3.7.	Likvärdiga förmåner, inkomster, omständigheter eller händelser	11
4.	Sakområden	12
4.1.	Lagstiftning	12
4.2.	Förmåner och pensioner	12
4.3.	Förmåner vid ålderdom	13

4.4.	Förmåner till efterlevande	13
4.5.	Minimiförmåner.....	13
4.6.	Sociala förmåner.....	13
4.7.	Särskilda icke-avgiftsfinansierade förmåner.....	14
4.8.	Lagstiftningsförteckning.....	14
5.	Tillämplig lagstiftning	15
5.1.	Allmänt	15
5.2.	Ett lands lagstiftning	15
5.3.	Arbetslandets lagstiftning	15
5.4.	Perioder före den 1 januari 1994	16
5.5.	Avgifter	16
5.6.	Pensionärer	16
6.	Förmåner vid ålderdom.....	17
6.1.	Allmänt	17
6.1.1.	Försäkrad enligt socialförsäkringsbalken	17
6.2.	Ansökningsförfarandet för förmåner vid ålderdom	17
6.2.1.	Ansökan om allmän pension – svenska regler	18
6.2.2.	Ansökan inom EU/EES	18
6.2.3.	Kontaktinstitution	18
6.2.4.	Ansökningsdatum	19
6.2.5.	Olika pensionsåldrar.....	19
6.2.6.	Allmän pension vid bosättning i Sverige	19
6.2.7.	Svensk allmän pension och pension från ett annat medlemsland vid bosättning i Sverige	20
6.2.8.	Provisorisk utbetalning.....	21
6.2.9.	Definitivt och sammanfattande beslut	21
6.2.10.	Uppskjutet uttag av allmän pension	21
6.2.11.	Återkallande av pension.....	21
6.2.12.	Underrättelse till annat medlemsland	22
6.2.13.	Svensk pension vid bosättning utanför Sverige	22
6.2.14.	Omräkning enligt artikel 87 i förordning 883/2004 och artikel 94 i förordning 987/2009.....	22
6.2.15.	Anmälningskyldighet	23
6.3.	Ålderspension från och med 2003 för personer födda 1937 och tidigare (ÅP37)	23
6.3.1.	Sammanläggning av försäkringsperioder/bosättningsperioder	24
6.3.2.	Särskilda bestämmelser för ÅP37	24
6.3.3.	Regler för garantipension för ÅP37	24
6.3.4.	Sammanläggning av försäkringsperioder/bosättningsperioder för rätt till garantipension.....	25
6.3.5.	Garantipension vid bosättning utomlands för ÅP37	25
6.3.6.	57–62-årsregeln gäller för ÅP37.....	25
6.4.	Inkomstgrundade förmåner vid ålderdom för personer födda 1938 och senare (ÅP38)	26

6.4.1. Svenska försäkringsperioder genom arbete	26
6.4.2. Sammanläggning för inkomstgrundad pension för ÅP38.....	26
6.4.3. Försäkringsperioder kortare än ett år	27
6.4.4. Tilläggs pension – Pensionspoäng.....	27
6.4.5. Inkomst pension – PGI och PGB.....	28
6.4.6. Beräkning av inkomst pension och tilläggs pension enligt förordning 883/2004	30
6.4.7. Maximiperioder för tilläggs pensionen.....	30
6.5. Yrkesskadelivränta vid tillämpning av socialförsäkringsbalken.....	31
6.5.1. Livränta från ett annat land	31
6.5.2. Arbetskadelivränta	32
6.6. Garantipension för födda 1938 och senare enligt svensk lagstiftning (ÅP38)	33
6.6.1. Beräkning av garantipension enligt socialförsäkringsbalken ...	33
6.6.2. Samordning enligt socialförsäkringsbalken.....	34
6.7. Garantipension enligt förordning 883/2004 för ÅP38	35
6.7.1. Svenska försäkringsperioder genom bosättning	35
6.7.2. Försäkringsperioder i annat medlemsland	35
6.7.3. Bosättningsperioder kortare än ett år.....	36
6.8. Garantipension som minimiförmån enligt förordning 883/2004, från januari 2018, för ÅP38	36
6.8.1. Bakgrund.....	36
6.8.2. Vad är en minimiförmån enligt artikel 58?.....	37
6.8.3. Övergången från tidigare tillämpning till minimiförmån	37
6.8.4. Sammanläggning för rätt till garantipension som minimiförmån.....	38
6.8.5. Beräkning av garantipension som minimiförmån.....	38
6.9. Garantipension vid bosättning i annat EU/EES-land, för ÅP38, från och med 1 december 2018	42
6.9.1. Bakgrund.....	42
6.9.2. Rätt till garantipension vid bosättning i annat EU/EES-land....	42
6.9.3. Rätt till garantipension vid bosättning utanför Sverige, före 1 december 2018	42
6.9.4. Övergångsbestämmelser till den tillfälliga lagen	43
6.9.5. Beräkning av garantipension vid bosättning i annat EU/EES- land	44
6.9.6. Invandring till Sverige	45
6.9.7. Utvandring från Sverige	45
6.10. Garantipension för personer födda 1938 och senare enligt förordning 883/2004, åren 2003-2017	46
6.10.1. Sammanläggning av försäkringsperioder/bosättningsperioder för rätt till garantipension, åren 2003-2017	46

6.10.2. Beräkning av garantipension enligt förordning 883/2004 – Sammanfattning för tiden 2003-2017	47
6.10.3. Pro-rata temporis principen, åren 2003-2017	48
6.10.4. Pro-rata beräkning av garantipension när det finns inkomstgrundad pension från Sverige – åren 2007-2017	49
6.10.5. Pro-rata beräkning av garantipension när det finns inkomstgrundad pension från Sverige – 2003-2007	51
6.10.6. Hel sjukersättning eller änkepension omedelbart före 65 års- månaden	51
6.10.7. Samordning enligt förordning 883/2004 för tid före 1 januari 2018	52
6.10.8. Förmåner av samma slag, åren 2003-2017	53
6.10.9. Förmåner av annat slag, åren 2007-2017	54
6.10.10. Yrkesskadelivränta vid tillämpning av förordning 883/2004, åren 2003-2017	56
6.11. Övriga pensionsförmåner	57
6.11.1. Särskilt pensionstillägg för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn	57
6.11.2. Bostadstillägg	57
6.11.3. Äldreförsörjningsstöd	58
7. Förmåner vid dödsfall	59
7.1. Ansökningsförfarandet vid dödsfall	59
7.1.1. Allmänt om ansökan om efterlevandepension	59
7.1.2. Kontaktinstitution	60
7.1.3. Ansökningsdatum	60
7.1.4. Efterlevandepension från ett annat medlemsland när sökanden är bosatt i Sverige	60
7.1.5. Efterlevandepension från Sverige när sökanden är bosatt i ett annat medlemsland	61
7.2. Beslut och utbetalning av efterlevandepension	62
7.2.1. Provisorisk utbetalning	62
7.2.2. Måste det fattas beslut om provisorisk utbetalning?	62
7.2.3. Definitivt och sammanfattande beslut	63
7.3. Vem är försäkrad för svensk efterlevandepension?	63
7.3.1. Arbetsbaserade förmåner till efterlevande	63
7.3.2. Bosättningsbaserade förmåner till efterlevande	63
7.4. Vem tillhör kretsen av efterlevande?	64
7.4.1. Allmänt om medborgarskap	65
7.4.2. Medborgare i tredje land	65
7.5. Försäkringsperioder och bosättningsperioder enligt förordning 883/2004	66
7.5.1. Försäkringsperioder för inkomstgrundad efterlevandepension och änkepension	66
7.5.2. Försäkringsperioder för garantipension	66

7.5.3. Försäkringsperioder och bosättningsperioder i annat medlemsland.....	67
7.5.4. Försäkringstid kortare än ett år	67
7.5.5. Sammanläggning för rätt till garantipension som minimiförmån.....	67
7.6. Särskilda familjeförmåner till barn som mist en av eller båda föräldrarna – efterlevandestöd	68
7.7. Rätt till inkomstgrundad omställnings- och barnpension.....	69
7.7.1. Ingen sammanläggning av perioder	69
7.7.2. Pensionsgrundande belopp vid tillämpning av förordning 883/2004	70
7.7.3. Förvärvsvillkoret rörande faktisk pensionsbehållning efter den som är född 1938 eller senare ..	70
7.7.4. Förvärvsvillkor rörande antagen pensionsbehållning efter den som är född 1938 eller senare	71
7.8. Beräkning av inkomstgrundad pension enligt förordning 883/2004	72
7.8.1. Beräkning av omställnings- och barnpension enligt förordning 883/2004	73
7.8.2. Rätt till antagen pensionsbehållning med stöd av förordning 883/2004	74
7.8.3. Närmare om beräkning av antagen pensionsbehållning med stöd av förordning 883/2004	75
7.8.4. Särskilt om efterlevandepensionsunderlag efter avlidna födda år 1937 eller tidigare	79
7.9. Rätt till garantipension till omställningspension och förlängd omställningspension	80
7.9.1. Garantipension som pensionsförmån och sedermera minimiförmån från januari 2018.....	80
7.9.2. Allmänt om minimiförmån.....	80
7.9.3. Övergången från tidigare tillämpning till minimiförmån	81
7.10. Beräkning av garantipension till omställningspension och förlängd omställningspension	82
7.10.1. Beräkning av garantipension enligt Socialförsäkringsbalken ..	82
7.10.2. Svensk och utländsk efterlevandepension som kan påverka garantipensionens storlek.....	83
7.10.3. Beräkning av garantipension enligt förordning 883/2004	84
7.10.4. Beräkning av garantipension som minimiförmån från januari 2018	84
7.10.5. Beräkning av garantipension åren 2007-2017 enligt förordning 883/2004.....	85
7.10.6. Förmåner av samma slag, åren 2007-2017	87
7.10.7. Proportionering enligt nordiska konventionen, åren 2007-2017	88

7.10.8. Pro-rata beräkning av garantipension som pensionsförmån åren 2003-2007	89
7.10.9. Framtida försäkringstid vid beräkning av garantipension, åren 2003-2017	90
7.10.10. Garantipension vid bosättning i ett annat EU/EES-land	93
7.11. Utbetalning av förmåner utomlands.....	94
7.12. Rätt till änkepension	94
7.12.1. Sammanläggning av perioder	94
7.12.2. Försäkringsperioder/bosättningsperioder i annat medlemsland.....	95
7.12.3. Särskilt om änkepension till änka född 1945 eller senare	95
7.13. Beräkning av änkepension	95
7.13.1. Beräkning av pension enligt förordning 883/2004	95
7.13.2. Den avlidne har minst tre år med pensionspoäng.....	96
7.13.3. Den avlidne har inte minst tre år med pensionspoäng	97
7.13.4. Rätt till antagandeberäkning med stöd av förordning 883/2004	97
7.13.5. Närmare om antagandeberäkning med stöd av förordning 883/2004	98
7.13.6. Särskilda bestämmelser om poängår	100
7.13.7. Samordning med ålderspension	100
7.13.8. Artikel 9 i den nordiska konventionen om social trygghet ...	100
8. Överklagande och omprövning.....	101
8.1. Allmänt	101
8.2. Tidsfristens början för omprövning	101
8.3. Provisorisk utbetalning	101
8.4. Enhetlig tolkning	101
9. Omräkning av valutor.....	103
9.1. Allmänt	103
9.2. Allmän pension och efterlevandepensioner	103
9.3. Bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd	105
10. Återbetalning av för mycket utbetald ersättning.....	106
10.1. Allmänt	106
10.2. Återbetalning av för mycket utbetald ersättning enligt förordning 987/2009.....	106
10.3. Artikel 72.1 – alla socialförsäkringsförmåner.....	106
10.4. Artikel 72.2 - motsvarande pensionsförmåner.....	108
10.5. Artikel 72.3 – försörjningsstöd.....	109
10.6. Artikel 78 – begäran om indrivning.....	109
11. Konventioner	111
11.1. Konventioner om social trygghet i förhållande till förordning 883/2004	111
11.1.1. Beräkning.....	111
11.1.2. Fortsatt tillämplighet	111

11.2.	Konventioner om social trygghet med länder utanför EU/EES-området.....	113
11.2.1.	Omfattad lagstiftning	113
11.2.2.	Personkrets.....	114
11.2.3.	Likabehandling	115
11.2.4.	Sammanläggning av försäkringsperioder	115
11.2.5.	Proportionellt beräknad pension	116
11.2.6.	Export av förmåner	116
11.3.	Konventionen med Kanada.....	116
11.3.1.	Konventionen omfattar	116
11.3.2.	Personkrets.....	116
11.3.3.	Export.....	116
11.3.4.	Adresser till förbindelseorganen alternativt pensionsorgan i dessa konventionsländer	117
12.	Diverse förteckningar	118

Förkortningar

AFL	Den upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring
AK	Administrativa kommissionen för social trygghet för migrerande arbetare
ATP	Allmän tilläggspension enligt det äldre pensionssystemet
BTP	Bostadstillägg till pensionärer m.fl.
EEG	Europeiska ekonomiska gemenskapen
EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
EG	Europeiska gemenskapen
EG-fördraget	Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen
EGT	Europeiska gemenskapernas officiella tidning
EPL	Den upphävda lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn
EPU	Efterlevandepensionsunderlag
EU	Europeiska unionen
EUF-fördraget	Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
EUR	Euro
EUT	Europeiska unionens officiella tidning
Förordning 1408/71	Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen
Förordning 574/72	Rådets förordning (EEG) nr 574/72 av den 21 mars 1972 om tillämpning av förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen
Förordning 859/2003	Rådets förordning (EG) nr 859/2003 av den 14 maj 2003 om utvidgning av bestämmelserna i förordning (EEG) nr 1408/71 och förordning 574/72 till att gälla de medborgare i tredje land som enbart på grund av sitt medborgarskap inte omfattas av dessa bestämmelser
Förordning 1612/68	Rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen
Förordning 883/2004	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen
Förordning 987/2009	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009 av den 16 september 2009 om samordning av de sociala trygghetssystemen
Förordning 1231/2010	Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1231/2010
GPL	Den upphävda lagen (1998:702) om garantipension
HVL	Den upphävda lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag
EPLP	Den upphävda lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn
LIPP	Den upphävda lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

LAF	Den upphävda lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring
LIP	Den upphävda lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension
PGB	Pensionsgrundande belopp
PGI	Pensionsgrundande inkomst
Prop.	Regeringens proposition
PTS	Pensionstillskott
PU	Pensionsunderlag (d.v.s. summan av PGI och PGB)
SFB	Socialförsäkringsbalken (2010:110)
SFBP	Lagen (2010:111) om införandet av Socialförsäkringsbalken (2010:110)
SofL	Den upphävda Socialförsäkringslagen (1999:799)
SPT	Särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn
YFL	Den upphävda lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring
ÄFS	Äldreförsörjningsstöd
ÅP37	Allmän pension till födda 1937 eller tidigare
ÅP38	Allmän pension till födda 1938 eller senare

Läsanvisning

Från och med den 1 maj 2010 tillämpas Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 883/2004 och (EG) 987/2009 i de 28 medlemsländerna i EU. Från och med den 1 april 2012 tillämpas förordningarna på Schweiz och från och med den 1 juni 2012 även på Island, Liechtenstein och Norge.

För tredjestatsmedborgare gäller från och med den 24 november 2010 förordningen 1231/2010.

Anledningen till att Europaparlamentet och rådet antog förordningarna 883/2004 och 987/2009 är att förordning 1408/1971 ändrats och uppdaterats med beaktande av domstolens domar ett antal gånger, men också på grund av förändringar i medlemsstaternas lagstiftning. Man har även velat förenkla och modernisera reglerna. Det är framför allt två stora skillnader om man jämför förordningarna 1408/71 och 574/72 med förordningarna 883/2004 och 987/2009. Den ena är förändring i personkretsen och den andra är att all överföring av information mellan medlemsländernas institutioner ska ske på elektronisk väg. Efter flera års förberedande arbete kommer alla medlemsstater från och med 2019 att övergå från att använda pappersblanketter till att överföra informationen på elektronisk väg. Fram till dess att alla medlemsstater har påbörjat en elektronisk informationsöverföring, kommer medlemsländerna på pensionsområdet att kunna använda sig av de pappersblanketter som idag används.

Denna vägledning ska vara ett hjälpmedel för den som handlägger pensionsärenden. Den är en beskrivning av nationell lagstiftning, EU:s lagstiftning och de konventioner som handläggaren har att tillämpa. Vägledningen har avgränsats till att omfatta förmåner enligt kapitel 5 i förordning 883/2004, det vill säga förmåner vid ålderdom och dödsfall. Eftersom vägledningen är en beskrivning av gällande rätt hänvisas till respektive författning för att man ska kunna läsa bestämmelserna i sin helhet.

Kapitel och avsnitt

Vägledningen är indelad i ett antal kapitel, som vart och ett behandlar ett område till exempel kapitel 6 *Förmåner vid ålderdom*. Ett kapitel kan även vara indelat i avsnitt. Under varje avsnitt finns rubriker i kursiv stil som mer detaljerat anger vad texten handlar.

Varje kapitel inleds med några rader om innehållet i kapitlet.

Exempel

Vägledningen innehåller också exempel. De är komplement till beskrivningarna och åskådliggör hur en regel ska tillämpas.

Hur hittar man rätt i vägledningen

I vägledningen finns en innehållsförteckning och ett alfabetiskt sakregister. Innehållsförteckningen är placerad först och ger en översiktssbild av vägledningens kapitel och avsnitt.

1. Allmänt om förordningarna 883/2004 och 987/2009

Detta kapitel handlar allmänt om förordningarna (EG) 883/2004 och (EG) 987/2009, deras bakgrund och syfte, territoriella omfattning och huvudprinciper. I kapitlet beskrivs också allmänt hur förordning 883/2004 är uppbyggd.

Från och med den 1 maj 2010 gäller förordningarna 883/2004 och 987/2009 för medborgare i de 28 medlemsländerna. Förordningarna gäller vidare för medborgarna i Schweiz sedan den 1 april 2012 och för medborgarna i Island, Liechtenstein och Norge sedan den 1 juni 2012. För tredjelandsmedborgare gäller förordning (EU) 1231/2010.

I Pensionsmyndighetens vägledning 2010:6 Förmåner vid ålderdom och dödsfall enligt EG-förordningarna 1408/71 och 574/72 samt enligt konventioner om social trygghet kan man läsa mer om reglerna i dessa förordningar.

1.1. Bakgrund och syfte

Den 1 januari 1958 trädde avtalet om den Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG), det så kallade Romfördraget, i kraft. Genom avtalet åtog sig de ursprungliga medlemsländerna Belgien, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna och Västtyskland inte bara att bilda en tullunion utan också att skapa en ekonomisk gemenskap. En av de viktigaste principerna i Romfördraget om upprättande av en europeisk ekonomisk gemenskap är principen om arbetskraftens fria rörlighet.

Romfördraget har därefter döpts om till fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (EG-fördraget).

EG-fördraget har i och med att Lissabonfördraget har trätt i kraft den 1 december 2009 bytt namn till Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

EU:s grundfördrag består nu av EU-fördraget och EUF-fördraget. Fördragen innebär bland annat att EU får en fast ordförande i Europeiska unionens råd, att EG-domstolen byter namn till EU-domstolen och att Europaparlamentet beslutar om nya EU-lagar tillsammans med rådet i fler frågor än tidigare. EU kommer att ha en representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik.

Den fria rörligheten fortsätter att vara en av de viktigaste principerna inom EU och regleras numera i artikel 45 EUF-fördraget.

Redan vid tidpunkten för Romfördraget ansåg man att de olika ländernas sociala trygghetssystem kunde utgöra ett hinder mot den fria rörligheten. Eftersom de olika medlemsländernas sociala trygghetssystem skiljer sig från varandra kan det uppstå situationer när en anställd eller egenföretagare som arbetar i ett annat medlemsland får ett sämre försäkringsskydd än om han inte hade bytt arbetsland. Så kan till exempel vara fallet om det andra landets lagstiftning kräver en viss kvalifikationstid innan förmåner kan utgå. Innan

villkoret är uppfyllt kan den anställde bli utan försäkringsskydd. För att undvika sådana negativa konsekvenser vid byte av arbetsland inom unionen innehöll Romfördraget, och numera EUF-fördraget, bestämmelser som gav Europaparlamentet och rådet behörighet att besluta om sådana åtgärder inom den sociala trygghetens område som är nödvändiga för att genomföra den fria rörlighet för arbetstagare som definieras i artikel 45 EUF-fördraget (artikel 46 EUF-fördraget).

Det är emellertid bestämmelserna i EG-fördraget som ligger till grund för den lagstiftning som återfinns i förordningarna 883/2004 och 987/2009.

1.1.1. Artikel 46 i EUF-fördraget

Bestämmelsen i artikel 46 i EUF-fördraget lyder:

”Europaparlamentet och rådet ska enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén utfärda direktiv eller förordningar i vilka de åtgärder anges som är nödvändiga för att genomföra den fria rörlighet för arbetstagare som definieras i artikel 45 och därvid särskilt

a) säkerställa ett nära samarbete mellan nationella arbetsmarknadsmyndigheter,

b) avveckla sådana administrativa förfaranden och sådan administrativ praxis samt sådana kvalifikationstider för tillträde till lediga anställningar som har sin grund antingen i inhemsk lagstiftning eller i avtal som tidigare har ingåtts mellan medlemsstaterna och som skulle kunna hindra den fria rörligheten för arbetstagare om de behövs,

c) avveckla alla sådana kvalifikationstider och andra restriktioner, som föreskrivs antingen i inhemsk lagstiftning eller i avtal som tidigare har ingåtts mellan medlemsstaterna, och som för arbetstagare från övriga medlemsstater uppställer andra villkor i fråga om fritt val av anställning än för inhemska arbetstagare,

d) inrätta system för arbetsförmedling som kan skapa balans mellan tillgång och efterfrågan på arbetsmarknaden på ett sätt som undanröjer allvarliga risker för levnadsstandarden och sysselsättningsnivån inom olika regioner och industrier”.

EG-förordningarna är direkt tillämpliga i Sverige. Vidare gäller att om en svensk författning skulle strida mot en bestämmelse i någon av förordningarna ska bestämmelsen i förordningen tillämpas i stället för den svenska författningen.

Förordningarna 883/2004 och 987/2009 omfattar inte sociala förmåner. Bestämmelser om sociala förmåner, som bland annat består av socialbidrag, finns i förordning 1612/68 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen.

1.1.2. Närmare om syftet

Syftet med förordningarna kan sägas vara att samordna medlemsländernas olika sociala trygghetssystem så att den fria rörligheten kan förverkligas. Syftet är däremot inte att harmonisera de olika ländernas system, det vill säga

att få dem lika eller likformiga. Varje medlemsland har rätt att utforma sina egna sociala trygghetssystem. Avsikten med förordningarna är endast att samordna de olika system som finns.

1.1.3. EU och EES-avtalet

I EU ingår idag 28 länder. Dessa är Sverige, Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Polen, Portugal, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Spanien, Storbritannien och Nordirland, Tjeckien, Tyskland, Ungern, Österrike och Kroatien.

Sverige är medlem i EU sedan den 1 januari 1995. Förordningarna 1408/71 och 574/72 var dock tillämpliga i Sverige sedan den 1 januari 1994 då EES-avtalet trädde i kraft.

1.1.4. Avtal mellan EG och Schweiz

EG och Schweiz har ingått ett avtal om fri rörlighet för personer. Det ursprungliga avtalet trädde i kraft den 1 juni 2002 och finns publicerat i EUT nr L 114, 30.4.2002 (s. 1–63). Till följd av avtalet skulle Schweiz betraktas som medlemsland vid tillämpning av förordningarna 1408/71 och 574/72 och schweiziska medborgare och deras familjemedlemmar omfattas av den personkrets som anges i artikel 2 förordning 1408/71. Avtalet gällde ursprungligen mellan Schweiz och EU:s 15 ”gamla” medlemsländer. Det omförhandlades dock till att omfatta även medlemsländerna Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern. Sedan den 1 april 2012 gäller förordningarna 883/2004 och 987/2009 mellan medlemsländerna och Schweiz.

1.2. Territoriell omfattning

Förordning 883/2004 gäller inom EU-ländernas territorier. För Frankrike innebär det att fastlandsterritoriet, det vill säga det egentliga Frankrike, och de utomeuropeiska departementen omfattas av förordningen. Dessa départements är Guadeloupe, Martinique, Réunion, och Franska Guyana. Beträffande Portugal omfattas Azorerna och Madeira och beträffande Spanien Kanarieöarna. Beträffande Storbritannien gäller förordningen för Gibraltar men däremot inte för Kanalöarna och Isle of Man.

Färöarna och Grönland tillhör inte EU. Grönland tillhörde gemenskapen fram till 1985. Rättigheter som har tjänats in enligt förordning 1408/71 fram till tidpunkten för utträdet är dock fortfarande skyddade. Vidare har personer som omfattas av förordningen rätt till akut sjukvård om de vistas tillfälligt på Grönland. Personer som är försäkrade på Färöarna och Grönland omfattas dock av bestämmelserna i förordningen genom den nordiska konventionen (NK), se vidare kapitel 11.

1.3. Huvudprinciper

Samordningen i förordning 883/2004 bestäms utifrån fyra huvudprinciper. Dessa är principerna om likabehandling, sammanläggning, exportabilitet och beräkning enligt pro-rata temporis principen.

Utöver de fyra huvudprinciperna beträffande samordning av medlemsländernas lagstiftning på socialförsäkringsområdet finns en femte huvudprincip i förordning 883/2004, nämligen principen om *ett* lands lagstiftning. Se vidare kapitel 5.

1.3.1 Likabehandling

En av de bärande principerna inom EU är den om likabehandling. Principen innebär att all diskriminering på grund av nationalitet är förbjuden. Denna princip om likabehandling, oavsett medborgarskap, finns också i förordning 883/2004. Likabehandlingsprincipen innebär att personer som omfattas av förordning 883/2004 och som är bosatta i ett medlemsland har samma rättigheter och skyldigheter som landets egna medborgare i fråga om de socialförsäkringsförmåner, som omfattas av förordningen. Det betyder att villkor i ett medlemslands lagstiftning om krav på medborgarskap inte kan göras gällande gentemot personer som är omfattade av förordningen (artikel 4 förordning 883/2004).

Administrativa kommissionen föreskrev i sin rekommendation nr 22/2003 om likabehandling följande:

”Pensionsförmåner som föreskrivs i en konvention om social trygghet mellan en medlemsstat och ett tredje land för anställda och egenföretagare som är medborgare i den medlemsstaten bör i princip beviljas anställda och egenföretagare som är medborgare i övriga medlemsstater och som befinner sig i samma objektiva situation genom tillämpning av principerna om likabehandling och icke-diskriminering av medborgare från övriga medlemsstater”.

1.3.2 Sammanläggning

Sammanläggningsprincipen syftar till att anställda och egenföretagare som arbetar i ett medlemsland inte ska gå miste om förmåner eller rättigheter som de har tjänat in tidigare i ett annat medlemsland.

Det betyder att om ett medlemslands lagstiftning innehåller bestämmelser som kräver viss tids försäkring, arbete eller bosättning för rätt till förmåner ska sådan tid i ett annat medlemsland beaktas om det behövs. Perioder i ett annat medlemsland ska alltså räknas med som om de hade fullgjorts i det förstnämnda landet. Detta är en genomgående princip och gäller för alla förmånsslag som omfattas av förordning 883/2004 med undantag för förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar. Anledningen till att principen inte tillämpas på dessa förmåner är att den anställde eller egenföretagaren är försäkrad i och med att arbetet påbörjas. Allmänna bestämmelser om sammanläggning av försäkringsperioder finns i artikel 6 förordning 883/2004.

Det kan även bli aktuellt att beakta försäkringsperioder intjänade i ett tredje land. Detta framgår av EU-domstolens dom, mål nr C-55/00 Gottardo. Domen gällde Elide Gottardo, som genom giftermål förvärvat franskt medborgarskap. Hon hade arbetat i Italien, Frankrike och Schweiz. Hon beviljades schweizisk och fransk ålderspension utan att behöva återropa sammanläggning av försäkringsperioder. Hon ansökte även om italiensk pension. De italienska myndigheterna konstaterade att de perioder hon arbetat

i Italien och Frankrike inte räckte för rätt till italiensk pension. Om hon fortfarande hade varit italiensk medborgare hade hon däremot kunnat åberopa den schweizisk-italienska konventionen och på så sätt kunnat lägga samma schweiziska och italienska försäkringsperioder och få rätt till italiensk pension.

EU-domstolen kom till följande slutsats. När ett medlemsland har ingått en bilateral konvention om social trygghet med ett icke-medlemsland och denna konvention innehåller regler om sammanläggning av försäkringsperioder som fullgjorts i ett tredje land måste de behöriga myndigheterna beakta dessa perioder om det behövs för rätt till ålderspension även när de har fullgjorts av en medborgare i medlemsland som inte omfattas av konventionen.

1.3.3 Exportabilitet

Exportabilitetsprincipen innebär att kontantförmåner inte får minskas eller dras in om den berättigade är bosatt i ett annat medlemsland än det som betalar ut förmånen. Det betyder att kontantförmåner som någon har förvärvat i ett medlemsland ska betalas ut även om den berättigade bor i eller flyttar till ett annat medlemsland (artikel 7 förordning 883/2004).

1.3.4 Pro-rata temporis

Pro-rata temporis principen tillämpas vid beräkning av pension i fall då en pensionstagare till följd av arbete eller bosättning i flera medlemsländer har tjänat in rätt till pension i mer än ett medlemsland. Den enskilde har då rätt till en proportionellt beräknad pension från vart och ett av de länder som han eller hon tjänat in rätt till pension (artikel 52 förordning 883/2004).

1.4. Hur är förordning 883/2004 uppbyggd?

Förordning 883/2004 inleds med en ingress som närmare beskriver bakgrunden till förordningen. Denna ingress är inte lagtext utan endast bakgrundsmaterial till de kommande bestämmelserna.

Förordningens bestämmelser är därefter indelade i fem avdelningar.

1.4.1 Avdelning I

Den första avdelningen behandlar allmänna bestämmelser som innefattar bland annat definitioner av olika begrepp som används i förordningen. En central sådan är definitionen av begreppet försäkrad (artikel 1, punkt c i förordning 883/2004). Det finns också bestämmelser som rör den personkrets som omfattas av förordningen och förordningens sakområden (artikel 2 och 3 förordning 883/2004).

1.4.2 Avdelning II

Denna avdelning innehåller bestämmelser om fastställande av tillämplig lagstiftning. Bestämmelserna är centrala eftersom de anger om svensk lagstiftning om social trygghet överhuvudtaget ska tillämpas i ett enskilt fall. Huvudprincipen är att en person vid varje ögonblick under intjänandetiden ska omfattas av endast ett medlemslands lagstiftning om social trygghet.

1.4.3 Avdelning III

Avdelning III innehåller särskilda bestämmelser om olika förmåns kategorier. Avdelningen är indelad i nio kapitel. Varje kapitel behandlar olika slags förmåner. Denna vägledning kommer att behandla bestämmelser i kapitel 5 ålders- och efterlevandepensioner.

I avdelning III finns också bestämmelser om förmåner vid sjukdom, moderskaps- och likvärdiga faderskapsförmåner (kapitel 1), förmåner relaterade till olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar (kapitel 2), ersättning vid dödsfall (kapitel 3), förmåner vid invaliditet (kapitel 4), arbetslöshetsförmåner (kapitel 6), förmåner vid förtida pension (kapitel 7), familjeförmåner (kapitel 8) samt särskilda icke avgiftsfinansierade kontantförmåner (kap 9).

1.4.4 Avdelning IV

Avdelning IV innehåller bestämmelser om den administrativa kommissionen för social trygghet för migrerande arbetare (Administrativa Kommissionen) och rådgivande kommittén.

Administrativa Kommissionen ska enligt förordning 883/2004 bland annat handlägga frågor om tolkningen av bestämmelserna i denna förordning.

Rådgivande kommittén är en kommitté som består av en regeringsföreträdare, en företrädare för arbetstagarorganisationerna och en företrädare för arbetsgivarorganisationerna från varje medlemsland. Denna kommitté är behörig att bland annat granska problem i samband med tillämpningen av gemenskapsbestämmelserna särskilt med avseende på vissa personkategorier.

1.4.5 Avdelning V

Avdelning V innehåller diverse bestämmelser om bland annat samarbete mellan medlemsstaternas behöriga myndigheter och institutioner och övergångsbestämmelser.

1.4.6 Avdelning VI

Avdelning VI innehåller övergångsbestämmelser och slutbestämmelser.

1.4.7 Bilagor till förordningarna

Det finns bilagor till både förordning 883/2004 och tillämpningsförordning 987/2009. Till förordning 883/2004 finns sammanlagt elva bilagor som innehåller särbestämmelser för de olika länderna. I bilaga X till förordning 883/2004 anges bland annat sådana särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner som inte behöver exporteras inom EU/EES.

Bilagorna till förordning 987/2009 innehåller bland annat uppgifter om tillämpningsbestämmelser för de konventioner som fortfarande gäller och Europeiska kommissionens databas institutioner.

1.4.8 Medlemsstat

Vid tillämpningen av förordningarna 883/2004 och 987/2009 avses med medlemsland i denna vägledning endast EU-länder.

2. Ansvariga och administrerande institutioner

Detta kapitel handlar bland annat om vilka institutioner som är behöriga i socialförsäkringsärenden vid tillämpning av förordning 883/2004 och förordning 987/2009.

2.1. Behörig medlemsstat

Behörig medlemsstat är det land där den behöriga institutionen finns. Det innebär att behörig stat är den medlemsstat i vilket man är försäkrad för socialförsäkringsförmåner (artikel 1 s förordning 883/2004).

2.2. Behörig myndighet

Behörig myndighet i Sverige är Socialdepartementet (artikel 1 m förordning 883/2004).

2.3. Behörig institution – allmänt

Behörig institution är den institution hos vilken den berörda personen är försäkrad vid den tidpunkt då han eller hon ansöker om en förmån. Det kan också vara den institution från vilken den berörda personen har eller skulle ha rätt till förmåner, om denne eller en eller flera medlemmar av hans familj var bosatta i den medlemsstat som institutionen finns eller den institution som har utsetts av den berörda medlemsstatens behöriga myndighet eller, när det gäller ett system som gäller arbetsgivarens ansvar för de förmåner som avses i artikel 3.1, antingen arbetsgivaren eller försäkringsgivaren i fråga, eller om sådan saknas, ett organ eller en myndighet som har utsetts av den berörda medlemsstatens behöriga myndighet (artikel 1 q förordning 883/2004).

Från och med den 1 januari 2010 är Pensionsmyndigheten behörig institution för ärenden om allmän pension, efterlevandepension inklusive efterlevandestöd, efterlevandelivränta och bostadstillägg till pensionärer.

2.4. Kontaktinstitution

Kontaktinstitution är antingen institutionen i den medlemsstat som en pensionssökande är bosatt i under förutsättning att han har varit omfattad av denna stats lagstiftning eller den medlemsstat där sökanden senast var försäkrad (artikel 45 och 47 förordning 987/2009).

2.5. Berörd institution

Berörd institution är institutionen i varje medlemsstat vars lagstiftning pensionssökanden eller vid efterlevandepension den avlidne har varit omfattad av.

3. Omfattad personkrets

Detta kapitel handlar om vem som omfattas av bestämmelserna i förordningarna 883/2004 och 987/2009 samt i vilken egenskap.

3.1. Allmänt

Förordning 883/2004 gäller för alla som är medborgare i en medlemsstat, alla statslösa eller flyktingar som är bosatta i en medlemsstat och som omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i en eller flera medlemsstater samt deras familjemedlemmar och efterlevande. Beträffande familjemedlemmar och efterlevande behöver dessa inte vara medborgare i en medlemsstat för att omfattas av förordningen.

Om en medborgare i ett tredje land omfattats av lagstiftningen i en medlemsstat och därmed tjänat in rätt till pension kan en efterlevande få efterlevandepension under förutsättning att den efterlevande är medborgare i en medlemsstat. (Artikel 2 förordning 883/2004) Se vidare under rubrikerna Familjemedlem och Efterlevande.

Exempel

En rysk medborgare som har arbetat i Tyskland i många år avlider. Hans polska hustru har rätt till tysk efterlevandepension i förhållande till den avlidne makens intjänade år i Tyskland.

Exempel

En svensk medborgare som har arbetat i Finland avlider. Hennes amerikanska make har rätt till finsk pension i förhållande till hustruns intjänade år i Finland.

3.1.1. Medborgare i tredje land

Från och med den 1 juni 2003 utvidgades personkretsen i förordning 1408/71 till att omfatta även medborgare i tredje land som lagligen vistas inom en medlemsstats territorium (Artikel 1 förordning 859/2003).

Förordning 859/2003 hänvisar till förordningarna 1408/71 och 574/72 och är därför inte tillämplig på förordning 883/2004.

Från och med den 1 januari 2011 omfattas tredjelandsmedborgare av förordningarna 883/2004 och 987/2009 genom en ny förordning (EU) 1231/2010.

Skillnaden mellan förordning 1408/71 och förordning 883/2004 är att något krav på förvärvsarbete inte längre finns. Det betyder att det slopade kravet på förvärvsarbete från och med den 1 januari 2011 även gäller tredjelandsmedborgare.

För att förordning 1231/2010 ska bli gällande på tredjelandsmedborgare krävs det att personen dels lagligen vistas inom en medlemsstats territorium, dels att minst två medlemsstater är inblandade.

Exempel

En rysk medborgare som tidigare har varit folkbokförd i Sverige flyttar till Estland och bosätter sig där. Han omfattas av förordning 1231/2010 och kan ha rätt till garantipension.

Danmark och Storbritannien har inte deltagit i antagandet av förordning 1231/2010. Det innebär att förordningen därför inte är bindande för eller tillämplig på dessa två medlemsstater.

3.2. Arbete som anställd respektive verksamhet som egenföretagare

Arbete som anställd respektive verksamhet som egenföretagare definieras i förordning 883/2004 som en verksamhet eller likvärdig situation som betraktas som sådan vid tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet i den medlemsstat där denna verksamhet utövas eller denna situation råder (artikel 1a och 1b). I praktiken har det ingen betydelse om en person betecknas som anställd eller egenföretagare vid tillämpningen av förordning 883/2004. För att omfattas av förordning 883/2004 finns det inte något krav på att man förvärvsarbetar eller har förvärvsarbetat. Det är i stället den nationella lagstiftningen i varje medlemsstat som avgör om man har rätt till en förmån eller inte.

Den nationella lagstiftningen i de flesta medlemsstater kräver att man varit anställd eller egenföretagare för att få rätt till en förmån. Begreppen anställd eller egenföretagare är enligt EU-domstolens praxis snarare att betrakta som EU-rättsliga begrepp än nationella begrepp. Det är fråga om en definition som med stöd av EU-fördraget ska ges en utsträckt tolkning för att åstadkomma största möjliga rörlighet för arbetstagare inom EU. Det avgörande är inte om en person faktiskt arbetar som anställd eller egenföretagare utan att han eller hon är försäkrad som anställd eller egenföretagare (se EU-domstolens dom, mål nr 75/63 Unger).

3.3. Familjemedlem

Familjemedlemmar och efterlevande till medborgare i en medlemsstat omfattas av förordning 883/2004 oavsett medborgarskap. Detsamma gäller familjemedlemmar till statslösa och flyktingar som är bosatta i en medlemsstat (artikel 2).

Familjemedlemmar och efterlevande som inte är medborgare i en medlemsstat har ingen självständig rätt till förmåner utan får sådana förmåner som kan utges till dem i deras egenskap av familjemedlemmar och efterlevande.

Med familjemedlem förstås den som definieras eller erkänns som familjemedlem eller som betecknas som medlem av hushållet enligt den lagstiftning enligt vilken förmåner utges (artikel 1 förordning 883/2004). Om en person betraktas som familje- eller hushållsmedlem endast om han eller hon lever i samma hushåll som den försäkrade personen eller pensionstagaren ska detta villkor anses vara uppfyllt om personen till sin försörjning är

beroende av den försäkrade eller pensionstagaren (artikel 1 i 3 förordning 883/2004).

3.4. Anställd, bosatt eller familjemedlem

För att kunna bestämma vilken medlemsstats lagstiftning en person ska omfattas av är det viktigt att avgöra om han eller hon ska betraktas som anställd, endast bosatt eller familjemedlem. En av huvudprinciperna i förordningen är att en person ska omfattas av lagstiftningen i endast en medlemsstat. Det gäller både rätten till socialförsäkringsförmåner och skyldigheten att betala socialavgifter.

3.5. Efterlevande

För att bestämmelserna i förordning 883/2004 ska gälla för en efterlevande krävs det att den avlidne har omfattats av lagstiftningen i en eller flera medlemsstater. Dessutom krävs att den avlidne var medborgare i en medlemsstat eller var statslös eller flykting och bosatt i en medlemsstat eller att den efterlevande är medborgare i en medlemsstat eller flykting eller statslös och bosatt i en medlemsstat. Det betyder att bestämmelserna också gäller den som är efterlevande till en medborgare i tredje land (se avsnitt 3.1). Någon definition på efterlevande finns inte i förordning 883/2004. Man har ansett att det inte behövs. I stället får man använda den definition som finns för familjemedlemmar. En efterlevande blir då den som betraktas som efterlevande enligt lagstiftningen i den medlemsstat där förmånerna utges. Om enligt det landets lagstiftning endast den som var samboende med den avlidne erkänns som efterlevande, ska detta villkor anses uppfyllt om personen var ekonomiskt beroende av den avlidne för sin försörjning (artikel 1 förordning 883/2004).

För att få rätt till efterlevandeförmåner krävs inte att den anställde eller egenföretagaren själv har flyttat mellan medlemsstater. Det räcker att den person som har rätt till efterlevandeförmåner efter den avlidne, har flyttat från ett medlemsland till ett annat (EU-domstolens dom, mål nr 115/77 Laumann). Det betyder att det kan finnas rätt till barnpension för ett barn oavsett i vilken medlemsstat barnet är bosatt även om den avlidne föräldern endast har arbetat och tjänat in pensionsrätt i Sverige. Ett barns försäkring bedöms självständigt när det gäller rätten till efterlevandestöd vid bosättning i Sverige.

3.6. Statslös och flykting

Den som bedöms som statslös enligt FN-konventionen om statslösas rättsliga ställning eller som flykting enligt FN-konventionen om flyktingars rättsliga ställning samt är bosatt i en medlemsstat omfattas av förordning 883/2004 om han eller hon omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i en eller flera medlemsstater (artikel 1 och 2 förordning 883/2004). Som flykting enligt ovan nämnda konvention anses den som befinner sig utanför det land där han är medborgare, därför att han känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller på grund av sin religiösa eller politiska uppfattning. En ytterligare förutsättning för att en person ska anses som flykting är att han eller hon inte kan, eller på grund

av sin fruktan, inte vill begagna sig av detta lands skydd. Som flykting anses även den som är statslös och som av samma skäl som en flykting befinner sig utanför det land där han eller hon tidigare har haft sin vanliga vistelseort och som han eller hon inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill återvända till (artikel 1 FN:s konvention angående flyktingars rättsliga ställning).

3.7. Likvärdiga förmåner, inkomster, omständigheter eller händelser

Förordning 883/2004 innehåller en ny bestämmelse om att en medlemsstat ska beakta likvärdiga förmåner, inkomster, omständigheter eller händelser som inträffat i ett annat medlemsland (artikel 5). Bestämmelsen bygger på uttalanden som EU-domstolen gjort i ett antal avgöranden (C 349/87, 228/88 och 12/89).

Om förmåner, inkomster, omständigheter eller händelser har rättsverkningar enligt en medlemsstats lagstiftning ska de beaktas även om de inträffat i en annan medlemsstat. Bestämmelsen får dock inte innebära att den medlemsstat som tillämpar bestämmelsen blir behörig eller att dess lagstiftning blir tillämplig (se ingressen punkterna 9-11 till förordning 883/2004).

När bestämmelsen tillämpas kan resultatet bli såväl positivt som negativt för den försäkrade personen.

4. Sakområden

I detta kapitel beskrivs vilka förmåner vid ålderdom och dödsfall som omfattas av förordning 883/2004 och förordning 987/2009.

4.1. Lagstiftning

Förordning 883/2004 är enligt artikel 3 tillämplig på all lagstiftning om social trygghet som bland annat avser

- förmåner vid ålderdom och
- förmåner till efterlevande

Med lagstiftning förstås i förhållande till varje medlemsland de lagar, författningar och övriga tillämpningsbestämmelser som rör de grenar av social trygghet som avses i artikel 3.1. Uttrycket ”lagstiftning” omfattar däremot inte kollektivavtal (artikel 1 förordning 883/2004).

Huvudkriteriet när det gäller att definiera ”lagstiftning” är enligt EU-domstolen inte var, rent geografiskt, någon har förvärvsarbetat, utan förhållandet mellan personen och det medlemslands system för social trygghet som han har varit omfattad av. Det är därför betydelselöst om den försäkrade har förvärvsarbetat i eller utanför EU:s territorium. Det innebär att om ett medlemslands lagstiftning är tillämplig även på personer som arbetar utanför EU:s territorium ska lagstiftningen betraktas som lagstiftning vid tillämpning av förordning 883/2004 (se EU-domstolens domar, mål nr 87/76 Bozzone, mål nr 300/84 van Roosmalen och mål nr 60/93 Aldewereld).

4.2. Förmåner och pensioner

Med begreppet pension avses inte endast pensioner utan även engångsbelopp som kan ersätta pensioner, utbetalningar i form av ersättning för avgifter samt, om inget annat föreskrivs i bestämmelserna i avdelning III, uppräkningsbidrag eller tilläggsbidrag (artikel 1 förordning 883/2004).

Frågan om till vilket sakområde, det vill säga försäkringsgren, en förmån ska räknas avgörs enligt förordning 883/2004 och inte med utgångspunkt i ett medlemslands nationella lagstiftning. Det innebär att till exempel en förmån som enligt ett medlemslands lagstiftning betraktas som en förmån vid invaliditet kan anses vara en förmån vid sjukdom enligt förordningen (se EU-domstolens dom, mål nr 69/79 Jordens-Vosters). Det betyder att sjukersättningen som enligt svensk lagstiftning är en sjukförmån men enligt förordningen anses som en förmån vid invaliditet i vissa fall ska beräknas enligt bestämmelserna i kapitlet om ålders- och efterlevandepensioner.

För att en förmån enligt ett medlemslands lagstiftning över huvud taget ska falla in under tillämpningsområdet för förordning 883/2004 fordras att förmånen ska kunna hänföras till något av de i artikel 3 nämnda sakområdena. I annat fall omfattas förmånen inte av bestämmelserna i förordningen (se EU-domstolens dom mål nr 249/83 Hoeckx).

4.3. Förmåner vid ålderdom

I denna förmånsgrupp ingår de inkomstgrundade förmånerna inkomstpension, tilläggspension och premiepension. Även den bosättningsbaserade förmånen garantipension till födda 1937 och tidigare ingår. Till denna grupp räknas också särskilt pensionstillägg enligt 73 kapitlet SFB och äldreförsörjningsstöd. Beträffande äldreförsörjningsstöd, se detta kapitel under rubriken *Särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner*.

4.4. Förmåner till efterlevande

Med förmåner till efterlevande avses i förordning 883/2004 de inkomstgrundade pensionsförmånerna omställningspension, barnpension, änkepension och särskild efterlevandepension (endast aktuellt vid dödsfall före den 1 januari 2003). Även den bosättningsbaserade förmånen garantipension till änkepension räknas som förmåner till efterlevande.

Den särskilda förmånen efterlevandestöd till barn är inte en pensionsförmån utan en extra eller särskild familjeförmån till barn som mist en eller båda föräldrarna.

Sverige har anmält efterlevandestödet till Administrativa kommissionens förteckning över extra eller särskilda familjeförmåner till barn som mist en eller båda föräldrarna.

Om den avlidne föräldern inte har omfattats av svensk lagstiftning finns det ingen rätt till efterlevandestöd med stöd av förordning 883/2004. Efterlevandestödet betalas endast ut så länge barnet är bosatt i Sverige och med stöd av SFB.

Efterlevandestödet minskas av såväl svensk som utländsk barnpension enligt 79 kap. 4-6 §§ SFB.

4.5. Minimiförmåner

Vissa förmåner som omfattas av förordning 883/2004 är att betrakta som minimiförmåner (artikel 58). För Sveriges del är garantipension till allmän pension till personer födda 1938 eller senare och garantipension till omställningspension att anse som minimiförmåner. Att en förmån är att betrakta som minimiförmån innebär att förmånstagaren som ansöker om förmånen inte får beviljas ett belopp som är lägre än det minimibelopp som har fastställts enligt landets lagstiftning om alla försäkrings- eller bosättningsperioder som personen haft i något EU-land beaktas. Försäkringsperioderna ska definieras och erkännas enligt lagstiftningen i det land där de har tjänats in. Förmånen betalas ut till förmånstagaren så länge som denna är bosatt i medlemsstaten. Medlemsstaterna ska varje år anmäla till EU-kommissionen vilka förmåner som behandlas som minimiförmåner.

4.6. Sociala förmåner

Förordning 883/2004 är tillämplig på alla allmänna och särskilda system om social trygghet oavsett om de bygger på avgiftsplikt eller inte. Sociala förmåner, som är ett betydligt vidare begrepp än social trygghet, omfattas

däremot inte av förordningen. Sociala förmåner innefattar bland annat socialbidrag.

Regler för sociala förmåner finns i förordning 1612/68. Enligt denna förordning ska en arbetstagare som är medborgare i ett medlemsland och som arbetar och är bosatt i ett annat medlemsland ha rätt till samma sociala och skattemässiga förmåner som det landets egna medborgare (artikel 7 förordning 1612/68). Rätten till likabehandling gäller när den anställde och hans familjemedlemmar befinner sig i det aktuella medlemslandet. Förordningen omfattar enbart arbetstagare och deras familjemedlemmar.

Gränsdragningar mellan social trygghet och sociala förmåner är ofta svåra att göra, men ett kriterium som måste vara uppfyllt för att en förmån ska omfattas av förordning 883/2004 är att den faller in under något av förordningens sakområden. I den mån svenska socialförsäkrings- och familjeförmåner inte faller inom tillämpningsområdet för förordning 883/2004 gäller generellt sett att de i stället omfattas av förordning 1612/68.

4.7. Särskilda icke-avgiftsfinansierade förmåner

Det har ansetts angeläget att förordning 883/2004 också omfattar vissa förmåner som befinner sig i gränsområdet mellan socialförsäkringsförmåner och andra sociala förmåner. Förordningen gäller därför även beträffande vissa särskilda icke avgiftsfinansierade förmåner som anges i bilaga X till förordningen (artikel 70.2 c förordning 883/2004).

Dessa förmåner kan endast fås i det medlemsland som utger förmånerna och i enlighet med dess lagstiftning. Det finns inte någon rätt enligt förordningen till utbetalning vid bosättning i annat medlemsland (artikel 7 förordning 883/2004).

För Sveriges del finns bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd upptagna i bilaga X. Dessa förmåner ska endast betalas ut så länge den som har förmånen är bosatt i Sverige. Det betyder att så länge en pensionär anses bosatt i Sverige enligt bestämmelserna i 5 kap. SFB, har han eller hon rätt att få bostadstillägg för sin bostad i Sverige vid vistelse i annat EES-land, eller i Schweiz.

4.8. Lagstiftningsförteckning

Medlemsländerna ska varje år anmäla och offentliggöra den lagstiftning som avses i de olika försäkringsgrenarna i förordningen. Länderna ska även anmäla minimiförmåner enligt artikel 58 (artikel 9 förordning 883/2004).

5. Tillämplig lagstiftning

Detta kapitel beskriver kortfattat vad som gäller om tillämplig lagstiftning. I övrigt hänvisas till Försäkringskassans vägledning 2017:1 *Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal*.

5.1. Allmänt

I förordning 883/2004 ges förutsättningar för att bestämma vilket medlemslands lagstiftning (lagval) som ska användas för en försäkrad eller i ett försäkringsärende (artikel 11–16 förordningen).

Dessa lagvalsregler gäller framför bestämmelserna i ett medlemslands nationella lagstiftning om var en person ska vara försäkrad. Genom reglerna i förordning 883/2004 för samordning av förmåner skapas garantier för att medborgare i medlemsländerna och deras familjemedlemmar som flyttar inom EU/EES och Schweiz, inte går miste om förmåner då de utnyttjar den fria rörligheten och bor eller arbetar i ett annat medlemsland. Den som omfattas av förordningen kan endast vara försäkrad i ett medlemsland i taget (artikel 11 förordningen).

5.2. Ett lands lagstiftning

Att endast *ett* lands lagstiftning ska vara tillämplig är en av huvudprinciperna i förordning 883/2004. En redogörelse för de andra fyra huvudprinciperna lämnas i kapitel 1 i denna vägledning (se avsnitt 1.3).

Enligt denna princip ska en person som omfattas av förordningen vara omfattad av socialförsäkringslagstiftningen i endast ett medlemsland. Principen innebär vidare att detta lands lagstiftning ska gälla för alla förmåner som omfattas av förordningen. Det aktuella landet kallas behörig stat (se avsnitt 2.1.1).

Ett syfte med bestämmelserna om tillämplig lagstiftning i förordningen är att förhindra att personer samtidigt omfattas av flera medlemsländers system för social trygghet. Ett annat syfte är att undvika att någon står utan försäkringsskydd. Bestämmelserna innebär inte att en person automatiskt omfattas av socialförsäkringssystemet i det medlemsland vars lagstiftning har utpekats av förordningen. Sådana förutsättningar bestäms av den nationella lagstiftningen. Denna måste dock uppställa lika villkor för tillhörighet till försäkringen för medborgare från de andra medlemsländerna som för det egna landets medborgare (se avsnitt 1.3.1).

5.3. Arbetslandets lagstiftning

Huvudregeln är att en anställd omfattas av lagstiftningen i det medlemsland där han eller hon arbetar (artikel 11. 3 förordning 883/2004). Det finns emellertid undantag från denna regel, till exempel vid utsändning eller vid arbete i två eller flera medlemsländer samtidigt. (För mer information, se Försäkringskassans vägledning 2017:1 *Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal*)

5.4. Perioder före den 1 januari 1994

Lagvalsreglerna i förordning 883/2004 gäller för medlemsländerna från och med den 1 maj 2010. För tiden från och med den 1 januari 1994 fram till och med sista april 2010 gällde reglerna om lagval i förordning 1408/71.

När det gäller tidsperioder före den 1 januari 1994 tillämpas istället bestämmelser om lagval i svensk lagstiftning samt i eventuella konventioner.

I den nordiska konventionen om social trygghet (SFS 2013:134) mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge, vilken för Sveriges del trätt i kraft den 1 maj 2014, bestäms att om en person har förvärvat rätt till tilläggspension i ett nordiskt land under en period innan konventionen träder i kraft ska grundpension för samma period beräknas från samma land (SFS 2004:114). Detta gäller även om personen varit bosatt i ett annat nordiskt land under samma tid (artikel 18.2). Se närmare om den nordiska konventionen i kapitel 11. Från och med 1 maj 2015 gäller den nya nordiska konventionen även i förhållande till Färöarna och Grönland. Den tidigare lagen (2004:114) om nordisk konvention om social trygghet upphörde att gälla i samband med att den nya lagen trädde ikraft inom respektive territorier. I förhållande till Åland och i äldre ärenden som gäller en tidsperiod innan den nya nordiska konventionen trädde ikraft ska bestämmelserna i de tidigare konventionerna tillämpas.

5.5. Avgifter

Syftet att motverka att en person samtidigt är försäkrad i två medlemsländer är inte enbart av betydelse för att undvika att någon får dubbla förmåner utan gäller också skyldigheten att erlägga avgifter till socialförsäkringen. Detta är viktigt framför allt i länder som har socialförsäkringssystem där det finns ett direkt samband mellan avgifter och förmåner, det vill säga att avgiften är en förutsättning för att en förmån ska kunna utges och där avgiften i stor utsträckning betalas av den anställde eller egenföretagaren själv.

5.6. Pensionärer

Pensionärer som flyttar inom EU/EES omfattas av bosättningslandets lagstiftning (artikel 11.3 e förordning 883/2004). En pensionär som vid sidan av sin pension även har förvärvsarbete räknas vid tillämpningen av förordningen som förvärvsarbetande.

6. Förmåner vid ålderdom

Detta kapitel handlar om rätt till allmän pension, beräkning och samordning av allmän pension för tid före och efter januari 2018, rätt till fortsatt utbetalning av allmän pension vid bosättning utanför Sverige samt ansökan om allmän pension.

6.1. Allmänt

Bestämmelserna i förordning 883/2004 om förmåner vid ålderdom omfattar för Sveriges del

- inkomstpension, tilläggspension, premiepension och garantipension enligt 53-74 kapitlen SFB,
- särskilt pensionstillägg enligt 73 kapitlet SFB.

Även förmånerna bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd omfattas av förordningen. De är så kallade särskilt icke-avgiftsfinansierade kontantförmåner. Denna typ av förmåner kännetecknas av att de har drag både av socialt stöd och av förmåner för social trygghet. Förmånerna är upptagna i bilaga X till förordning 883/2004 och är därmed undantagna från export (se avsnitt 6.11).

6.1.1. Försäkrad enligt socialförsäkringsbalken

Den som är bosatt i Sverige är enligt 5 kap. 9 § SFB försäkrad för följande förmåner vid ålderdom

- garantipension,
- särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn samt
- äldreförsörjningsstöd
- bostadstillägg.

Den som arbetar i Sverige är enligt 6 kap. 6 § SFB försäkrad för följande förmåner vid ålderdom

- inkomstpension,
- tilläggspension, och
- premiepension.

6.2. Ansökningsförfarandet för förmåner vid ålderdom

Detta avsnitt handlar om hur Pensionsmyndigheten och andra berörda institutioner ska hantera bland annat ansökan om allmän pension och provisorisk eller retroaktiv utbetalning av pension.

6.2.1. Ansökan om allmän pension – svenska regler

Den som vill ha allmän pension ska ansöka om detta hos Pensionsmyndigheten.

Inkomstgrundad pension kan beviljas från och med den månad ansökan inkommer till Pensionsmyndigheten men tidigast från 61 år.

En pensionsberättigad som är född under något av åren 1938–1953 och som har inkomstpension utan att ha rätt till tilläggspension har rätt att få tilläggspension utan ansökan från och med den månad han eller hon fått rätt till tilläggspension (56 kap. 6 § SFB).

Garantipension i form av allmän pension utges från och med den månad då den försäkrade fyller 65 år, eller från och med den månad som anges i ansökan, dock tidigast från och med ansökningsmånaden (56 kap. 4 § och 67 kap. 4 § SFB SFB). Pensionsmyndigheten kan bevilja garantipension retroaktivt tre månader före ansökningsmånaden till den som haft sjukersättning eller särskild efterlevandepension omedelbart före 65 års ålder, dock tidigast från och med 65-års månaden.

En pensionsberättigad som månaden innan 65 år uppbär hel sjukersättning behöver inte ansöka om pension utan den allmänna pensionen får beviljas utan ansökan (56 kap. 4 a § SFB). Pensionsmyndigheten ska utreda om den pensionsberättigade som uppbär sjukersättning månaden innan 65 år och inte omfattas av regeln om att få pension utan ansökan, vill ta ut allmän pension från 65 år (56 kap. 8 § SFB).

6.2.2. Ansökan inom EU/EES

Den som omfattas av förordning 883/2004 och vill ansöka om pension från ett medlemsland ska lämna sin ansökan om pension antingen till institutionen i bosättningslandet eller till institutionen i det medlemsland vars lagstiftning han senast var omfattad av. Har sökanden inte omfattats av lagstiftningen i bosättningslandet ska institutionen vidarebefordra ansökan till institutionen i det land vars lagstiftning han senast omfattats av (artikel 45.B.4 förordning 987/2009).

6.2.3. Kontaktinstitution

Kontaktinstitution är institutionen i bosättningslandet om sökanden har omfattats av detta lands lagstiftning. Om sökanden inte har varit omfattad av lagstiftningen i bosättningslandet är det institutionen i det medlemsland vars lagstiftning han eller hon senast omfattades av som är kontaktinstitution.

Kontaktinstitutionen ska

- utan dröjsmål vidarebefordra ansökningar om förmåner och relevanta handlingar till alla berörda institutioner så att de kan påbörja handläggningen av ansökan samtidigt.
- underrätta de övriga institutionerna om de försäkrings-/bosättningsperioder som fullgjorts enligt dess lagstiftning och ange eventuella handlingar som kommer att lämnas in vid en senare tidpunkt (artikel 47 förordning 987/2009).

6.2.4. Ansökningsdatum

När en ansökan om allmän pension lämnas in ska alla behöriga institutioner fastställa rätten till ålderspension enligt all lagstiftning som sökanden har omfattats av utifrån denna ansökan.

Datum för när ansökan lämnades in i bosättningslandet ska alltid anges. Detta datum gäller som ansökningsdatum för alla berörda institutioner (artikel 45 B.5 förordning 987/2009). Detta gäller dock inte om sökanden uttryckligen begär uppskjutet uttag av ålderspension från något medlemsland (artikel 50 förordning 883/2004, se även artikel 46.2 förordning 987/2009).

Om sökanden inte talar om att han arbetat eller varit bosatt i annat medlemsland trots förfrågan från institutionen gäller inte principen om skyddat ansökningsdatum utan det datum då sökanden kompletterade sin ursprungliga ansökan gäller i stället som nytt ansökningsdatum i berörda länder (artikel 45 B.6 förordning 987/2009). Ny ansökan ska då skickas till övriga berörda länder eller till det land som den sökande angett vid detta nya tillfälle.

6.2.5. Olika pensionsåldrar

Om en person vid tiden för ansökan om pension inte uppfyller villkoren, i förekommande fall med beaktande av sammanläggningsprincipen, i samtliga medlemsländer vars lagstiftningar han eller hon har omfattats av gäller följande.

Huvudregeln är att varje institution, vars villkor för rätt till pension är uppfyllda, beräknar pensionsbeloppet enligt artikel 52 förordning 883/2004.

Försäkringsperioder som fullgjorts i medlemsländer vars åldersvillkor inte är uppfyllda tas inte med om det medför ett lägre pensionsbelopp (artikel 50.2 förordning 883/2004).

Detsamma gäller om sökanden uttryckligen har begärt uppskjutet uttag av sin ålderspension i ett annat medlemsland (artikel 50.3 förordning 883/2004).

Då Sverige inte längre pro-rata beräknar garantipensionen har olika pensionsåldrar ingen betydelse i denna mening. Försäkringsperioder intjänade i annat EU/EES-land ska alltid tas med vid beräkningen av en minimiförmån, oberoende av om pension kan beviljas eller inte i det land som intygar perioderna, läs vidare under avsnitt 6.8.

6.2.6. Allmän pension vid bosättning i Sverige

Om sökanden bor i Sverige och har omfattats av svensk pensionslagstiftning är Pensionsmyndigheten kontaktinstitution. Har sökanden inte omfattats av svensk pensionslagstiftning kan ansökan om pension från ett annat medlemsland ändå lämnas till Pensionsmyndigheten. Pensionsmyndigheten ska i detta fall vidarebefordra ansökan till den institution där sökanden senast var försäkrad och ange den dag då ansökan lämnades in. Den dagen ska anses som ansökningsdag (artikel 45 förordning 987/2009).

6.2.7. Svensk allmän pension och pension från ett annat medlemsland vid bosättning i Sverige

Den som är bosatt i Sverige och har varit bosatt eller förvärvsarbetat både här och i ett annat medlemsland ansöker om pension hos Pensionsmyndigheten. Pensionsmyndigheten blir kontaktinstitution och inleder ansökningsförfarandet (artikel 47 förordning 987/2009).

Handläggaren ska utan dröjsmål underrätta berörda institutioner om pensionsansökan. Ansökningarna kan då samtidigt och utan dröjsmål utredas av alla berörda institutioner. Förutom ansökan ska handläggaren bifoga en förteckning över försäkrings- och bosättningsperioder i Sverige och uppgifter om den försäkrade personens försäkringshistoria. Eftersom det kan ta lång tid att få sökandens uppgifter om bosättningsperioder i Sverige verifierade skickar man först ansökan och sökandens försäkringshistoria till berört land och informerar samtidigt om att förteckningen om försäkrings- och bosättningsperioder i Sverige kommer att skickas så snart det är möjligt.

Har sökanden minst tre år med pensionspoäng och väljer att ta ut sin inkomstgrundade pension från till exempel 61 års ålder kan handläggaren, om berört medlemsland har högre pensionsålder, fråga om sökanden samtidigt söker pension från annat medlemsland. Om sökanden endast ansöker om pension från Sverige behöver Pensionsmyndigheten inte skicka ansökan till berört medlemsland utan kan då istället uppmana sökanden att återkomma med en ny ansökan i god tid före pensionsåldern i det aktuella medlemslandet. Det är viktigt att handläggaren dokumenterar vad sökanden vill.

Garantipension för bosatta i Sverige ska beviljas och beräknas som en minimiförmån och då behövs alltid uppgifterna om den sökandes intjänade försäkringsperioder från berört land, oberoende av om sökanden endast har ett eller två år med pensionspoäng i Sverige. Handläggaren skickar då förteckning över försäkrings- och bosättningsperioder i Sverige och uppgifter om den försäkrade personens försäkringshistoria till berört land, begär att få ett intyg över försäkrings- och bosättningsperioder från det landet och talar om att sökanden endast ansöker om svensk pension.

Beträffande ansökan om garantipension är det viktigt att handläggaren utan dröjsmål skickar iväg samtliga ansökningshandlingar till berört medlemsland. För att kunna se att sökanden inte har varit dubbelförsäkrad och för att kunna beräkna garantipensionens storlek måste Pensionsmyndigheten få intyg om försäkringsperioder som fullgjorts i det andra landet. Detta gäller även i de fall den allmänna pensionsåldern är högre i det berörda medlemslandet. Det andra landet skickar i sådant fall intyg om försäkringsperioder till Pensionsmyndigheten samt meddelar beslut om avslag och uppmanar sökanden att återkomma med ny ansökan i god tid före den aktuella pensionsåldern.

Pensionsmyndigheten kan inte tvinga en person att ansöka om pension från ett annat land även om vi ska bevilja och beräkna en minimiförmån till personer som bor i Sverige.

Varje berörd institution ska underrätta Pensionsmyndigheten och övriga berörda institutioner om de försäkrings- och bosättningsperioder som har

fullgjorts enligt den lagstiftning som den tillämpar. På så sätt får samtliga berörda institutioner reda på sökandens hela försäkringshistorik.

6.2.8. Provisorisk utbetalning

I avvaktan på att Pensionsmyndigheten, som kontaktinstitution, kan meddela ett definitivt beslut ska, om sökanden har rätt till pension enligt SFB, pensionen betalas ut provisoriskt. Om det på förhand går att avgöra att samordning med en förmån från annat medlemsland inte ska ske betalar Pensionsmyndigheten ut det provisoriska beloppet utan samordning. Pensionsmyndigheten underrättar sökanden om att utbetalningen är provisorisk. Beslutet ska innehålla omprövningshänvisning eftersom ett provisoriskt beslut får anses vara möjligt att överklaga (artikel 50.3 förordning 987/2009).

Varje berörd institution som konstaterar att sökanden har rätt till en förmån enligt nationella regler ska betala ut pension provisoriskt, meddela sökanden ett beslut om detta och om beslutet går att överklaga eller inte (artikel 50.1 och 3 förordning 987/2009).

6.2.9. Definitivt och sammanfattande beslut

Varje berörd institution ska fatta definitivt beslut om pension, sända beslutet till sökanden och ett meddelande om beslut till Pensionsmyndigheten och övriga berörda institutioner. Meddelandet måste innehålla de uppgifter som behövs för att institutionerna ska kunna tillämpa reglerna om sammanträffande av förmåner (artikel 47 och 48 förordning 987/2009).

Om Pensionsmyndigheten tidigare har fattat ett beslut om provisorisk utbetalning ska handläggaren nu fatta ett definitivt beslut. Handläggaren skickar sedan detta tillsammans med en sammanställning av samtliga berörda medlemsländers definitiva beslut (sammanfattande beslut, P1) till sökanden och ett liknande sammanfattande beslut (E211) till berörda institutioner. Sammanställningen ska vara på svenska eller på ett av gemenskapsinstitutionernas officiella språk om sökanden väljer det och ska innehålla de tidsfrister för överklagande som finns i berörda länders lagstiftning (artikel 48 förordning 987/2009). Överklagandetiden börjar löpa från den tidpunkt då sökanden får del av det sammanfattande beslutet (artikel 48 förordning 987/2009).

6.2.10. Uppskjutet uttag av allmän pension

En ansökan om pension, som har sänts till en institution i ett medlemsland, ska som tidigare nämnts automatiskt medföra att förmåner beviljas samtidigt enligt lagstiftningen i alla de medlemsländer vars villkor sökanden uppfyller. Detta gäller dock inte ansökan om ålderspension om sökanden själv begär uppskjutet uttag av sin ålderspension från ett eller flera länder (artikel 50 förordning 883/2004).

6.2.11. Återkallande av pension

En person kan återkalla sin ansökan om pension från ett medlemsland under förutsättning att landets lagstiftning tillåter det. Ett sådant återkallande gäller inte övriga berörda medlemsländer (artikel 46.3 förordning 987/2009).

6.2.12. Underrättelse till annat medlemsland

Om Pensionsmyndigheten räknar om en pension till exempel med anledning av att pensionstagaren ändrat civilstånd ska Pensionsmyndigheten utan dröjsmål underrätta pensionstagaren och varje berörd institution om omräkningen (artikel 51.2 förordning 987/2009).

6.2.13. Svensk pension vid bosättning utanför Sverige

6.2.13.1. Sökanden har varit omfattad av bosättningslandets lagstiftning

Om en person som är bosatt i ett annat medlemsland ansöker om svensk pension ska ansökan lämnas till institutionen på bosättningsorten. Denna institution blir då, som ovan har nämnts i avsnitt 6.2.3, kontaktinstitution och ska utan dröjsmål underrätta Pensionsmyndigheten och andra berörda institutioner om pensionsansökan. Ansökningarna kan då samtidigt utredas av alla berörda institutioner. Förutom ansökningsblanketten ska ett intyg över försäkrings- och bosättningsperioder i berörda medlemsländer och uppgifter om den försäkrade personens försäkringshistoria bifogas ansökan (artikel 47 förordning 987/2009).

Pensionsmyndigheten underrättar kontaktinstitutionen och övriga berörda institutioner om de svenska försäkrings- eller bosättningsperioderna och fattar sedan beslut om svensk pension. Beslutet skickas tillsammans med överklagandehänvisning till sökanden och ett meddelande om beslut skickas till kontaktinstitutionen och till eventuellt övriga berörda länder. Kontaktinstitutionen skickar sedan en sammanfattning av besluten till sökanden (P1) tillsammans med uppgift om när begäran om omprövning/överklagande senast ska ha kommit in i respektive land. Ett sammanfattande beslut skickas av kontaktinstitutionen även till Pensionsmyndigheten (artikel 47 och 48 förordning 987/2009).

Om Pensionsmyndigheten vid handläggning av ett pensionsärende behöver personbevis, levnadsintyg eller någon liknande handling är man skyldig att godta bevis avseende personuppgifter som har utfärdats av behörig myndighet i annat medlemsland (EU-domstolens dom, mål nr C-336/94 Dafeki).

6.2.13.2. Sökanden har inte varit omfattad av bosättningslandets lagstiftning

Om sökanden senast varit omfattad av svensk lagstiftning kan han vända sig till Pensionsmyndigheten med sin ansökan. Pensionsmyndigheten blir då kontaktinstitution (artikel 45.4 förordning 987/2009).

6.2.14. Omräkning enligt artikel 87 i förordning 883/2004 och artikel 94 i förordning 987/2009

Den som har beviljats pension innan Sverige blev medlem i EES den 1 januari 1994 kan begära att Pensionsmyndigheten prövar om pensionen enligt reglerna i förordning 883/2004 (artikel 87 förordning 883/2004). Om pensionstagaren utöver den svenska pensionen har pension från ett annat

medlemsland kan begäran om omprövning av en löpande pension komma via det andra landets behöriga institution.

En ansökan om pension som lämnas in till en institution i ett medlemsland ska automatiskt medföra omräkning av en förmån som tidigare beviljats för samma försäkringsfall i ett annat medlemsland. En sådan omräkning får inte medföra någon minskning av en beviljad förmån (artikel 94.2 förordning 987/2009).

Även den som har beviljats svensk pension efter den 1 januari 1994 kan begära att Pensionsmyndigheten prövar om pensionen enligt reglerna i förordning 883/2004 om personen även har intjänat försäkringsperioder i något av de nya medlemsländerna. Från och med den 1 maj 2004 blev Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern medlemmar i EU. Från och med den 1 januari 2007 blev Bulgarien och Rumänien medlemmar i EU och från och med 1 juli 2013 blev Kroatien medlem i EU.

6.2.15. Anmälningsskyldighet

De berörda personerna är skyldiga att informera behöriga institutioner om alla förändringar i sin personliga situation eller familjesituation som kan påverka rätten till förmåner. De ska också komma in med de uppgifter, handlingar eller styrkta underlag som behövs för att fastställa deras rättigheter. Om detta inte sker får institutionerna vidta åtgärder enligt sin nationella lagstiftning (artikel 76.4 förordning 883/2004 och artikel 3.2 i förordning 987/2009).

6.3. Ålderspension från och med 2003 för personer födda 1937 och tidigare (ÅP37)

Ålderspension till den som är född 1937 eller tidigare kan från och med 2003 betalas ut som tilläggspension och garantipension.

Tilläggspensionen består enligt 63 kap. 6 § SFB av två delar:

- $60\% \times$ det för 65:e året gällande prisbasbeloppet \times medelpoängen för de 15 bästa åren eller om det finns färre än 15 år medelpoängen för samtliga år, och
- 96 % av det för 65:e året gällande prisbasbeloppet för den som är ogift och 78,5 % för den som är gift

Med 65:e årets prisbasbelopp jämföras för födda 1936 och tidigare året 2001.

Tilläggspensionen följsamhetsindexeras varje årsskifte fram till aktuellt utbetalningsår. Läs mer i Vägledning 2010:3 *Ålderspension för personer födda 1937 eller tidigare samt särskilt pensionstillägg*.

För personer som inte har 30 år med pensionspoäng minskas pensionens båda delar med en trettiondel för varje år som saknas (63 kap. 8 §).

6.3.1. Sammanläggning av försäkringsperioder/bosättningsperioder

För rätt till tilläggspension krävs minst tre år med pensionspoäng (63 kap. 3 § SFB).

Den som är född 1927 eller tidigare och har år före 1974 utan pensionspoäng på grund av långvarig sjukdom eller arbetslöshet ("15:2-år"), får räkna med sådana år för att uppfylla treårskravet för rätt till tilläggspension. Dessa år ger rätt i tilläggspensionens båda delar (6 kap. 18 § lagen om införande av SFB).

Även om kravet på tre år med försäkringstid enligt SFB för rätt till tilläggspension inte är uppfyllt, kan en person som omfattas av förordning 883/2004 och som har omfattats av svensk lagstiftning och lagstiftningen i ett annat medlemsland med tillämpning av bestämmelserna om sammanläggning av försäkringsperioder, ändå få rätt till tilläggspension (artikel 6 förordning 883/2004).

Exempel

En dansk medborgare har bott och arbetat i Sverige i två år. Han har dessutom bott och arbetat i Danmark i 40 år. När han ansöker om svensk pension ska Pensionsmyndigheten tillämpa bestämmelserna om sammanläggning av försäkringsperioder och bevilja ålderspension i form av tilläggspension.

För utländska sjömän med år med sjömansskatt före 1974 likställs åren med sjömansskatt med år med pensionspoäng vid bedömning av rätt till tilläggspension del 2, folkpensionstillägget (63 kap. 4 och 8 § SFB).

Exempel

En tysk sjöman, född 1937 som har 2 år med pensionspoäng och 4 år med sjömansskatt före 1974 ansöker om svensk pension. Han har 32 år med försäkringsperioder i Tyskland. Pensionsmyndigheten beviljar honom tilläggspension med 2/30 del 1 och 6/30 del 2.

6.3.2. Särskilda bestämmelser för ÅP37

För personer som är födda före 1924 finns särskilda bestämmelser som gör det möjligt att få oavkortad tilläggspension med ett lägre antal år med pensionspoäng (63 kap. 27-29 §§ SFB). Dessa förmånligare regler gäller enligt balken för svenska medborgare. Med stöd av regeln om likabehandling i förordning 883/2004 gäller reglerna också för personer som omfattas av förordningen (artikel 4 förordning 883/2004).

För beräkning av tilläggspensionen se [avsnitt 6.4.6](#).

6.3.3. Regler för garantipension för ÅP37

Den 1 januari 2003 upphörde förmånen folkpension. I stället för folkpension finns nu förmånen garantipension.

Garantipension utges som kompensation för bosättningsbaserad folkpension och pensionstillskott, som från och med 2003 inte längre finns samt särskilt grundavdrag för folkpensionärer vid inkomsttaxering.

Personer som i december 2002 var berättigade till folkpension i form av ålderspension har rätt till garantipension (66 kap. 2 § SFB).

Enligt 6 kap. 27 § lagen om införandet av socialförsäkringsbalken utges garantipension även till den som inte var berättigad till folkpension i form av ålderspension före utgången av 2002. En förutsättning för det är att han eller hon före den tidpunkten har tillgodoräknats bosättnings tid i Sverige och senare uppfyller kravet om minst tio års bosättning här. Det räcker med en dags bosättning i Sverige för att uppfylla detta krav.

Enligt punkt 3 i bilaga XI till förordning 883/2004 ska bestämmelserna om sammanläggning av försäkringsperioder i förordningen inte tillämpas på övergångsbestämmelserna till lagstiftningen om rätt till förmånligare beräkning av garantipension för personer födda 1937 eller tidigare. Det betyder att för den som är född 1937 eller tidigare kan de tio år med bosättning i Sverige som krävs inte uppfyllas genom sammanläggning av svensk bosättnings tid och tid i annat medlemsland.

6.3.4. Sammanläggning av försäkringsperioder/bosättningsperioder för rätt till garantipension

Garantipension till personer som är födda 1937 eller tidigare grundar sig på såväl bosättnings tid i Sverige som på år med pensionspoäng.

För rätt till garantipension krävs minst tre år med bosättnings tid eller pensionspoäng. För att uppfylla kravet på tre år ska Pensionsmyndigheten vid behov beakta försäkrings- och bosättningsperioder som fullgjorts i ett annat medlemsland. Vid behov kan Pensionsmyndigheten i vissa fall även beakta perioder intjänade i ett tredje land, se avsnitt 1.3.2.

För beräkning av garantipensionen se vägledning 2010:3 *Ålderspension för personer födda 1937 eller tidigare samt särskilt pensionstillägg*.

6.3.5. Garantipension vid bosättning utomlands för ÅP37

Enligt 5 kap. 14 § SFB utges garantipension så länge som pensionstagaren är eller anses vara bosatt i Sverige.

Den som vid utgången av år 2002 fick bosättningsbaserad folkpension i form av ålderspension utbetald till utlandet utan hinder av bestämmelserna i 5 kap. SFB har rätt att få utbetalningen av garantipension gjord till utlandet och beräknad på samma sätt som skulle ha gjorts vid bosättning i Sverige (2 kap 18 § lagen om införande av socialförsäkringsbalken). Se under rubriken 57–62-årsregeln.

6.3.6. 57–62-årsregeln gäller för ÅP37

Enligt äldre bestämmelser i AFL hade en svensk medborgare rätt till samtliga folkpensionsförmåner, utom kommunalt bostadstillägg, vid bosättning utomlands om han hade varit mantalsskriven i Sverige för det år han fyllde 62 år och de fem närmast föregående åren. Medborgarskapet under dessa år saknade betydelse.

I samband med att reglerna om 30/40 beräknad folkpension trädde i kraft den 1 januari 1993 fick en svensk medborgare som var född efter år 1929 och som hade folkpension i form av ålderspension, förtidspension eller änkepension både den 1 juli 1979 och den 31 december 1992 åberopa äldre bestämmelser för rätt till folkpension vid bosättning utomlands. För den som var född år 1929 eller tidigare gällde för rätt till folkpension vid bosättning utomlands som enda krav, att mantalsskrivningskravet ovan var uppfyllt.

Den som fick sin folkpension med stöd av denna s.k. 57–62-årsregel hade rätt till folkpension på samma villkor som om hon eller han var bosatt i Sverige.

Bosättningsbaserad folkpension kunde tidigare även betalas ut till den som var bosatt utomlands om det med hänsyn till omständigheterna skulle ha framstått som oskäligt att dra in pensionen. Motsvarande regel återfinns i SFB (5 kap. 18 § SFB).

6.4. Inkomstgrundade förmåner vid ålderdom för personer födda 1938 och senare (ÅP38)

De inkomstgrundade förmånerna i det svenska pensionssystemet, inkomstpension, tilläggspension och premiepension, anges i 6 kap. i SFB så som arbetsbaserade förmåner. Där framgår att de arbetsbaserade pensionsförmånerna betalas ut så länge rätten består dvs. så länge pensionstagaren lever eller inte på annat sätt förlorar rätten till förmånen. Förmånerna betalas således ut med stöd av svenska regler och inte enligt artikel 7 i förordning 883/2004.

Inkomstpension, tilläggspension och premiepension betalas ut med samma belopp vid bosättning utomlands som vid bosättning i Sverige. Det gäller för såväl svenska som utländska medborgare.

6.4.1. Svenska försäkringsperioder genom arbete

Som försäkringsperiod enligt svensk lagstiftning vid tillämpning av förordning 883/2004 räknas år med pensionsgrundande inkomst enligt 59 kap. SFB som försäkringsperiod. För de födda 1953 och tidigare räknas också år med pensionspoäng till tilläggspensionen som försäkringsperioder.

År med pensionsgrundande belopp då någon haft små barn (barnår), fullgjort pliktjänstgöring eller studerat enligt 60 kap. SFB räknas som likställd försäkringsperiod när personen har uppfyllt det så kallade förvärvsvillkoret, dvs. tillgodoräknats en pensionsgrundande inkomst om minst två inkomstbasbelopp för fem år senast det år hon eller han fyller 70 år (62 kap. 38 § SFB). Sammanläggning kan göras för att öppna upp förvärvsvillkoret, läs mer under avsnitt 6.4.2. Om förvärvsvillkoret inte är uppfyllt är inte perioder med vård av barn, pliktjänst eller studier godkända som svenska försäkringsperioder och ska inte intygas till andra berörda länder.

6.4.2. Sammanläggning för inkomstgrundad pension för ÅP38

Om en period som har tjänats in i ett medlemsland ska anses som en försäkringsperiod beror på hur perioden definieras i den lagstiftning enligt vilken den har fullgjorts. Sådan period ska styrkas med ett intyg som utfärdas

av den behöriga institutionen i det andra landet (artikel 1 förordning 883/2004 och artikel 47 C 4 förordning 987/2009) för att vi ska kunna använda perioden för sammanläggning. För att ha rätt till tilläggspension krävs tre år med pensionspoäng. Pensionsmyndigheten kan använda sammanläggningsprincipen för att öppna rätt till tilläggspension. Förvärvsvillkoret för latent pensionsbehållning (barnår, pliktjänst och studier) kräver att det finns fem år med två inkomstbasbelopp per år i fastställd PGI. Även här kan sammanläggningsprincipen tillämpas.

Det är endast perioder intjänade genom arbete som kan användas för att öppna rätten till tilläggspension och till förvärvsvillkoret för inkomstpensionen. För förvärvsvillkoret krävs att intjänandet i det andra landet gjorts innan 70 års ålder. Perioder som ska användas för sammanläggning får inte sammanfalla med svenska perioder.

Om perioder som intygas från ett annat medlemsland är perioder i ett system för frivillig försäkring och dessa sammanfaller med de svenska perioderna ska Pensionsmyndigheten inte ta hänsyn till de frivilliga perioderna. (Artikel 12.3 förordning 987/2009)

6.4.3. Försäkringsperioder kortare än ett år

Ett medlemslands pensionsinstitution behöver inte bevilja en pensionsförmån som enligt landets lagstiftning är beroende av försäkringsperioder om det inte finns minst ett år med sådana perioder i det landet. Pensionsförmån ska dock beviljas om det finns en rätt till pension om man endast tar hänsyn till de perioder som fullgjorts i det landet (artikel 57 förordning 883/2004).

För rätt till inkomstpension eller tilläggspension vid tillämpning av förordning 883/2004 krävs det att den försäkrade har tillgodoräknats minst ett år med pensionsgrundande inkomst alternativt ett år med pensionspoäng till tilläggspension. Den pensionsgrundande inkomsten fastställs uteslutande på grundval av den försäkrades taxering ett visst inkomstår och har inget att göra med hur lång intjänandetiden är. Ovan nämnda bestämmelse är därför inte aktuell på den inkomstgrundade ålderspensionen.

6.4.4. Tilläggspension – Pensionspoäng

Den som arbetar i Sverige är försäkrad för tilläggspension (6 kap. 6 § SFB).

Det är bara personer födda före 1954 som är försäkrade för tilläggspension (63 kap. 3 § SFB).

För att få tilläggspension krävs att den försäkrade har minst tre år med pensionspoäng (63 kap. 3 § SFB).

Om den försäkrade endast har tillgodoräknats ett eller två år med pensionspoäng i Sverige kan kraven för rätt till tilläggspension uppfyllas om det finns försäkringsperioder grundade på arbete i något annat medlemsland. Dessa försäkringsperioder ska intygas av den behöriga institutionen i det aktuella medlemslandet (artikel 6 förordning 883/2004 och artikel 47 förordning 987/2009).

Om perioder som intygas från ett annat medlemsland är perioder i ett system för obligatorisk försäkring och dessa sammanfaller med de svenska

perioderna måste Pensionsmyndigheten utreda var sökanden skulle ha varit försäkrad den aktuella tiden.

Vid behov kan i vissa fall även perioder intjänade i ett tredje land beaktas, se avsnitt 1.3.2.

6.4.5. Inkomstpension – PGI och PGB

Den som arbetar i Sverige är försäkrad för inkomstpension (6 kap. 6 § SFB). Rätt till inkomstpension har den som är född 1938 eller senare och som har tillgodoräknats pensionsgrundande inkomst eller pensionsgrundande belopp. För att pensionsgrundande inkomst ska fastställas måste inkomsten före avdrag för allmän pensionsavgift ha uppgått till minst 42,3 procent av det för inkomståret gällande prisbasbeloppet. För varje år som det har fastställts en pensionsgrundande inkomst eller ett pensionsgrundande belopp ska pensionsrätt fastställas för den försäkrade (59 kap. 5 § SFB). För att ett pensionsgrundande belopp för bland annat föräldrar till små barn ska beaktas krävs att det för den pensionsberättigade senast det år hon eller han fyller 70 år har fastställts en pensionsgrundande inkomst under minst fem år som uppgått till lägst två gånger det för respektive intjänandeår gällande inkomstbasbeloppet (62 kap. 38 § SFB).

För att få rätt till pensionsgrundande belopp för **vård av barn (barnår)** krävs enligt 60 kap. 30 § första stycket punkt 1 i SFB att en förälder hela året varit försäkrad och bosatt i Sverige. Enligt samma lagrum punkt 2 ska barnet ha varit bosatt i Sverige under hela året eller den del av året som barnet levit. Enligt punkterna 4 och 5 krävs dessutom att föräldern haft vårdnaden om och under minst halva året bott tillsammans med barnet. Se vidare vägledning 2010:1 *Ålderspension för personer födda 1938 eller senare – Att tjäna in till pension.*

Vid tillämpning av förordning 883/2004 kan kravet på bosättning i Sverige inte upprätthållas gentemot en person som är medborgare i ett EU/EES-land och som arbetar i Sverige. Enligt artikel 11 i förordningen ska den som omfattas av förordningen omfattas av endast ett lands lagstiftning. En person som arbetar som anställd eller bedriver verksamhet som egenföretagare i ett medlemsland omfattas av lagstiftningen i det medlemslandet.

Exempel

En dansk kvinna bor med make och barn, två år, i Köpenhamn. Hon arbetar sedan flera år i Malmö. Kvinnan kommer att kunna tillgodoräknas ett pensionsgrundande belopp om hon arbetar i Sverige hela året under vart och ett av de aktuella intjänandeåren.

Eftersom det för rätt till inkomstpension räcker att en person har tillgodoräknats pensionsgrundande inkomst för ett år och förmånen inte är beroende av försäkringsperioder blir bestämmelserna i förordning 883/2004 om sammanläggning av försäkringsperioder inte tillämpliga vare sig för bedömning av rätten till eller storleken av inkomstpensionen så länge som

den försäkrade inte har år med pensionsgrundande belopp för vård av barn (barnår), för fullgjord plikttjänstgöring eller för studier.

Om den försäkrade har tillgodoräknats år med pensionsgrundande belopp ska Pensionsmyndigheten däremot, om det behövs, ta hänsyn till år inom EU/EES eller Schweiz. Det så kallade förvärvsvillkoret uppfylls

- om den försäkrade har en latent rätt till pensionsgrundande belopp,
- har fått minst ett år med pensionsgrundande inkomst som uppgår till minst två inkomstbasbelopp och
- har omfattats av ett obligatoriskt pensionssystem i ett annat medlemsland som anställd eller egenföretagare under så lång tid att det tillsammans med det svenska året med pensionsgrundande inkomst uppgår till minst fem år senast det år han eller hon fyller 70 år. Vid beräkning av inkomstpension ska i dessa fall hänsyn tas till den pensionsbehållning som grundar sig på pensionsgrundande belopp (prop. 1997/98:151, del 1, avsnitt 11.6 s. 267 och 268). Eftersom pensionsrätt till det svenska pensionssystemet inte kan tillgodoräknas en person före 1960 är det endast försäkringsperioder fullgjorda i de andra medlemsländerna från och med 1960 som ska läggas samman med de svenska försäkringsperioderna.

Om en person som har tillgodoräknats år med pensionsgrundande belopp flyttar till ett medlemsland som i sin lagstiftning inte beaktar perioder med vård av barn ska Sverige fortsätta tillgodoräkna personen pensionsgrundande belopp enligt den svenska lagstiftningen under förutsättning att personen inte arbetar i något medlemsland (artikel 44 förordning 987/2009).

Exempel

En svensk kvinna får sitt första barn i mars 2018. I samband med att hon i december 2018 flyttar till medlemslandet Portugal som inte har bestämmelser om perioder för vård av barn i sin lagstiftning säger hon upp sin anställning. Kvinnan börjar inte förvärvsarbete i det nya landet. Sverige får tillgodoräkna henne barnår enligt svenska regler så länge hon inte börjar arbeta i det nya medlemslandet eller i något annat medlemsland.

Exempel

Ett svenskt par får sitt första barn i februari 2018. Familjen flyttar i juni till medlemslandet Italien som inte har perioder för vård av barn i sin lagstiftning. Pappan börjar arbeta i det nya landet. Eftersom en av föräldrarna börjar arbeta i det nya landet så upphör rätten att tillgodoräknas barnår från Sverige.

6.4.6. Beräkning av inkomstpension och tilläggspension enligt förordning 883/2004

6.4.6.1. Inkomstpension

Inkomstpensionen beräknas utifrån summan av de pensionsrätter som fastställts för den försäkrade (pensionsbehållningen, se 58 kap. 2 § SFB). För att kunna fastställa och beräkna en pensionsrätt krävs enligt SFB att pensionsgrundande inkomst har fastställts. Den pensionsgrundande inkomst eller det pensionsgrundande belopp som fastställs för en försäkrad varje år utgör personens pensionsunderlag. Pensionsrätten för varje år till inkomstpensionen är 16 procent av pensionsunderlaget (61 kap. 5 och 6 §§ SFB).

Inkomstpensionen är oberoende av försäkringsperioder och det blir därför inte aktuellt att pro-rata-beräkna den delen av den svenska pensionen. Sverige har i bilaga VIII till förordning 883/2004, del 2, angivit inkomstpensionen och premiepensionen som sådana förmåner som är oberoende av försäkringsperioder och som därmed inte behöver pro-rata beräknas. I denna bilaga ska fall när pro-rata beräkning inte ska göras antecknas och det ska vara förmåner där tidsperioder saknar relevans för beräkningen. Det framgår av artikel 52.5.

Inkomstpensionen minskas endast om det finns en yrkesskadelivränta.

6.4.6.2. Tilläggspension

Tilläggspensionen består av två delar:

1. 60 procent \times det för året gällande prisbasbeloppet \times medelpoängen för de 15 bästa åren eller om det finns färre än 15 år medelpoängen för samtliga år, och
2. 96 procent av det för året gällande prisbasbeloppet för den som är ogift eller 78,5 procent för den som är gift (folkpensionstillägg).

Tilläggspensionen är beroende av försäkringsperioder. För rätt till oavkortad tilläggspension krävs 30 år med pensionspoäng (63 kap. 6 och 8 §§ SFB).

Den som är född mellan 1938 och 1953 får ett visst antal tjugondelar av den inkomstgrundade pensionen som tilläggspension och resterande antal som inkomstpension. Antalet tjugondelar bestäms efter födelseår.

Tilläggspensionen är beroende av försäkringsperioder. Även denna minskas endast om det finns en yrkesskadelivränta. Eftersom avdrag för livränta görs först när tilläggspensionen beräknats blir pensionsbeloppet detsamma vid nationell beräkning som vid pro-rata beräkning. Det finns därför ingen anledning att pro-rata-beräkna tilläggspensionen.

6.4.7. Maximiperioder för tilläggspensionen

För rätt till oavkortad tilläggspension krävs enligt 63 kap. 6 och 8 §§ SFB 30 år med pensionspoäng. Eftersom avdrag för en eventuell yrkesskadelivränta enligt utländsk lagstiftning görs efter det att tilläggspensionen beräknats behöver tilläggspensionen inte pro-rata-beräknas. Bestämmelsen om maximiperioder i artikel 56 förordning 883/2004 har därför ingen betydelse

för tilläggspensionen. Inte heller inkomstpensionen påverkas eftersom den är oberoende av försäkringsperioder.

6.5. Yrkesskadelivränta vid tillämpning av socialförsäkringsbalken

Livränta enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring i dess äldre lydelse är primär i förhållande till pensionen och påverkar pensionens storlek. För försäkrad som har rätt till yrkesskadelivränta minskas garantipensionen, tilläggspensionen och inkomstpensionen. Detsamma gäller om det finns en livränta enligt utländsk yrkesskadeförsäkring. Det är det sammanlagda beloppet av garantipension, tilläggspension och inkomstpension som minskas med $\frac{3}{4}$ av livräntan. En förutsättning är dock att livräntan är större än $\frac{1}{6}$ av det gällande prisbasbeloppet. Egenlivränta minskar i första hand garantipensionen därefter tilläggspensionen och sist inkomstpensionen. Efterlevandelivränta minskar endast garantipensionen (69 kap. 2-8 §§ SFB).

Om pensionstagaren har både egenlivränta och efterlevandelivränta görs samordningen i första hand med efterlevandepensionen.

Det sammanlagda beloppet av garantipension och inkomstgrundad pension per månad får aldrig understiga 13 procent av prisbasbeloppet för den som är ogift och 11,5 procent av prisbasbeloppet för den som är gift (69 kap. 10 § SFB).

Här avses endast yrkesskadelivränta för personer födda 1938 och senare.

6.5.1. Livränta från ett annat land

För en pensionsberättigad som har rätt till livränta enligt utländsk lagstiftning ska summan av garantipension, inkomstpension och tilläggspension minskas med tre fjärdedelar av den del av livräntan som överstiger en sjättedel av prisbasbeloppet (69 kap. 2 och 6 §§ SFB). Avdraget görs i första hand på garantipensionen, därefter på tilläggspensionen och sist på inkomstpensionen.

Exempel

En finsk ogift man har finsk egen livränta med 21 500 kronor och svensk inkomstgrundad pension med 90 000 kronor varav tilläggspension med 70 000 kronor. Den finska livräntan påverkar den svenska inkomstpensionen och tilläggspensionen. Livräntan dras i första hand av på tilläggspensionen.

Pensionsmyndigheten konstaterar att någon garantipension inte kan beviljas eftersom mannens inkomstgrundade pension är för hög.

Prisbasbeloppet antas vara 46 500 kronor.

Tilläggspensionen minskas med $\frac{3}{4} \times$ den del av livräntan som överstiger $\frac{1}{6} \times$ prisbasbeloppet:

$$\frac{3}{4} \times \left(21\,500 - \left(\frac{46\,500}{6} \right) \right) = 10\,313$$

och blir då $70\,000 - 10\,313 = 59\,687$ kronor. Den sammanlagda svenska pensionen efter avdrag för livränta blir $59\,687 + 20\,000 = 79\,687$ kronor. Det betyder att garantin $13 \text{ procent} \times 46\,500 \text{ kronor} \times 12 \text{ mån} = 72\,540$ kronor klaras.

Exempel

En svensk gift kvinna, född 1953, har inkomstgrundad pension med 120 000 kronor (varav tilläggspensionen är 40 000 kronor) och garantipension med 15 000 kronor. Hon har en finsk yrkesskadelivränta på 85 000 kronor. Garantin enligt 69 kap. 10-11 §§ SFB för en gift person är

$$11,5 \text{ procent} \times 46\,500 \times 12 = 64\,170 \text{ kronor}$$

Det betyder att avdrag får göras med högst 70 830 kronor, det vill säga $(120\,000 + 15\,000 - 64\,170)$.

YL-avdrag enligt 69 kap. 6 § SFB blir $\frac{3}{4} \times (85\,000 - 7\,750) = 57\,937$ kronor.

Det betyder att pensionen ska minskas med 57 937 enligt följande:

$$\text{Garantipension: } 15\,000 - 15\,000 = 0 \text{ kronor}$$

$$\text{Tilläggspension: } 40\,000 - 40\,000 = 0 \text{ kronor}$$

$$\text{Inkomstpension: } 80\,000 - 2\,937 = 77\,063 \text{ kronor}$$

och pensionen blir efter samordningen $135\,000 - 57\,937 = 77\,063$ kronor.

Läs mer i avsnitt 6.10.10 om det avser tiden 2003-2007.

6.5.2. Arbetskadelivränta

Arbetskadelivränta kan ges till den som är berättigad till sjuk- eller aktivitetsersättning eller efterlevandepension, båda enligt SFB, med anledning av den inkomstförlust som har föranlett livräntan. Denna livränta utges endast i den mån den överstiger ersättningen eller pensionen. Detsamma gäller om pension enligt utländskt system för social trygghet ges med anledning av arbetsskadan (42 kap. 2-3 §§ SFB). Livräntan är sekundär i förhållande till pensionen och påverkar inte pensionens storlek.

Bestämmelser om förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar omfattas inte av de bestämmelser om sammanträffande av förmåner av samma slag eller av annat slag som gäller förmåner vid invaliditet, ålderdom och till efterlevande.

6.6. Garantipension för födda 1938 och senare enligt svensk lagstiftning (ÅP38)

I detta avsnitt hittar du en kort beskrivning av garantipensionen enligt SFB.

För rätt till garantipension krävs att den försäkrade har tillgodoräknats försäkringstid i Sverige för minst tre år. För att få oavkortad garantipension krävs att den försäkrade har varit bosatt i Sverige i minst 40 år (67 kap. 2 och 25 §§ SFB).

Med försäkringstid menas tid som en person anses ha varit bosatt i Sverige enligt 5 kap. SFB (67 kap. 5 § SFB) För tid före 2001 avses med försäkringstid för garantipension bosättningsstid enligt 5 kap. AFL. (6 kap. 26 § lagen om införande av SFB)

Läs mer i Vägledning 2010:2 *Allmän pension för personer födda 1938 eller senare – Att ta ut pension.*

6.6.1. Beräkning av garantipension enligt socialförsäkringsbalken

För en person som omfattas av förordning 883/2004 men som endast har varit försäkrad enligt svensk lagstiftning beräknas pensionen enligt svensk lagstiftning. För en

- ogift person som inte har någon inkomstgrundad allmän pension motsvarar den årliga garantipensionen $2,13 \times$ prisbasbeloppet.
- ogift person vars inkomstgrundade allmän pension uppgår till maximalt $1,26 \times$ prisbasbeloppet motsvarar den årliga garantipensionen $2,13 \times$ prisbasbeloppet minskat med hela den inkomstgrundade allmänna pensionen.
- ogift person vars inkomstgrundade allmän pension överstiger $1,26 \times$ prisbasbeloppet motsvarar den årliga garantipensionen $2,13 \times$ prisbasbeloppet $- 1,26 \times$ prisbasbeloppet $- 48 \% \times$ det som blir kvar av den inkomstgrundade allmän pension sedan $1,26 \times$ prisbasbeloppet dragits av.
- gift person som inte har någon inkomstgrundad allmän pension motsvarar den årliga garantipensionen $1,9 \times$ prisbasbeloppet.
- gift person vars inkomstgrundade allmän pension uppgår till maximalt $1,14 \times$ prisbasbeloppet motsvarar den årliga garantipensionen $1,9 \times$ prisbasbeloppet minskat med hela den inkomstgrundade allmänna pensionen.
- gift person vars inkomstgrundade allmän pension överstiger $1,14 \times$ prisbasbeloppet motsvarar den årliga garantipensionen $1,9 \times$ prisbasbeloppet $- 1,14 \times$ prisbasbeloppet $- 48 \% \times$ det som blir kvar av den inkomstgrundade ålderspensionen sedan $1,14 \times$ prisbasbeloppet dragits av.

(67 kap. 21-24 §§ SFB)

För den som inte kan tillgodoräknas 40 års försäkringstid för garantipension ska basnivåerna avkortas med en 40-del för varje år som saknas (67 kap. 25 § SFB). Se vidare vägledning 2010:2 *Allmän pension för personer födda 1938 eller senare – Att ta ut pension.*

Exempel

En svensk ogift kvinna fyller 65 år i juli 2018 och ansöker om garantipension i form av allmän pension. Hon har bott i Sverige i 20 år. Under denna tid har hon haft diverse kortvariga anställningar och får en inkomstpension på 22 000 kronor från Sverige. Pensionsmyndigheten beräknar hennes garantipension enligt SFB enligt nedan.

$$(20/40) \times 2,13 \times 45\,500 = 48\,458 \text{ kronor}$$

$$(20/40) \times 1,26 \times 45\,500 = 28\,665 \text{ kronor}$$

Då den beviljade inkomstpensionen inte överstiger nivån för avtrappningen i detta steg, görs avdrag med hela den beviljade inkomstpensionen.

$$48\,458 - 22\,000 = 26\,458 \text{ kronor}$$

Exempel

Samma förutsättningar som ovan men här har kvinnan i stället en inkomstgrundad pension på sammanlagt 50 000 kronor från Sverige och USA.

Pensionsmyndigheten beräknar hennes garantipension enligt SFB enligt nedan.

$$(20/40) \times 2,13 \times 45\,500 = 48\,458 \text{ kronor}$$

$$(20/40) \times 1,26 \times 45\,500 = 28\,665 \text{ kronor}$$

Eftersom inkomstpensionen överstiger nivån för avtrappningen i detta steg, går beräkningen vidare till nästa avtrappningsnivå.

$$48\% \times (50\,000 - 28\,665) = 10\,241 \text{ kronor}$$

$$48\,458 - (28\,665 + 10\,241) = 9\,552 \text{ kronor}$$

6.6.2. Samordning enligt socialförsäkringsbalken

Till grund för beräkning av garantipension ligger den inkomstgrundade allmän pension som den pensions sökande har rätt till för samma år. Med inkomstgrundad allmän pension avses även allmän obligatorisk allmän pension enligt utländsk lagstiftning som inte är att likställa med garantipension. Undantag från samordning görs för de utländska pensioner som är beviljade på frivilliga försäkringsperioder eller är utbetalade som engångsbelopp. Undantag gäller också för de utländska pensioner som är beviljade men reducerade till noll kronor av den andra institutionen.

Vid beräkning av garantipension likställs även änkepension enligt 75, 77-85 kap. SFB eller 7 kap. lagen om införande av SFB, efterlevandepension enligt utländsk lagstiftning samt förmåner vid invaliditet enligt utländsk lagstiftning. (67 kap. 15-17 §§ SFB) Det görs undantag för vissa utländska pensioner i SFB när garantipension ska beräknas till en person bosatt i ett annat EU/EES-land. Läs mer under avsnitt 6.9.

Livränta enligt svensk och utländsk lagstiftning om yrkesskadeförsäkring påverkar storleken av svensk pension (69 kap. 2 § SFB).

I den svenska socialförsäkringslagstiftningen finns även andra bestämmelser som innebär att storleken på inkomstprövade förmåner, som bostadstillägg samt arbetsskadelivränta påverkas av utländska pensioner och inkomster.

6.7. Garantipension enligt förordning 883/2004 för ÅP38

Här hittar du beskrivning kring de olika regelverken som är tillämpliga på garantipensionen och som beskriver hur du ska beräkna förmånen beroende på situation. De olika sätten som en garantipension kan beräknas på och som beskrivs i detta avsnitt är:

- Nationellt: om personen endast varit bosatt i Sverige mellan 16 år och 64 år eller tidigare endast varit bosatt utanför EU/EES. Det gäller också bosatta i annat EU/EES-land och som får sin garantipension utbetald dit.
- Pro-rata beräkning: om personen bor i Sverige och ska beviljas garantipension för tid innan januari 2018 och tidigare tjänat in försäkringsperioder i annat EU/EES-land. Beräkningssättet tillämpas också vid beräkning av garantipension för bosatta i annat EU/EES-land på beslut fram till 1 december 2018.
- Minimiförmån: om personen bor i Sverige och ska beviljas garantipension för tid från och med januari 2018 och tidigare tjänat in försäkringsperioder i annat EU/EES-land.

6.7.1. Svenska försäkringsperioder genom bosättning

Som bosättningsperiod enligt svensk lagstiftning vid tillämpning av förordning 883/2004 räknas år med bosättningstid eller försäkringstid enligt SFB och lagen om införande av SFB. Det kan också vara förordningen som ger rätt till bosättningsperiod, t.ex. du är försäkrad för bosättning i det land du arbetar. Dessa regler gäller oavsett om garantipension ska beviljas som minimiförmån eller som en pensionsförmån.

Pensionsmyndigheten ska underrätta berörda medlemsländer om svenska bosättningsperioder (artikel 47c.4 förordning 987/2009).

6.7.2. Försäkringsperioder i annat medlemsland

Om en period som har tjänats in i ett medlemsland ska anses som en försäkringsperiod beror på hur perioden definieras i den lagstiftning enligt vilken den har fullgjorts. Sådan period ska styrkas med ett intyg som utfärdas av den behöriga institutionen i det andra landet (artikel 1 förordning 883/2004

och artikel 47 förordning 987/2009) för att vi ska kunna använda perioden för sammanläggning och beräkning.

6.7.3. Bosättningsperioder kortare än ett år

Vid bosättning i Sverige ska Pensionsmyndigheten inte bevilja garantipension om den sammanlagda bosättningstiden i Sverige inte uppgår till minst ett år. Om emellertid sökanden inte har minst ett års försäkringstid i något annat medlemsland ska, om Sverige är det land där sökanden senast har varit försäkrad, Pensionsmyndigheten bevilja pension som om all försäkringstid i andra medlemsländer har fullgjorts i Sverige (artikel 57 förordning 883/2004). Kravet är dock att den sammanlagda tiden uppgår till minst tre år.

Exempel

En finsk man är bosatt i Sverige sedan 10 månader. Han har tidigare varken bott eller arbetat i Sverige. Han fyller 65 år i januari och ansöker om garantipension. Vid handläggningen kommer det fram att han har arbetat på finska båtar i 7 månader, på norsk båt i 9 månader och på en dansk båt i 11 månader. Han har dessutom arbetat på båtar med så kallad bekvämlighetsflagg i mer än 30 år. Arbetsperioderna på de nordiska båtarna läggs samman med den svenska bosättningstiden och Pensionsmyndigheten beviljar garantipension eftersom han har 37 månader med försäkringstid.

6.8. Garantipension som minimiförmån enligt förordning 883/2004, från januari 2018, för ÅP38

I detta avsnitt kan du läsa om hur garantipensionen ska beviljas och beräknas som en minimiförmån enligt artikel 58 i förordningen 883/2004 till bosatta i Sverige och där den sökande också tjänat in försäkringsperioder inom EU/EES.

6.8.1. Bakgrund

Den svenska garantipensionen har tidigare betraktats som en pension enligt förordningen 883/2004. Frågan om hur garantipensionen ska kategoriseras och beräknas har prövats av svensk domstol. Genom ett förhandsbesked den 7 december 2017 från EU-domstolen till Högsta förvaltningsdomstolen (HFD), fastslogs att garantipension ska betraktas som en minimiförmån enligt dåvarande artikel 50 i förordning 1408/71. Det motsvarar nuvarande artikel 58 i förordning 883/2004 (C-189/16 Boguslawa Zaniewicz-Dybeck mot Pensionsmyndigheten). HFD avkunnade sedan dom i målen där de fastslog att garantipensionen ska vara en minimiförmån och hur denna då ska beräknas. (mål nr 4078-14)

Dessa domar betyder att Pensionsmyndigheten ska bevilja och beräkna den svenska garantipensionen som en minimiförmån till personer som också har försäkringsperioder intjänade i annat EU/EES-land och som bor i Sverige.

Målet avser en person född 1938 och senare vilket innebär att tillämpningen ska gälla för garantipension till födda 1938 och senare. Garantipension till födda 1937 och senare berörs inte och ska hanteras som tidigare.

Enligt Rättsligt ställningstagande, PRS 2018:6, ska domarna tillämpas för tid från och med januari 2018.

6.8.2. Vad är en minimiförmån enligt artikel 58?

Artikel 58 anger att det ska beviljas ett tillägg, en minimiförmån, till den pensionstagare som kapitel 5 i förordningen 883/2004 är tillämplig på. Tillägget ska vara lägst det minimibelopp som skulle ha betalats ut om alla försäkringsperioder eller bosättningsperioder intjänade inom EU/EES togs med i beräkningen. De försäkringsperioder som ska tas med är de som är godkända enligt respektive lands lagstiftning och som ger rätt till pension enligt kapitel 5 eller skulle kunna gett rätt till pension om förutsättningarna funnits enligt det landets lagstiftning.

För den svenska garantipensionen betyder artikel 58 att beräkningen ska göras med hänsyn till samtliga godkända försäkringsperioder intjänade i EU/EES. I övrigt ska beräkningen göras enligt nationell lagstiftning.

Det framkommer också i artikel 58, punkt 2, att en minimiförmån endast behöver betalas ut så länge personen bor i det land som förmånen är beviljad från. Det betyder att den svenska garantipensionen enligt förordningen endast betalas ut så länge personen bor i Sverige. Avseende rätten till fortsatt utbetalning vid bosättning utanför Sverige, läs vidare under avsnitt 6.9.

6.8.3. Övergången från tidigare tillämpning till minimiförmån

Fram till domen från EU-domstolen har garantipensionen hanterats som en pensionsförmån. Läs mer i avsnitt 6.10. När nu garantipensionen ska hanteras som en minimiförmån måste alla tidigare beviljade garantipensioner beräknas enligt det nya beräkningssättet om det gäller personer som omfattas av förordning 883/2004 och som har omfattats av både svensk lagstiftning och lagstiftningen i ett annat medlemsland.

6.8.3.1. Tidpunkt för ändring

EU-domstolen meddelade dom den 7 december 2017. Den nya rättsliga tillämpningen att garantipensionen ska beräknas som en minimiförmån görs därför för tid från och med januari 2018 d.v.s. den första hela kalendermånaden efter domen. För tid före januari 2018 ska garantipensionen hanteras som tidigare, dvs. garantipensionen ska beviljas som en pensionsförmån.

Om det ska fattas ett definitivt beslut och det tidigare provisoriska beslutet går längre tillbaka än januari 2018 ska en omräkning göras från januari 2018 i samband med att det definitiva beslutet fattas.

Exempel

En spansk man är bosatt i Sverige och fick ett provisoriskt beslut om sin garantipension redan i mars 2017. Nu har alla uppgifter kommit från

Spanien och ett definitivt beslut ska göras i mannens ärende. Detta definitiva beslut ska då innehålla en beräkning av garantipensionen från mars 2017 till december 2017 enligt pro-rata metoden eller nationell beräkning och med samordning enligt tidigare tolkning. Omräkning ska sedan göras från januari 2018 där garantipensionen ska beräknas som en minimiförmån.

6.8.3.2. Hur ändras ett tidigare beslut?

När ett tidigare beslut om garantipension ska ändras och förmånen ska beräknas som en minimiförmån ska beslutet från januari 2018 ändras med stöd av 113 kap. 31 § SFB. Skulle beslutet om nybeviljad garantipension ha fattats efter detta datum är det beslutet om att nybevilja som ska ändras. I undantagsfall görs ändringen enligt 113 kap. 29 §, om det sker inom två månader från det att beslutet meddelades och ändringen är till den enskildes fördel. Det här framkommer av Pensionsmyndighetens rättsliga ställningstagande PRS 2018:6.

Exempel

En löpande garantipension betalas ut sedan 2008 och ska nu ändras till minimiförmån. Uppgifter om försäkringsperioder och beviljad pension har inkommit från Portugal. Handläggaren gör en ändring av tidigare beslut d.v.s. beslutet om utbetalning som är daterat 5 januari 2018. Ändringen görs med stöd av 113 kap. 31 § SFB. Beslut fattade efter januari 2018 behöver också bedömas och åtgärdas. Beslutet ska innehålla information om hur ärendet kan överklagas.

6.8.4. Sammanläggning för rätt till garantipension som minimiförmån

För rätt till garantipension krävs tre år med bosättningstid i Sverige men finns det bara ett år kan försäkringsperioder från andra EU/EES-länder användas för att sammanlägga och öppna rätten till garantipension som minimiförmån. (artikel 6 förordning 883/2004)

Bor personen i ett annat EU/EES-land gäller andra regler, läs mer under avsnitt 6.9.

6.8.5. Beräkning av garantipension som minimiförmån

För en person som omfattas av förordning 883/2004 och som har omfattats av både svensk lagstiftning och lagstiftningen i ett annat medlemsland, beräknas garantipension som minimiförmån med stöd av artikel 58 i förordning 883/2004 och nationell lagstiftning.

6.8.5.1. Försäkringsperioder

Samtliga försäkringsperioder inom EU/EES ska tas med i beräkningen. Det krävs 40 år för att få en oreducerad garantipension. Försäkringsperioderna från andra EU/EES-länder måste vara intygade för att kunna tas med i beräkningen men kan vara intjänade när som helst under den sökandes liv. Även om den utländska perioden är kortare än ett år ska denna korta period tas med i beräkningen. Frivilliga perioder tas inte med i beräkningen. Vissa

länder intyggar både perioder intjänade genom arbete och intjänade genom bosättning. Det är de antal perioder som är längst som ska användas vid beräkningen av minimiförmån. Intygade jämställda perioder (kan vara barnår, studieår etc.) ska också tas med i beräkningen av totala antal försäkringsperioder intjänade i annat EU/EES-land, i beräkningen av minimiförmån.

Den svenska tiden läggs ihop med den övriga tiden inom EU/EES och om den totala försäkringstiden kommer upp i 40 år beräknas garantipensionen med 40/40. Om försäkringstiden inte uppgår till 40 år, används det antal hela år som totalt tjänats in i förhållande till talet 40.

Försäkringsperioder från annat land ska tas med i beräkningen oavsett om den sökande har ansökt om utländsk pension eller inte eller fått en engångsutbetalning.

Exempel

En finsk man, som är bosatt i Sverige, har bott här i 22 år. Han har tidigare varit bosatt i Finland och därifrån har intyg kommit som visar totalt 20 år med försäkringstid. Han fyller 65 år och ansöker om garantipension. Vid handläggningen av garantipensionen som en minimiförmån läggs försäkringstiderna från Sverige och Finland ihop och totalt kommer garantipensionen att beräknas på 40/40 då summan överstiger 40 (22+20).

Exempel

En fransk kvinna, som är bosatt i Sverige, har bott här i 12 år. Hon har tidigare varit bosatt i Frankrike och därifrån har intyg kommit som visar totalt 14 år med försäkringstid. Hon har också varit bosatt i USA. Hon ansöker nu om garantipension. Vid handläggningen av garantipensionen som en minimiförmån läggs försäkringstiderna från Sverige och Frankrike ihop och totalt kommer garantipensionen att beräknas på 26/40 (12+14). Perioderna från USA påverkar inte beräkningen av garantipension som minimiförmån.

6.8.5.2. Beräkningsunderlag

Beräkningsunderlaget är summan av alla de pensioner som ska påverka garantipensionens storlek. Främst är det den inkomstgrundade pensionen från Sverige som ska ingå i beräkningsunderlaget (inkomstpension, tilläggspension och änkepension). Hur den inkomstgrundade pensionen beräknas vid samordning med garantipension kan du läsa i Vägledning 2010:2 *Allmän pension till personer födda 1938 och senare – Att ta ut pension.*

Utöver den svenska pensionen ska även pensioner beviljade från andra länder påverka beräkningen. Alla utländska allmänna pensioner som inte är att likställa med den svenska garantipensionen inklusive efterlevandepensioner och invalidpensioner ska tas med oberoende av vilket land som beviljat

pensionen. Det är årsbelopp före skatteavdrag och före eventuella andra avdrag som ska påverka beräkningen av minimiförmånen.

Beviljas en pension med ett engångsbelopp tas detta belopp inte med i beräkningen. Inte heller en pension som är beviljad men bortreducerad av andra pensioner till noll kronor, tas med i beräkningsunderlaget.

Även om personen inte vill ansöka om allmän pension från det andra EU/EES-landet eller får avslag, ska försäkringsperioderna från det landet tas med i beräkningen av minimiförmånen. Detsamma gäller om det berörda landet har en högre pensionsålder än Sverige och den sökande av den anledningen inte kan beviljas pension från landet.

6.8.5.3. Beräkningsformel

När beräkningsunderlaget och den totala försäkringstiden är fastställt ska beräkningen göras enligt 67 kap. 21-24 §§ SFB. Beräkningen framgår av Pensionsmyndighetens rättsliga ställningstagande PFS 2018:2. Formeln för beräkningen finns i SFB men hänsyn ska också tas till artikel 58 i förordning 883/2004 genom att alla perioder inom EU/EES ska tas med i beräkningen.

Exempel

En finsk ogift man, född 1953 och som bor i Sverige, ansöker om garantipension. Hans totala försäkringstid är över 40 år (22+20). Han är beviljad inkomstgrundad svensk pension med 95 000 kronor och finsk arbetspension med 15 000 kronor. Pensionsmyndigheten beräknar hans garantipension som minimiförmån.

$$(40/40) \times 2,13 \times 45\,500 = 96\,915 \text{ kronor}$$

$$(40/40) \times 1,26 \times 45\,500 = 57\,330 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (110\,000 - 57\,330) = 25\,282 \text{ kronor}$$

$$96\,915 - (57\,330 + 25\,282) = 14\,303 \text{ kronor}$$

Exempel

En belgisk ogift kvinna, född 1953 och som bor i Sverige, ansöker om garantipension från 65 år. Hennes totala försäkringstid är 30 år (10+20). Hon är beviljad inkomstgrundad svensk pension med 30 000 kronor och belgisk pension med 65 000 kronor. Pensionsmyndigheten beräknar hennes garantipension som minimiförmån.

$$(30/40) \times 2,13 \times 45\,500 = 72\,686 \text{ kronor}$$

$$(30/40) \times 1,26 \times 45\,500 = 42\,998 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (95\,000 - 42\,998) = 24\,960 \text{ kronor}$$

$$72\,686 - (42\,998 + 24\,960) = 4\,728 \text{ kronor}$$

Exempel

En rumänsk gift man, född 1953 och som bor i Sverige, ansöker om garantipension från 65 år. Hans totala försäkringstid är 29 år (2+27). Han är inte beviljad någon inkomstgrundad svensk pension men har en rumänsk pension med 65 000 kronor. Pensionsmyndigheten beräknar hans garantipension som minimiförmån.

$$(29/40) \times 1,90 \times 45\,500 = 62\,676 \text{ kronor}$$

$$(29/40) \times 1,14 \times 45\,500 = 38\,903 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (65\,000 - 38\,903) = 12\,527 \text{ kronor}$$

$$62\,676 - (38\,903 + 12\,527) = 11\,246 \text{ kronor}$$

Exempel

En norsk ogift kvinna, född 1953 och som bor i Sverige, ansöker om garantipension från 65 år. Hennes totala försäkringstid är 40 år (20+20). Hon är beviljad inkomstgrundad svensk pension med 100 000 kronor men söker inte norsk pension nu utan först vid 67 års ålder. Pensionsmyndigheten beräknar hennes garantipension som minimiförmån.

$$(40/40) \times 2,13 \times 45\,500 = 96\,915 \text{ kronor}$$

$$(40/40) \times 1,26 \times 45\,500 = 57\,330 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (100\,000 - 57\,330) = 20\,482 \text{ kronor}$$

$$96\,915 - (57\,330 + 20\,482) = 19\,103 \text{ kronor}$$

När den norska pensionen beviljas vid 67 år, räknas garantipensionen om och hänsyn tas till den norska pension som är beviljad med 130 000 kronor.

$$40/40 \times 2,13 \times 45\,500 = 96\,915 \text{ kronor}$$

$$40/40 \times 1,26 \times 45\,500 = 57\,330 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (230\,000 - 57\,330) = 82\,882 \text{ kronor}$$

$$96\,915 - (57\,330 + 82\,882) = 0 \text{ kronor}$$

6.9. Garantipension vid bosättning i annat EU/EES-land, för ÅP38, från och med 1 december 2018

I detta avsnitt hittar du hur garantipension kan beviljas och beräknas till personer bosatta i ett annat EU/EES-land när beslut fattas från och med den 1 december 2018.

6.9.1. Bakgrund

Som beskrivs i kapitel 6.8 är garantipensionen nu att betrakta som en minimiförmån enligt artikel 58 i förordning 883/2004. Det betyder att den svenska garantipensionen inte längre betalas ut till bosatta i andra EU/EES-länder med stöd av artikel 7 i samma förordning. (Pensionsmyndighetens rättsliga ställningstagande PRS 2018:1) En ny utredning pågår kring hur garantipension i ett internationellt perspektiv ska fungera på lång sikt¹. Under tiden för utredningen ska garantipension med stöd av en tillfällig lag fortsätta att betalas ut och nybeviljas till bosatta inom EU/EES². Så länge en person bor i EU/EES ska garantipension betalas ut med stöd av 5 kap. 17 a § SFB.

6.9.2. Rätt till garantipension vid bosättning i annat EU/EES-land

För rätt till garantipension vid bosättning i annat EU/EES-land gäller socialförsäkringsbalkens villkor om tre års bosättningsstid i Sverige. Sammanläggning av försäkringsperioder får inte göras så länge personen bor utanför Sverige och personen har genom detta endast rätt till garantipension med stöd av 5 kap. 17 a § SFB.

Den nya tillfälliga lagstiftningen gäller från och med 1 december 2018 och ska tillämpas på beslut fattade från denna tidpunkt oberoende av vilken tidpunkt personen ansökt om att få sin pension från. Den tillfälliga lagen ska tillämpas till och med december 2019.

6.9.3. Rätt till garantipension vid bosättning utanför Sverige, före 1 december 2018

För tid före december 2018 ansågs att kontantförmåner som har beviljats enligt lagstiftningen i ett eller flera medlemsländer, inte fick minskas eller dras in med anledning av att mottagaren var bosatt i ett annat medlemsland än det som ansvarar för utbetalningen av pensionen (artikel 7 förordning 883/2004).

Detta innebär att en person som omfattades av förordning 883/2004, även om han eller hon bodde i ett annat medlemsland, hade rätt att uppbära svensk garantipension i form av allmän pension med samma belopp som vid bosättning i Sverige.

Nordisk medborgare som inte omfattas av förordning 883/2004 hade samma rätt med stöd av nordiska konventionen, se kapitel 11, Konventioner.

¹ Översyn av garantipensionens konstruktion ur ett internationellt perspektiv, dir 2018:106.

² Lag (2018:1627) om ändring i socialförsäkringsbalken.

På samma sätt som vid beviljandet av garantipension till en person som var bosatt i Sverige kunde försäkrings- eller bosättningsperioder, som fullgjorts i ett annat medlemsland, läggas samman med år som har fullgjorts i Sverige för att personen i fråga skulle få rätt till garantipension vid bosättning i ett annat medlemsland (artikel 6 förordning 883/2004).

Exempel

En dansk medborgare, född 1945 (65 år 2010), som är bosatt i Danmark hade tillgodoräknats bosättningsperioder med 1 år och 8 månader i Sverige under åren 1962–1963. Under denna tid var han arbetslös. Han har arbetat och bott i Danmark i hela sitt liv med undantag för den tid han bodde i Sverige. Med tidigare tillämpning av bestämmelserna i förordning 883/2004 om sammanläggning av försäkringsperioder fick han lägga samman försäkringsperioderna i Danmark med den svenska tiden för att uppfylla treårskravet enligt SFB och därmed få rätt till garantipension.

6.9.4. Övergångsbestämmelser till den tillfälliga lagen

Om garantipension har beslutats och beviljats före 1 december 2018 gäller vissa övergångsbestämmelser. Enligt dessa ska garantipension fortsätta betalas ut så länge rätten finns och med tidigare beräkningssätt och samordningsregler. Syftet är att ingen ska få en förändrad garantipension under den tid då ny utredning görs kring vilket grundskydd Sverige ska ha i ett internationellt perspektiv.

Övergångsbestämmelserna innebär att oavsett hur garantipensionen är beräknad före 1 december 2018, ska samma beräkningssätt fortsätta att användas. Det kan vara beräkningssättet som tillämpades mellan 2003 och fram till februari 2007 eller det beräkningssätt som tillämpats från mars 2007 och fram till 1 december 2018.

Har garantipension beviljats genom sammanläggning ska fortsatt rätt till utbetalning av garantipensionen finnas.

Exempel

En spansk kvinna, som bor i Spanien, har beviljats garantipension från 65 år, 2015. Hennes totala försäkringstid i Sverige är 2 år och i Spanien 35 år. I juni 2019 blir hon änka. Omräkning ska då göras av hennes garantipension till ett högre belopp då hon ändrar civilstånd. Rätt till garantipension finns fortfarande genom övergångsbestämmelsen och beräkningssättet ”garantipension 2007” ska fortsätta att tillämpas.

6.9.5. Beräkning av garantipension vid bosättning i annat EU/EES-land

Vid beräkning av garantipension till en person som är bosatt i ett annat EU/EES-land tillämpas SFB fullt ut och förordningen 883/2004 ska inte tillämpas.

Beräkningen utgår helt från den fastställda svenska försäkringstiden. Finns det inte minst tre år med svensk försäkringstid finns inte rätten till garantipensionen vid bosättning i annat EU/EES-land.

De inkomstgrundade pensioner som ska reducera garantipensionen är den svenska inkomstgrundande pensionen, utländska pensioner oavsett typ från länder utanför EU/EES, svensk efterlevandepension och efterlevandepensioner från andra EU/EES-länder. Ålderspension och invalidpension från andra EU/EES-länder får inte påverka garantipensionsberäkningen. (67 kap. 16-17 §§)

Exempel

En kroatisk gift man, född 1954 och som bor i Kroatien, ansöker om garantipension från 65 år. Hans svenska försäkringstid är 30 år. Vilken försäkringstid han har i Kroatien har vid beräkningen av garantipensionen ingen betydelse. Han är beviljad 100 000 kronor i inkomstgrundad svensk pension och han har också en kroatisk ålderspension med 15 000 kronor men den pensionen får inte påverka beräkningen. Pensionsmyndigheten beräknar hans garantipension enligt SFB enligt nedan.

$$(30/40) \times 1,90 \times 45\,500 = 64\,838 \text{ kronor}$$

$$(30/40) \times 1,14 \times 45\,500 = 38\,903 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (100\,000 - 38\,903) = 29\,327 \text{ kronor}$$

$$64\,838 - (38\,903 + 29\,327) = 0 \text{ kronor}$$

Exempel

En grekisk ogift kvinna, född 1954 och som bor i Grekland, ansöker om garantipension från 65 år. Hennes svenska försäkringstid är 20 år. Hon är beviljad 50 000 kronor i inkomstgrundad svensk pension och hon har också en grekisk efterlevandepension med 15 000 kronor som ska påverka beräkningen. Hon har även en egen ålderspension från Grekland med 10 000 kronor men den får inte tas med i beräkningen. Pensionsmyndigheten beräknar hennes garantipension enligt SFB enligt nedan.

$$(20/40) \times 2,13 \times 45\,500 = 64\,610 \text{ kronor}$$

$$(20/40) \times 1,26 \times 45\,500 = 28\,665 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (65\,000 - 28\,665) = 17\,441 \text{ kronor}$$

$$64\,610 - (28\,665 + 17\,441) = 18\,504 \text{ kronor}$$

Exempel

En finsk gift man, född 1954 och som bor i Finland, ansöker om garantipension från 65 år. Hans svenska försäkringstid är 2 år. Eftersom han inte har minst 3 år i Sverige finns inte rätten till garantipension oavsett hans finska försäkringstid. Pensionsmyndigheten avslår ansökan om garantipension enligt SFB.

6.9.6. Invandring till Sverige

Om en person som också har försäkringstid i ett annat EU/EES-land invandrar till Sverige ska garantipensionen räknas om till minimiförmån.

Vid omräkningen ska försäkringstid i annat EU/EES-land tas med och avdrag ska göras för alla pensioner som personen är beviljad, oberoende av från vilket land pensionen kommer.

Exempel

En ogift kvinna, som bor i Spanien, har löpande garantipension. Hennes svenska försäkringstid är 15 år och hennes spanska försäkringstid är 20 år. Hon är beviljad 35 000 kronor i inkomstgrundad svensk pension och egen ålderspension från Spanien med 30 000 kronor. Hon invandrar till Sverige. Under tiden hon bott i Spanien har hennes garantipension varit beräknad enligt följande:

$$(15/40) \times 2,13 \times 45\,500 = 36\,343 \text{ kronor}$$

$$(15/40) \times 1,26 \times 45\,500 = 21\,499 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (35\,000 - 21\,499) = 6\,480 \text{ kronor}$$

$$36\,343 - (21\,499 + 6\,480) = 8\,364 \text{ kronor}$$

Pensionsmyndigheten beräknar hennes garantipension som minimiförmån från tidpunkten hon anses bosatt i Sverige.

$$(35/40) \times 2,13 \times 45\,500 = 84\,801 \text{ kronor}$$

$$(35/40) \times 1,26 \times 45\,500 = 50\,164 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (65\,000 - 50\,164) = 7\,121 \text{ kronor}$$

$$84\,801 - (50\,164 + 7\,121) = 27\,516 \text{ kronor}$$

Kvinnan får en höjd garantipension vid invandringen, från 8 364 kronor per år till 27 516 kronor per år.

6.9.7. Utvandring från Sverige

Om en person flyttar från Sverige till ett annat EU/EES-land och har rätt till garantipension som minimiförmån vid utvandringen, ska garantipensionen räknas om med stöd av SFB:s regler om fortsatt rätt till utbetalning av garantipension vid bosättning i annat EU/EES-land.

Exempel

En ogift kvinna utvandrar till Grekland och har en löpande garantipension, beräknad som minimiförmån, vid utvandringstillfället. Hennes svenska försäkringstid är 20 år och hon har grekisk försäkringstid om 20 år. Hon är beviljad 50 000 kronor i inkomstgrundad svensk pension och hon har också en grekisk efterlevandepension med 15 000 kronor. Hon har även en egen ålderspension från Grekland med 10 000 kronor. All hennes försäkringstid har använts vid beräkningen av minimiförmånen under hennes tid i Sverige och även alla hennes beviljade pensioner har påverkat beräkningen. Hennes garantipension som minimiförmån har beräknats enligt följande:

$$(40/40) \times 2,13 \times 45\,500 = 96\,915 \text{ kronor}$$

$$(40/40) \times 1,26 \times 45\,500 = 57\,330 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (75\,000 - 57\,330) = 8\,482 \text{ kronor}$$

$$96\,915 - (57\,330 + 8\,482) = 31\,103 \text{ kronor}$$

Vid utvandringen räknas garantipensionen om och beräkningen ska endast grundas på den svenska försäkringstiden, den svenska inkomstgrundade pensionen och hennes efterlevandepension från Grekland.

$$(20/40) \times 2,13 \times 45\,500 = 48\,458 \text{ kronor}$$

$$(20/40) \times 1,26 \times 45\,500 = 28\,665 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (65\,000 - 28\,665) = 17\,441 \text{ kronor}$$

$$48\,458 - (28\,665 + 17\,441) = 2\,352 \text{ kronor}$$

Hon får en sänkt garantipension från tidpunkten hon utvandrar, från 31 103 kronor per år till 2 352 kronor per år.

Om utvandringen sker till ett land utanför EU/EES ska garantipensionen dras in med undantag för Kanada, se avsnitt 11.3.

6.10. Garantipension för personer födda 1938 och senare enligt förordning 883/2004, åren 2003-2017

I detta avsnitt beskrivs hur garantipensionen har hanterats för perioden från januari 2003 och fram till dess att garantipensionen blev en minimiförmån enligt förordningen 883/2004.

6.10.1. Sammanläggning av försäkringsperioder/bosättningsperioder för rätt till garantipension, åren 2003-2017

Om kravet på tre år med försäkringstid enligt SFB för rätt till garantipension inte är uppfyllt, kan en person ha rätt till garantipension med tillämpning av bestämmelserna om sammanläggning av försäkringsperioder (artikel 6 förordning 883/2004 och punkterna 13 och 14 i ingressen). Detta gäller om

personen omfattas av förordning 883/2004 och har omfattats av svensk lagstiftning och lagstiftningen i ett annat medlemsland. Detta gäller förutsatt att sökande nu är bosatt i Sverige. För sökande bosatt i annat EU/EES-land finns inte längre rätten att sammanlägga perioder för rätt till garantipension, oberoende av vilken period du ska pröva rätten till garantipension för.

Hur garantipensionen beräknas, se avsnitt 6.10.2 eller avsnitt 6.8.5 om det gäller beräkning av en minimiförmån. Vid behov kan i vissa fall även perioder intjänade i ett tredje land beaktas, se avsnitt 1.3.2.

Exempel

En tysk man, född 1950, flyttade till Sverige när han var 63 år. Han ansöker om garantipension vid 65 års ålder. Han har inte förvärvsarbetat här men har tillgodoräknats försäkringstid för två år. Före flytten till Sverige bodde och arbetade han i Tyskland. Han har tillgodoräknats 19 år med försäkringsperioder där. Dessa arbetsperioder har intygats av berörd tysk institution. Genom att lägga samman dessa perioder med de två åren med försäkringstid i Sverige uppfyller han kravet för rätt till garantipension i Sverige.

Exempel

En spansk kvinna, född 1950, har tillgodoräknats försäkringstid i Sverige för 14 månader till och med det 64:e året. Hon har dessförinnan arbetat i Spanien i 20 månader och i Portugal i sju månader. Dessa arbetsperioder har intygats av berörda institutioner. Genom att lägga samman dessa länders försäkringsperioder med den svenska bosättningstiden uppfyller hon kravet för rätt till garantipension.

6.10.2. Beräkning av garantipension enligt förordning 883/2004 – Sammanfattning för tiden 2003-2017

För en person som omfattas av förordning 883/2004 och som har omfattats av både svensk lagstiftning och lagstiftningen i ett annat medlemsland, beräknas garantipensionen enligt förordningen, om perioden avser tid före januari 2018.

I de fall bestämmelserna i förordning 883/2004 om sammanläggning av försäkringsperioder för att öppna rätten till en förmån inte behöver tillämpas ska de behöriga institutionerna i medlemsländerna beräkna pensionen enligt sin nationella lagstiftning om förutsättningarna är uppfyllda, och enligt pro-rata temporis principen (artikel 52.1. förordningen). Personen har sedan rätt till det högsta pensionsbeloppet av dessa två. Jämförelsen mellan de framräknade beloppen ska göras efter det att medlemsländerna tillämpat eventuella nationella bestämmelser om minskning (artikel 52.2 och 3 förordningen).

Eftersom det finns regler i förordning 883/2004 som avgör om och hur de nationella minskningsreglerna får tillämpas ska Pensionsmyndigheten

tillämpa minskningsreglerna i SFB med de begränsningar som finns i förordningen, artiklarna 53-55. Se vidare avsnitt 6.10.7–6.10.9.

Om beräkning av pension enligt nationell lagstiftning alltid ger ett minst lika fördelaktigt resultat ska den behöriga institutionen avstå från att pro-rata beräkna pensionen under förutsättning att sådana situationer anges i del 1 bilaga VIII, att den nationella lagstiftningen inte innehåller regler om minskning av förmåner när de sammanträffar med förmåner från annat medlemsland och att artikel 57 beträffande försäkringsperioder eller bosättningsperioder kortare än ett år inte är tillämplig på perioder som fullgjorts i ett annat medlemsland (artikel 52.4 förordning 883/2004).

I bilaga VIII del 1 till förordning 883/2004 anger länderna fall där pro-rata beräkning inte ska göras. Sverige anger alla ansökningar om garantipension i form av allmän pension och allmän pension i form av tilläggspension. Den svenska lagstiftningen innehåller emellertid bestämmelser om minskning vid sammanträffande av förmåner. Det betyder att Pensionsmyndigheten ska beräkna garantipensionen enligt bestämmelserna i SFB så länge som det inte finns någon förmån av samma eller annat slag från ett annat medlemsland.

Om kravet på tre år med försäkringstid enligt SFB för rätt till garantipension inte är uppfyllt kan personen, med tillämpning av bestämmelserna om sammanläggning av försäkringsperioder, ändå få rätt till garantipension. Vid behov kan i vissa fall även perioder intjänade i ett tredje land beaktas, se avsnitt 1.3.2. I dessa fall måste garantipensionen beräknas enligt pro-rata temporis principen eftersom det inte finns någon rätt enligt SFB (artikel 52 förordning 883/2004).

En pro-rata beräknad garantipension får aldrig minskas med en pension av samma slag från ett annat medlemsland. En sådan utländsk pension ska därför inte tas med i beräkningen (artikel 54 förordning 883/2004).

Samma sak gäller en garantipension som är beräknad enligt SFB eftersom garantipensionen är beroende av försäkringsperioder. Det finns emellertid undantag; om garantipensionen är beräknad med framtida försäkringstid eller kan anses vara oberoende av försäkringstid. I sådana fall kan samordning ske med förmån av samma slag från ett annat medlemsland. Se avsnitt 6.10.8.

6.10.3. Pro-rata temporis principen, åren 2003-2017

Pro-rata temporis principen innebär i huvudsak att pensionstagaren har rätt till proportionellt beräknad pension från vart och ett av de medlemsländer som hon eller han har tjänat in rätt till pension i. Först beräknas ett teoretiskt belopp och därefter beräknas det faktiska pensionsbeloppet.

I praktiken innebär principen att varje medlemsland gör en pensionsberäkning med utgångspunkt från det pensionsbelopp som den försäkrade skulle få från det landet, om den försäkrings- eller bosättningsperiod som hon eller han tillgodoräknats i samtliga berörda länder hade fullgjorts i det aktuella landet. Det betyder att Pensionsmyndigheten beräknar garantipensionen enligt SFB med den skillnaden att även försäkrings- och bosättningsperioder som har fullgjorts i andra medlemsländer räknas med. Detta är det teoretiska beloppet.

Det faktiska pensionsbeloppet utgör så stor del av det teoretiska beloppet som motsvarar förhållandet mellan å ena sidan den berättigades försäkrings- eller

bosättningstid i det aktuella landet före försäkringsfallet, och å andra sidan den sammanlagda försäkrings- och bosättningstiden före försäkringsfallet i samtliga medlemsländer. Det innebär till exempel att om en person har en försäkringstid på tio år i ett medlemsland och 30 år i ett annat, får personen från det första landet 10/40 av den pension han eller hon skulle ha fått efter 40 års arbete där. Från det andra landet får han eller hon 30/40 av den pension som skulle ha utgetts från det landet om han eller hon hade arbetat där under 40 år.

Om den svenska försäkringstiden tillsammans med samtliga försäkringsperioder i andra medlemsländer uppgår till mer än 40 år ska Pensionsmyndigheten vid beräkning av det teoretiska beloppet räkna med den svenska maximiperioden, det vill säga 40 år (artikel 56 i förordning 883/2004).

Exempel

En finsk ogift person fyller 65 år 2017 och ansöker om allmän pension. Hen har bott i Sverige i 20 år. Under denna tid har hen haft diverse kortvariga anställningar men inte fått någon pensionsgrundande inkomst. Hen har också bott 10 år i Finland.

Pensionsmyndigheten beräknar hens garantipension enligt nationell lagstiftning till

$$(20/40) \times 2,13 \times 44\,800 = 47\,712 \text{ kronor}$$

En jämförelse med en beräkning enligt pro-rata metoden visar att garantipensionens teoretiska belopp blir

$$(30/40) \times 2,13 \times 44\,800 = 71\,568 \text{ kronor och att det}$$

faktiska beloppet blir

$$(20/30) \times 71\,568 = 47\,712 \text{ kronor.}$$

Personen får 47 712 kronor i garantipension. Eftersom båda beloppen, efter avrundning, är lika så väljer man det nationellt beräknade beloppet.

Om båda beloppen hade varit lika med 0 hade man även då valt det nationellt beräknade beloppet före det faktiska.

6.10.4. Pro-rata beräkning av garantipension när det finns inkomstgrundad pension från Sverige – åren 2007-2017

Bestämmelserna i förordning 883/2004 om sammanträffande av förmåner av samma slag och annat slag avser förmåner från andra medlemsländer, se avsnitten 6.10.7-9. Pensionsmyndigheten tillämpar därför inte förordningens samordningsbestämmelser på en svensk inkomstgrundad pension.

Med stöd av den princip om likabehandling som återfinns i artikel 52.1.i och 56.1 c i och ii förordning 883/2004 ska Pensionsmyndigheten, när det finns en inkomstgrundad svensk pension, vid pro-rata-beräkningen av garantipensionen likställa de utländska försäkringsperioderna med de svenska. Det betyder att Pensionsmyndigheten vid beräkning av det teoretiska

beloppet ska tilldelas varje försäkringsperiod, som har fullgjorts i andra berörda medlemsländer, ett pensionsmässigt värde som motsvarar det genomsnittliga pensionsmässiga värdet av de svenska perioderna.

Detta genomsnittliga värde får man fram genom att den svenska inkomstgrundade pensionen, vid beräkning av det teoretiska beloppet, divideras med den svenska bosättningstiden och därefter multipliceras med den totala försäkringstiden inom EU/EES eller Schweiz. Det betyder att försäkringstiden i annat medlemsland inte endast påverkar basnivåns storlek utan även inkomstavdragets storlek.

Med svensk inkomstgrundad pension likställs förmåner från icke-medlemsländer som enligt den svenska lagstiftningen får minska garantipensionen.

Exempel

En ogift kvinna som har bott och arbetat i Sverige i 20 år ansöker om allmän pension. Hon har även arbetat i Finland i 10 år och får viss finsk arbetspension. Hennes svenska inkomstgrundade pension är 24 000 kronor. Oavsett om garantipensionen beräknas enligt nationell lagstiftning eller beräknas enligt pro-rata metoden ska Pensionsmyndigheten inte minska garantipensionen med den finska pensionen.

Beräkning enligt nationell lagstiftning:

$$(20/40) \times 2,13 \times 44\,800 = 47\,712 \text{ kronor}$$

$$(20/40) \times 1,26 \times 44\,800 = 28\,224 \text{ kronor}$$

$$47\,712 - 24\,000 = 23\,712 \text{ kronor}$$

Vid pro-rata beräkningen räknas den svenska inkomstpensionen på 24 000 kronor upp till 36 000 kronor ($24\,000/20 \text{ år} \times 30$) i det teoretiska beloppet genom att de finska åren behandlats på samma sätt som de svenska åren

Pro-rata beräkning:

Teoretiskt belopp

$$(30/40) \times 2,13 \times 44\,800 = 71\,568 \text{ kronor}$$

$$(30/40) \times 1,26 \times 42\,400 = 42\,336 \text{ kronor}$$

$$71\,568 - 36\,000 = 35\,568 \text{ kronor}$$

Faktiskt belopp

$$(20/30) \times 35\,568 = 23\,712 \text{ kronor}$$

Vid en jämförelse ser man att en pro-rata beräkning ger samma resultat som en nationell beräkning bortsett från avrundningen. Anledningen till detta är att den svenska inkomstgrundade pensionen dras av med ett belopp som

motsvarar avdraget som skulle ha gjorts i enlighet med de svenska bestämmelserna.

6.10.5. Pro-rata beräkning av garantipension när det finns inkomstgrundad pension från Sverige – 2003-2007

Den tidigare tolkningen av hur den svenska garantipensionen skall beräknas innehåller ingen tillämpning av likabehandling som återfinns i artikel 52.1.i och 56.1 c i och ii förordning 883/2004. Det betyder att Pensionsmyndigheten, när det finns en inkomstgrundad svensk pension, inte sätter ett värde på de utländska försäkringsperioderna vid pro-rata-beräkningen.

Exempel

En ogift kvinna som har bott och arbetat i Sverige i 20 år ansöker om allmän pension. Hon har även arbetat i Finland i 10 år och får viss finsk arbetspension. Hennes svenska inkomstgrundade pension är 24 000 kronor. Oavsett om garantipensionen beräknas enligt nationell lagstiftning eller beräknas enligt pro-rata metoden ska Pensionsmyndigheten inte minska garantipensionen med den finska pensionen.

Beräkning enligt nationell lagstiftning:

$$(20/40) \times 2,13 \times 38\,600 = 41\,109 \text{ kronor}$$

$$(20/40) \times 1,26 \times 38\,600 = 24\,318 \text{ kronor}$$

$$41\,109 - 24\,000 = 17\,109 \text{ kronor}$$

Pro-rata beräkning:

Teoretiskt belopp

$$(30/40) \times 2,13 \times 38\,600 = 61\,664 \text{ kronor}$$

$$(30/40) \times 1,26 \times 38\,600 = 36\,477 \text{ kronor}$$

$$61\,664 - 24\,000 = 37\,664 \text{ kronor}$$

Faktiskt belopp

$$20/30 \times 37\,664 = 25\,109 \text{ kronor}$$

Vid en jämförelse ser man att en pro-rata beräkning ger ett högre resultat vilket beror på att inkomstavdraget som görs med den svenska pensionen också pro-rata beräknas dvs. endast tas med i förhållande till den svenska tiden genom total tid inom EU.

6.10.6. Hel sjukersättning eller änkepension omedelbart före 65 års-månaden

När försäkringstid för garantipension ska beräknas för en person som omedelbart före den kalendermånad då personen fyllde 65 år hade hel sjukersättning i form av garantiersättning eller änkepension ska, om det är

mer förmånligt, som försäkringstid för garantipension tillgodoräknas den bosättningstid som legat till grund för beräkning av sjukersättningen eller änkepensionen (67 kap. 13 § SFB och 6 kap. 30 och 32 §§ lagen om införande av SFB).

Av domar från EU-domstolen, bland annat C 347/00 (Barreira Pérez) från oktober 2003, framgår att alla försäkringsperioder som ligger före pensionsfallet ska tas med i beräkningen av det faktiska beloppet. Det betyder att Pensionsmyndigheten för en person som dels har haft ersättning enligt ovan, dels har omfattats av lagstiftningen i ytterligare minst ett medlemsland, måste räkna garantipensionen med utgångspunkt från tidpunkten för ålderspension, alltså med en ny pensionsfalltidpunkt. Samtliga svenska tider, såväl faktiska som tidigare eventuella framräkningstider, ska därför tas med i täljaren vid beräkning av det faktiska beloppet till skillnad mot vad som gäller när man beräknar sjukersättning eller efterlevandepension då endast den faktiska tiden fram till pensionen tas med.

För att kunna bedöma vad som är förmånligast måste Pensionsmyndigheten göra fyra eller sex beräkningar. Pensionsmyndigheten börjar med att beräkna

- tid för allmän pension enligt nationell lagstiftning, det vill säga vad den försäkrade får i garantipension enligt SFB beräknat efter den verkliga försäkringstiden i Sverige fram till och med det 64:e året,
- tid för allmän pension enligt pro-rata metoden, det vill säga vad en pro-rata beräkning skulle ge i garantipension med utgångspunkt från den verkliga försäkringstiden i berörda EU/EES-länder samt Schweiz fram till och med det 64:e året.
- tid för sjukersättning eller efterlevandeskydd enligt nationell lagstiftning, det vill säga med den försäkringstid som garantiersättning eller änkepension var beräknad efter, och slutligen
- tid för sjukersättning eller efterlevandeskydd enligt pro-rata-metoden, det vill säga vad en pro-rata-beräkning ger med utgångspunkt från den försäkringstid som garantiersättning eller änkepension var beräknad efter.

När den sista beräkningen görs ska Pensionsmyndigheten även ta hänsyn till den tid som legat mellan försäkringsfallet för garantiersättning eller änkepension och pensionsfallet för garantipension vid beräkning av det faktiska beloppet.

Personen har rätt till den försäkringstid som ger det mest förmånliga resultatet.

6.10.7. Samordning enligt förordning 883/2004 för tid före 1 januari 2018

Det är olika regler som gäller vid sammanträffande av förmåner av samma slag och sammanträffande av förmåner av annat slag. Detta ska tillämpas om samordning ska göras för en period före januari 2018 och personen bor i Sverige. För bosatta i annat EU/EES-land gäller andra regler i förhållande till beslut fattade från den 1 december 2018, se avsnitt 6.9.

Gemensamt för båda slagen av förmåner är att hänsyn ska tas till förmåner som har förvärvats enligt ett annat medlemslands lagstiftning eller till inkomst som har förvärvats i ett annat medlemsland endast om lagstiftningen i det egna medlemslandet innehåller regler om att förmåner eller inkomst som har förvärvats utomlands ska beaktas.

När en behörig institution ska ta hänsyn till förmånsbelopp som har förvärvats enligt ett annat medlemslands lagstiftning är det beloppet före avdrag för skatt och socialförsäkringsavgifter som ska beaktas. Institutionen ska inte ta hänsyn till förmånsbelopp som har förvärvats enligt ett annat medlemslands lagstiftning och som utges på grundval av frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring (artikel 53 förordning 883/2004).

6.10.8. Förmåner av samma slag, åren 2003-2017

Med sammanträffande av förmåner av samma slag avses som tidigare nämnts förmåner vid invaliditet, ålderdom och till efterlevande som beräknas eller utges på grundval av försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts av en och samma person (artikel 53 förordning 883/2004).

Det innebär att en svensk garantipension i form av allmän pension och en ålderspension eller invalidpension från ett annat medlemsland är förmåner av samma slag under förutsättning att pensionsförmånerna grundar sig på en och samma persons intjänade rätt. Om den svenska allmän pensionen i form av garantipension grundar sig på den avlidne makens år, för att det är fördelaktigare, så är en ålderspension från ett annat medlemsland som grundar sig på egna perioder en förmån av annat slag (punkt 4 övergångsbestämmelserna till numera upphävda lagen (1998:702) om garantipension). Se under rubriken förmåner av annat slag.

Enligt artikel 54 förordning 883/2004 gäller följande beträffande förmåner av samma slag:

- samordning får inte ske när pensionen har pro-rata-beräknats
- en förmån som har beräknats enligt nationell lagstiftning (så kallad oberoende förmån artikel 52 förordning 883/2004) får samordnas men endast om förmånen antingen
 - inte är beroende av försäkringsperioder eller bosättningsperioder, eller
 - beräknad med framtida tid och i sådant fall måste även den förmån som ska minska den första förmånen vara beräknad med framtida tid eller oberoende av försäkringsperioder. I båda fallen ska förmånerna vara antecknade i bilaga IX förordning 883/2004.

En förutsättning är dock att två eller flera medlemsländer inte träffat en överenskommelse som föreskriver att samma tillgodoräknade period inte får beaktas två eller flera gånger.

Garantipension i form av allmän pension beräknas i 40-delar och är alltså beroende av försäkringstid.

6.10.9. Förmåner av annat slag, åren 2007-2017

Med sammanträffande av förmåner av annat slag avses förmåner som inte kan betraktas som om de är av samma slag (jämför ovan avsnitt 6.10.8). Med stöd av dessa regler och reglerna i den svenska lagstiftningen kan Pensionsmyndigheten samordna pensioner som beräknas eller utges på grundval av försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts av olika personer. En svensk allmän pension i form av garantipension som grundar sig på den försäkrades egen försäkringstid eller bosättningsstid kan till exempel samordnas med en efterlevandepension från ett annat medlemsland.

En ålderspension från ett medlemsland som grundar sig på försäkringsperioder som fullgjorts enligt detta lands lagstiftning av pensionstagaren själv och en ålderspension som ges till samma pensionstagare men där pensionen grundar sig på försäkringsperioder som fullgjorts av pensionstagarens frångskilda make är enligt EU-domstolen inte förmåner av samma slag (EU-domstolens dom, mål nr 98/94 Schmidt).

Som beskrivits i avsnitt 6.10.4 och 6.10.5 ska de behöriga institutionerna i medlemsländerna beräkna pensionen dels enligt sin nationella lagstiftning, dels enligt pro-rata temporis principen (artikel 52 förordning 883/2004). Den försäkrade har sedan rätt till det högsta pensionsbeloppet. Jämförelsen mellan de framräknade beloppen ska göras efter det att medlemsländerna tillämpat eventuella nationella bestämmelser om minskning (artikel 52.3 förordning 883/2008).

Pensionsmyndigheten måste därför även när en garantipension sammanträffar med en förmån av annat slag från ett annat medlemsland tillämpa minskningsreglerna i SFB med de begränsningar som finns i förordningen. Dessa regler är olika beroende på om den förmån som ska minskas är beräknad enligt nationell lagstiftning eller pro-rata-beräknad.

Om två eller flera förmåner som har beräknats enbart enligt nationell lagstiftning ska minskas på grund av att pensionstagaren har förmåner av annat slag gäller följande.

De behöriga institutionerna ska dela förmånsbeloppet (förmånsbeloppen) med det antal förmåner som påverkas. (Artikel 55.1 a förordning 883/2004)

Om förmånerna har pro-rata-beräknats ska de behöriga institutionerna beakta förmåner av annat slag som utges från annat medlemsland på grundval av andelen vid den proportionella fördelningen av de försäkrings- och/eller bosättningsperioder som pensionen är beräknad efter enligt artikel 52.1 b ii (artikel 55.1 b förordning 883/2004).

När det gäller förmåner av annat slag, går det inte alltid att säga vilken beräkningsmetod som ger bäst resultat. Pensionsmyndigheten måste därför, när det inte finns 40 svenska bosättningsår, beräkna garantipensionen både enligt SFB och enligt pro-rata metoden.

Om det finns 40 svenska bosättningsår och en förmån av annat slag som påverkar två förmåner beräknar Pensionsmyndigheten garantipensionen enligt SFB eftersom den beräkningsmetoden alltid ger bäst resultat. Det beror på att Pensionsmyndigheten i dessa fall bara får dra av viss del av en utländsk pension som påverkar två eller flera förmåner. Om Pensionsmyndigheten i

stället pro-rata beräknar en sådan garantipension får Pensionsmyndigheten dra av 40/40 av den utländska pensionen, dvs. hela den utländska pensionen, och garantipensionen blir alltså lägre.

Exempel

En svensk änka född 1945 beviljas i juli 2010 ålderspension i form av garantipension beräknad på 40 egna år. Pensionsmyndigheten beräknar hennes garantipension enligt SFB eftersom det finns 40 svenska år. Hon har ingen svensk inkomstpension men en finsk änkepension på 25 000 kronor i form av arbetspension. Hennes finska änkepension i form av arbetspension påverkar dels hennes garantipension dels hennes finska folkpension som reduceras helt och hållet. Enligt förordning 883/2004 ska det finska arbetspensionsbeloppet delas i två och sedan minska garantipensionen. Hon får alltså

$$(40/40) \times 2,13 \times 42\,400 = 90\,312 \text{ kronor}$$

$$(40/40) \times 1,26 \times 42\,400 = 53\,424 \text{ kronor}$$

$$25\,000 / 2 = 12\,500 \text{ kronor}$$

$$90\,312 - 12\,500 = 77\,812 \text{ kronor.}$$

Änkan får 77 812 kronor i garantipension.

Exempel

En svensk änka född 1945 har bott och arbetat i Sverige i 20 år. Hon har också bott och arbetat i Finland i fem år. I december 2010 ansöker hon om garantipension i form av ålderspension. Hennes svenska inkomstgrundade pension uppgår till 35 000 kronor. Utöver den svenska pensionen har hon en finsk efterlevandepension i form av arbetspension på 11 000 kronor. Den finska arbetspensionen påverkar dels hennes finska folkpension, dels hennes garantipension. Eftersom kvinnan inte har 40 svenska år måste Pensionsmyndigheten göra två beräkningar för att kunna bedöma vad som är mest fördelaktigt.

När Pensionsmyndigheten beräknar hennes garantipension enligt SFB ska den finska pensionen delas med antalet förmåner som ska minskas, det vill säga i detta fall med två. Garantipensionen enligt SFB blir

$$(20/40) \times 2,13 \times 42\,400 = 45\,156 \text{ kronor}$$

$$(20/40) \times 1,26 \times 42\,400 = 26\,712 \text{ kronor}$$

$$48\% \times ((35\,000 + (11\,000/2)) - 26\,712) = 6\,618 \text{ kronor}$$

$$45\,156 - (26\,712 + 6\,618) = 11\,826 \text{ kronor.}$$

Vid en pro-rata-beräkning påverkar kvinnans finska försäkringsperioder inte bara storleken på garantipensionens basnivå utan även inkomstavrdragets storlek. Detta sker genom att Pensionsmyndigheten tilldelar de finska försäkringsperioderna ett pensionsmässigt värde som motsvarar det genomsnittliga pensionsmässiga värdet av de svenska

perioderna. Detta värde får man fram genom att den svenska inkomstgrundade pensionen, vid beräkning av det teoretiska beloppet, divideras med den svenska bosättningstiden och därefter multipliceras med den totala försäkringstiden i Sverige och Finland. (artikel 56.1.c ii förordning 883/2004) Vid en pro-rata beräkning tas alltså den svenska uppräknade inkomstgrundade pensionen upp med 43 750 kronor ($35\,000/20 \times 25$) och hela den finska arbetspensionen på 11 000 kronor, det vill säga 54 750 kronor med i beräkningen av såväl det teoretiska beloppet som det faktiska beloppet. Garantipensionen beräknas enligt följande

Teoretiskt belopp:

$$(25/40) \times 2,13 \times 42\,400 = 56\,445 \text{ kronor}$$

$$(25/40) \times 1,26 \times 42\,400 = 33\,390 \text{ kronor}$$

$$48\% \times (54\,750 - 33\,390) = 10\,253 \text{ kronor}$$

$$56\,445 - (33\,390 + 10\,253) = 12\,802 \text{ kronor}$$

Garantipensionens faktiska belopp blir

$$(20/25) \times 12\,802 = 10\,242 \text{ kronor}$$

I detta fall ger en garantipension beräknad enligt SFB ett bättre resultat och kvinnan får 11 826 kronor i garantipension.

Om en pensionstagare, som får en pension beräknad enligt ett medlemslands nationella lagstiftning och en pro-rata-beräknad pension från ett annat medlemsland, beviljas en förmån av annat slag eller har en annan inkomst som ska minska dessa pensioner gäller följande. Beträffande den nationellt beräknade pensionen ska Pensionsmyndigheten dela det utländska belopp som är nationellt beräknat med det antal förmåner som påverkas innan avdrag görs på garantipensionen. Beträffande den pro-rata-beräknade pensionen ska det belopp som inte skulle betalas ut beaktas i förhållande till de försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts i respektive land (artikel 55.1 c förordning 883/2004).

Bestämmelserna om samordning ska tillämpas om det i något medlemslands lagstiftning finns bestämmelser om att en person inte kan få rätt till en förmån om han har rätt till en förmån av annat slag enligt ett annat medlemslands lagstiftning (artikel 55.3 förordning 883/2004).

Enligt övergångsbestämmelser till förordning 883/2004 artikel 87.9 ska de nya bestämmelserna i artikel 55 inte tillämpas på personer som omfattas av bestämmelserna i artikel 46 c förordning 1408/71 när förordning 883/2004 ska börja tillämpas den 1 maj 2010. Det betyder att för en person som före den 1 maj 2010 har fått sin svenska garantipension samordnad med en förmån av annat slag från ett annat EU/EES-land eller Schweiz gäller bestämmelserna om samordning av förmån av annat slag i förordning 1408/71.

6.10.10. Yrkesskadelivränta vid tillämpning av förordning 883/2004, åren 2003-2017

Yrkesskadelivränta som utges enligt annat medlemslands lagstiftning är att betrakta som förmån av annat slag. Det betyder att om Pensionsmyndigheten

pro-rata beräknar garantipensionen ska livränteavdraget göras med lika många 40-delar som garantipensionen är beräknad med (artikel 55.1.b förordning 883/2004).

När Pensionsmyndigheten beräknar garantipensionen enligt SFB får handläggaren undersöka hur många förmåner i Sverige och i andra medlemsländer som påverkas av den utländska livräntan för att kunna göra en korrekt samordning (artikel 55.1.a förordning 883/2004).

6.11. Övriga pensionsförmåner

6.11.1. Särskilt pensionstillägg för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn

En person som uppfyller villkoren för rätt till ersättning enligt 73 kapitlet i SFB om särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn har med stöd av artikel 7 förordning 883/2004 rätt att få detta tillägg till sin pension så länge som personen är bosatt inom EU.

Den som är född 1953 eller tidigare och får inkomstpension, tilläggspension eller garantipension kan få ett särskilt pensionstillägg till sin pension. Särskilt pensionstillägg utges till förälder som har avstått från förvärvsarbete för att vårda sjukt eller handikappat barn under minst sex år (73 kap. 4-6 §§ SFB). Storleken på det särskilda pensionstillägget är beroende av antalet vårdår. Maximalt får 15 år ligga till grund för beräkningen av särskilt pensionstillägg. En person ska vara bosatt i Sverige för att vara försäkrad för särskilt pensionstillägg (5 kap. 9 § 12 SFB).

I EU-domstolens dom, mål nr C-135/99 Elsen, åberopar domstolen bland annat artiklarna 18, 39 och 42 i EG-fördraget och konstaterar att artiklarna medför en skyldighet för den berörda institutionen i ett medlemsland att för ålderspensionsändamål beakta tid som har ägnats åt vård av ett barn i ett annat medlemsland på samma sätt som om vården hade ägt rum inom landet. I domen rör det sig om ett fall där sökanden var en gränsarbetare som var anställd i ett land men bosatt i ett annat land.

Vid tillämpning av förordning 883/2004 uppfyller därför en person som någon gång förvärvsarbetat i ett medlemsland och har tillgodoräknats minst ett vårdår i Sverige kraven för att få särskilt pensionstillägg om han eller hon vid bosättning i annat medlemsland har avstått från förvärvsarbete för att vårda barnet under minst fem år.

6.11.2. Bostadstillägg

Bostadstillägg är en förmån som omfattas av förordning 883/2004. Förmånen är emellertid en sådan särskild icke-avgiftsfinansierad förmån som avses i artikel 70.2 c förordning 883/2004. Eftersom bostadstillägg är antecknat i bilaga X till förordningen betalas det bara ut till en pensionstagare som är bosatt i Sverige och i enlighet med bestämmelserna i lagen om bostadstillägg till pensionärer (artikel 70.4 förordning 883/2004).

Det betyder att bestämmelserna om sammanträffande av förmåner inte gäller beträffande bostadstillägget

6.11.3. Äldreförsörjningsstöd

Den som är bosatt i Sverige är försäkrad för äldreförsörjningsstöd (5 kap. 9 § 13 SFB). Förmånen omfattas av förordning 883/2004 men är upptagen som en särskild icke-avgiftsfinansierad förmån i bilaga X till förordningen. Det betyder att förmånen betalas ut uteslutande vid bosättning i Sverige och i enlighet med svensk lagstiftning (artikel 70.4 förordning 883/2004).

Med stöd av svensk lagstiftning utges äldreförsörjningsstödet under utlandsvistelse under förutsättning att vistelsen kan antas vara längst tre månader.

Denna begränsning gäller emellertid inte när vistelsen avser ett annat EU-/EES-land eller Schweiz (5 kap 13 § SFB). Det betyder att så länge som en person kan anses vara bosatt i Sverige kan äldreförsörjningsstöd betalas ut vid vistelse i ett annat EU-/EES-land eller Schweiz.

7. Förmåner vid dödsfall

Detta kapitel handlar om hur bestämmelserna i förordningarna 883/2004 och 987/2009 ska tillämpas på de svenska förmånerna till efterlevande, nämligen

- Omställningspension (även förlängd sådan)
- Barnpension
- Efterlevandestöd till barn
- Änkepension
- Garantipension till omställningspension (även förlängd sådan)
- Garantipension till änkepension.

Kapitlet behandlar huvudsakligen de svenska bestämmelser som gäller när dödsfallet har inträffat den 1 januari 2003 eller senare. I möjligaste mån kommer informationen i omvänd kronologisk ordning dvs. det som är aktuellt just nu kommer först i varje avsnitt.

Efterlevande barn kan förutom barnpension även beviljas efterlevandestöd till barn. Efterlevandestöd till barn är inte en pensionsförmån (prop. 1999/2000:91 sid. 112). Enligt förordning 883/2004 är den istället att anse som en särskild familjeförmån till barn som har mist en av föräldrarna eller båda (artikel 69 förordning 883/2004). Se avsnitten 4.4 och 7.6.

De ovan uppräknade förmånerna till efterlevande regleras i SFB.

Bestämmelser om förmåner till efterlevande finns i kapitel 5, förordning 883/2004. Bestämmelserna innebär att den efterlevandes rätt till förmåner ska prövas av varje medlemsland där den avlidne har varit försäkrad. Från 1 januari 2018 räknas garantipension till omställningspension som en minimiförmån för bosatta i Sverige. Det betyder att samtliga fullgjorda perioder inom EU/EES tas med. Den avlidnes intjänade perioder i andra medlemsländer läggs samman med svenska perioder om det behövs för att bevilja rätt till förmånen i fråga (sammanläggningsprincipen).

För tid före 2018 ska förmånerna i regel beräknas i förhållande till antalet perioder som den avlidne har intjänat i Sverige i proportion till det totala antalet perioder som tjänats in i samtliga medlemsländer (pro-rata temporis principen). Undantag görs när en beräkning enligt svenska regler skulle ge ett minst lika bra resultat.

7.1. Ansökningsförfarandet vid dödsfall

Detta avsnitt behandlar bestämmelser i förordningarna 883/2004 och 987/2009 som rör ansökan om efterlevandepension. Se även avsnitt 6.2 som rör ansökningsförfarandet för förmåner vid ålderdom.

7.1.1. Allmänt om ansökan om efterlevandepension

Förordning 987/2009 innehåller bestämmelser om tillämpningen av förordning 883/2004. Där beskrivs närmare hur ansökningsförfarandet ska gå till när den avlidne även har omfattats av ett annat medlemslands lagstiftning om social trygghet.

Aktuella bestämmelser återfinns i artikel 45 b 4 förordning 987/2009 när det gäller efterlevandepension. Sökanden ska ansöka om efterlevandepension hos institutionen på bosättningsorten eller hos institutionen i det medlemsland där den avlidne senast var försäkrad. Om den avlidne inte har omfattats av lagstiftningen i bosättningslandet ska institutionen vidarebefordra ansökan till institutionen i det medlemsland där han senast var försäkrad.

Datum för när ansökan lämnades in i bosättningslandet ska alltid anges eftersom dagen för inlämning av ansökan gäller för alla berörda medlemsländer. Det betyder att ansökningsdatumet är skyddat.

Eftersom efterlevandepension för bosatta i Sverige beviljas utan ansökan anses datum för dödsfallet som ansökningsdatum. Om ärendet inte initieras automatiskt p.g.a. att den avlidne aldrig bott i Sverige men de efterlevande bor här anges datumet när kunden meddelat sitt ersättningsanspråk till Pensionsmyndigheten som ansökningsdatum.

7.1.2. Kontaktinstitution

Kontaktinstitution är institutionen i bosättningslandet om den avlidne har omfattats av det landets lagstiftning. Om den avlidne inte har omfattats av lagstiftningen i bosättningslandet är det institutionen i det medlemsland vars lagstiftning han eller hon senast omfattades av som är kontaktinstitution. Om Pensionsmyndigheten är kontaktinstitution ska myndigheten förutom att behandla ansökan om efterlevandepension enligt SFB vidarebefordra ansökan och information om de svenska försäkrings- och bosättningsperioder till berörda länder (artikel 47 förordning 987/2004). Berörda länders institutioner ska snarast underrätta kontaktinstitutionen och varandra om de försäkrings- och bosättningsperioder som den avlidne fullgjort enligt deras respektive lagstiftning.

7.1.3. Ansökningsdatum

En ansökan om efterlevandepension som lämnas in till institutionen i ett medlemsland avser all lagstiftning som den avlidne har omfattats av. Det innebär att en ansökan om efterlevandepension som lämnas in hos Pensionsmyndigheten för dödsfall före 1 november 2012 ska anses avse även till exempel tysk efterlevandepension när den avlidne har omfattats av den tyska pensionsförsäkringen (artikel 50 förordning 883/2004). Ansökan ska därefter handläggas samtidigt enligt lagstiftningen i alla de medlemsländer där den avlidne har varit försäkrad. När Pensionsmyndigheten är kontaktinstitution måste myndigheten därför alltid ange datum för när ansökan först gjordes hos myndigheten. Är ärendet initierat utan ansökan är dödsfallsdatum att anse som ansökningsdatum. Det är detta datum som räknas som ansökningsdatum även hos institutionerna i de andra berörda medlemsländerna (se vidare artikel 45 förordning 987/2004).

7.1.4. Efterlevandepension från ett annat medlemsland när sökanden är bosatt i Sverige

Pensionsmyndigheten är den kontaktinstitution som inleder ansökningsförfarandet (artikel 47 förordning 987/2009).

Pensionsmyndigheten ska alltid så snart som möjligt, oftast efter att efterlevande har lämnat uppgifter om den avlidnes bosättning och arbete i

övriga länder, underrätta berörda institutioner om pensionsansökan. Ansökan kan då samtidigt och utan dröjsmål utredas av alla berörda institutioner. Förutom ansökan ska handläggaren bifoga en förteckning över försäkrings- och bosättningsperioder i Sverige samt uppgifter om den avlidne personens försäkringshistoria.

Om den avlidne inte har omfattats av svensk lagstiftning ska Pensionsmyndigheten i stället vidarebefordra ansökan till institutionen i det medlemsland vars lagstiftning den avlidne senast har omfattats av och ange den dag då ansökan lämnades in.

Berörda institutioner ska informera såväl Pensionsmyndigheten som andra berörda institutioner om de försäkrings- och bosättningsperioder som har fullgjorts enligt den lagstiftning som de tillämpar. På så sätt får samtliga berörda institutioner reda på sökandens hela försäkringshistorik.

När en berörd institution har fattat sitt beslut ska den underrätta Pensionsmyndigheten och övriga institutioner om det. Det ska anges om ansökan avslagits eller beviljats enligt nationell lagstiftning eller om den har pro-rata beräknats (artikel 52 förordning 883/2004). Uppgift om tillägg såsom minimiförmån behöver inte anges. Vidare ska det framgå hur sökanden kan överklaga beslutet och inom vilken tidsfrist.

Pensionsmyndigheten fattar ett definitivt beslut med omprövningshänvisning. Handläggaren skickar denna med en sammanställning av samtliga berörda medlemsländers definitiva beslut (sammanfattande beslut, P1) till sökanden och ett liknande sammanfattande beslut (E211) till berörda institutioner. Sökanden har rätt att få det på svenska eller på sökandens eget språk (artikel 48 förordning 987/2009). Se mer om provisoriska- och definitiva beslut under avsnitt 7.2

7.1.5. Efterlevandepension från Sverige när sökanden är bosatt i ett annat medlemsland

Om en person som är bosatt i ett annat medlemsland, ansöker om svensk efterlevandepension ska ansökan lämnas till institutionen på bosättningsorten. Om den avlidne har omfattats av detta lands lagstiftning blir institutionen kontaktinstitution. Kontaktinstitutionen ska skicka ansökan till Pensionsmyndigheten och till övriga berörda medlemsländer. Den ska även skicka en förteckning över de försäkrings- och bosättningsperioder som den avlidne har fullgjort i landet. Vidare ska den skicka uppgifter om den försäkrade personens försäkringshistoria (artikel 46 förordning 987/2009).

Pensionsmyndigheten skickar intyg över de svenska försäkrings- eller bosättningsperioderna och beslut om svensk pension till kontaktinstitutionen och övriga berörda institutioner. Berörda institutioner intygar sina försäkrings- eller bosättningsperioder och skickar sina beslut till kontaktinstitutionen samt till varandra.

Besluten ska innehålla uppgift om möjligheten att överklaga och tiden för överklagande enligt nationell lagstiftningen.

Kontaktinstitutionen skickar sedan en sammanfattning av besluten till sökanden tillsammans med uppgift om överklagandetider. Överklagandetiden räknas alltid från det att sökanden fick det

sammanfattande beslutet. En kopia av det sammanfattande beslutet skickas av den utredande institutionen till Pensionsmyndigheten och övriga berörda institutioner (artikel 48 förordning 987/2009).

Om Pensionsmyndigheten vid handläggning av ett pensionsärende behöver personbevis, levnadsintyg eller liknande handling är Pensionsmyndigheten skyldig att godta bevis avseende personuppgifter som har utfärdats av behörig myndighet i annat medlemsland (EU-domstolens dom, mål nr 336/94 Dafeki).

7.2. Beslut och utbetalning av efterlevandepension

Pensionsmyndigheten ska fatta definitivt beslut om förmån när uppgifter från alla berörda medlemsstater har inkommit. Dessförinnan kan myndigheten fatta provisoriskt beslut. Se mer om de olika besluten nedan.

7.2.1. Provisorisk utbetalning

I avvaktan på att Pensionsmyndigheten, som kontaktinstitution, meddelar ett definitivt beslut ska, om sökanden har rätt till pension enligt SFB, pensionen beslutas och betalas ut provisoriskt. Pensionsmyndigheten underrättar sökanden om att utbetalningen är provisorisk. Beslutet ska innehålla omprövningshänvisning eftersom ett interimistiskt beslut får anses vara möjligt att överklaga. (jämför förvaltningslagen med kommentarer Hellners/Malmqvist, sid. 258 samt 34 § 3 förvaltningsprocesslagen (artikel 50.3 förordning 987/2009).

Varje berörd institution som konstaterar att sökanden har rätt till en förmån enligt nationella regler ska betala ut pension provisoriskt, meddela sökanden ett beslut om detta och om beslutet går att överklaga eller inte. (Artikel 50.1 och 3 förordning 987/2009).

7.2.2. Måste det fattas beslut om provisorisk utbetalning?

Eftersom en nationellt beräknad garantipension sällan har behövt ändras under den period garantipension betraktats som pensionsförmån, kan upplevas att det är onödigt att fatta provisoriska beslut. Dock ska provisoriska beslut generellt *alltid* fattas när garantipension till omställningspension (eller förlängd omställningspension) kan komma att beräknas som minimiförmån. I praktiken menas att provisoriskt beslut alltid ska fattas när den avlidne tjänat in försäkringstid i ett annat EU/EES-land och detta land dessutom kan komma att bevilja ersättning.

Det innebär att även i de fall den avlidne tjänat in maximal försäkringstid i Sverige med 40 år ska provisoriskt beslut fattas eftersom garantipensionen ska reduceras av en eventuell utländsk efterlevandepension.

Det enda undantaget från provisoriskt beslut om garantipension är om det beviljas omställningspension som överstiger maximala möjliga garantipensionen om den var grundad på maximal försäkringstid i Sverige. Då kan definitivt beslut fattas redan vid första beslutet.

7.2.3. Definitivt och sammanfattande beslut

Om Pensionsmyndigheten tidigare har fattat ett provisoriskt beslut ska sedan också ett definitivt beslut fattas. Pensionsmyndigheten ska skicka detta beslut tillsammans med en sammanställning av samtliga berörda medlemsländers definitiva beslut till sökande, P1, och ett liknande sammanfattande beslut till berörda institutioner. P1 är utformad så att den sökande ska förstå sina rättigheter när det gäller att begära omprövning från de olika länderna.

7.3. Vem är försäkrad för svensk efterlevandepension?

Det svenska socialförsäkringsskyddet är i SFB uppdelat i

- arbetsbaserad försäkring och
- bosättningsbaserad försäkring.

7.3.1. Arbetsbaserade förmåner till efterlevande

Den som arbetar i Sverige omfattas av bestämmelserna om inkomstgrundad efterlevandepension, det vill säga bestämmelserna om

- omställningspension (även förlängd sådan),
- barnpension (även förlängd sådan), samt
- änkepension (6 kap. 6 § SFB)
- barnpension enligt 7 kap. 2 § och omställningspension enligt 7 kap. 10 § lagen om införande av SFB (30-delsberäknad, gäller dödsfall före den 1 januari 2003) (2 kap. 7 § lagen om införande av SFB).

7.3.2. Bosättningsbaserade förmåner till efterlevande

Den som är bosatt i Sverige omfattas av bestämmelserna om

- bosättningsbaserade pensionsförmåner till efterlevande, det vill säga garantipension till omställningspension och änkepension,
- efterlevandestöd till barn
- änkepension enligt 7 kap. 31 § lagen om införande av SFB (40-delsberäknad, gäller dödsfall före den 1 januari 2003) samt
- barnpension enligt 7 kap. 2 § eller omställningspension enligt 7 kap. 10 § lagen om införande av socialförsäkringsbalken (40-delsberäknad, gäller dödsfall före den 1 januari 2003) (2 kap. 7 § lagen om införande av socialförsäkringsbalken).

När det gäller en person som omfattas av förordning 883/2004 måste emellertid även förordningens bestämmelser om vilket lands lagstiftning (lagvalsregler) som är tillämplig i det enskilda fallet beaktas, se närmare kapitel 5 som handlar om tillämplig lagstiftning.

En person som tillhör personkretsen i artikel 2 förordning 883/2004 kan endast omfattas av ett medlemslands lagstiftning i taget (artikel 11 förordningen). I regel omfattas en anställd av lagstiftningen i det medlemsland där han faktiskt arbetar (artikel 11.3 förordningen). Då gäller

att arbetslandets lagstiftning ska tillämpas i sin helhet. Ett medlemsland kan alltså inte undgå att tillämpa bestämmelser om bosättningsbaserade förmåner enbart på den grunden att den anställde inte bor i medlemslandet i fråga (se EU-domstolens dom i mål nr 2/89, Kits van Heijningen).

Det betyder att en avliden som har arbetat i Sverige har varit försäkrad för samtliga förmåner till efterlevande, även de bosättningsbaserade. Detta gäller oavsett om den avlidne bodde i Sverige eller inte. Det kan röra sig om en person som arbetade i Sverige men bodde i till exempel Danmark. Men det kan även gälla en person som varken arbetade eller bodde i Sverige, utan var anställd på ett fartyg som seglade under svenskt flagg. Om den avlidne har arbetat i Sverige (eller på ett sådant fartyg) som anställd eller egenföretagare har han således alltid varit försäkrad även för garantipension utöver de inkomstgrundade pensionsförmånerna. Omvänt gäller att när den avlidne har bott i Sverige men samtidigt arbetat i ett annat medlemsland har han i regel inte tjänat in någon försäkringstid i Sverige under den tid som han har arbetat i ett annat medlemsland. Det följer av förordningens princip om att endast ett medlemslands lagstiftning ska gälla, i detta fall arbetslandets lagstiftning.

Exempel

En finsk medborgare är bosatt i Sverige men arbetar heltid i Finland. Han tjänar inte in någon rätt till garantipension i Sverige under denna tid, trots att han är bosatt här. Han omfattas i stället av det finska pensionssystemet (artikel 11.3 a förordning 883/2004).

7.4. Vem tillhör kretsen av efterlevande?

Det är lagstiftningen i respektive medlemsland som avgör vem som är familjemedlem och på så sätt vid dödsfall kan bli berättigad till efterlevandeförmåner (artikel 1.i. förordning 883/2004). Det kan t.ex. vara så att ett barn som uppnått en viss ålder betraktas som familjemedlem och därmed har rätt till ersättning i det landet. Övriga inblandade länder behöver inte göra samma bedömning.

Enligt svensk lagstiftning räknas till kretsen av efterlevande: make, maka, registrerad partner samt barn. I vissa fall ingår även sammanboende som inte är gifta med varandra. Det gäller ogifta personer som stadigvarande sammanbodde med varandra vid dödsfallet, och som tidigare hade varit gifta med varandra, eller som har eller hade haft barn eller väntade barn tillsammans vid dödsfallet. Se närmare om detta i t.ex. 80 kap. 3 § och 4 § SFB och i vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*.

I andra medlemsländer kan även en fränskild hustru som inte sammanbodde med den avlidne, tillhöra kretsen efterlevande och i vissa fall även föräldrar och syskon som delade hushåll med den avlidne.

Om enligt det aktuella landets lagstiftning en person betraktas som familjemedlem endast om han lever i samma hushåll som den försäkrade personen eller pensionstagaren, ska detta villkor anses uppfyllt om personen

är ekonomiskt beroende av den försäkrade personen eller pensionstagaren för sin försörjning (artikel 1i.3 förordning 883/2004).

För svensk del innebär det att kravet på stadigvarande sammanboende vid dödsfallet och de fem åren närmast dessförinnan i sådant fall inte kan upprätthållas om den efterlevande var ekonomiskt beroende av den avlidne för sin försörjning. Det förutsätter att paret har en ekonomisk gemenskap motsvarande ett sammanboende enligt svensk rättstillämpning. Det kan till exempel vara fallet i fråga om en avlidne som arbetade i Sverige men vars familj (sambo eller make och barn) bor kvar i ett annat medlemsland. Vid dödsfallet är kanske kravet på stadigvarande sammanboende inte uppfyllt eftersom det rör sig om en person som arbetade i ett annat land än familjens bosättningsland. Om den efterlevande var ekonomiskt beroende av den avlidne för sin försörjning ska han eller hon ändå räknas till kretsen av efterlevande. Skulle paret ha varit skilda/separerade och den avlidne skyldig att betala "underhåll" men inte upprätthållit ett sammanboende på ex. semester och helger räknas den efterlevande inte till kretsen av efterlevande.

7.4.1. Allmänt om medborgarskap

Förordning 883/2004 gäller när den avlidne och den efterlevande är medborgare i ett medlemsland. Förordningen gäller dessutom när endast en av dem är medborgare i ett medlemsland. Personkretsen omfattar även den som är statslös eller är flykting och är bosatt i ett medlemsland (artikel 2 förordning 883/2004).

Exempel

En svensk man, som har arbetat som egenföretagare i Sverige och i Danmark, avlider. Han efterlämnar en efterlevande som är kinesisk medborgare. Förordning 883/2004 gäller vid handläggningen av efterlevandepension.

Exempel

En turkisk man, som har arbetat som egenföretagare i Sverige och i Finland, avlider. Han efterlämnar en änka som är svensk medborgare. Förordning 883/2004 gäller vid handläggningen av efterlevandepension.

7.4.2. Medborgare i tredje land

Förordning 883/2004 gäller *alla* som är medborgare i ett medlemsland, statslösa och flyktingar som är bosatta i ett medlemsland och som omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i ett eller flera medlemsländer samt deras familjemedlemmar och efterlevande.

Från och med den 1 juni 2003 utvidgades personkretsen i förordning 1408/71 till att omfatta även medborgare i tredje land som lagligen vistas inom ett medlemslands territorium (artikel 1 förordning 859/2003). Reglerna för medborgare i tredje land finns sedan den 1 januari 2011 i förordning 1231/2010.

7.5. Försäkringsperioder och bosättningsperioder enligt förordning 883/2004

Enligt artikel 1t. förordning 883/2004 avses med försäkringsperiod

- avgiftsperiod,
- anställningsperiod, eller
- period av verksamhet som egenföretagare

definierade eller erkända som försäkringsperioder i den lagstiftning enligt vilken de har fullgjorts eller anses vara fullgjorda och alla perioder som behandlas som sådana om de enligt denna lagstiftning betraktas som likvärdiga med försäkringsperioder.

Med bosättningsperioder menas perioder som definieras eller erkänns som sådana i den lagstiftning enligt vilken de har fullgjorts eller anses vara fullgjorda (artikel 1 v förordning 883/2004).

Förordning 883/2004 hänvisar alltså till den nationella lagstiftningen när det gäller att närmare bestämma vad som är en försäkringsperiod och en bosättningsperiod.

7.5.1. Försäkringsperioder för inkomstgrundad efterlevandepension och änkepension

När det gäller barn- och omställningspension räknas enligt svensk lagstiftning vid tillämpning av förordning 883/2004 varje år med pensionsgrundande inkomst (om den avlidne var född 1938 eller senare) som försäkringsperiod. År med enbart pensionsgrundande belopp räknas som likställd försäkringsperiod när förvärvsvillkoret i 82 kap. 11 § SFB är uppfyllt. År med enbart antagen pensionsrätt räknas aldrig som försäkringsperiod. Om den avlidne var född 1937 eller tidigare räknas som försäkringsperiod varje år med pensionspoäng för tilläggspension.

När det gäller änkepension i form av tilläggspension räknas som försäkringsperiod varje år med pensionspoäng för tilläggspension. År med enbart antagandepoäng räknas inte som försäkringsperiod.

7.5.2. Försäkringsperioder för garantipension

Som försäkringstid för garantipension till efterlevande räknas från och med 2003 i huvudsak den avlidnes bosättningsstid i Sverige enligt 5 kap. SFB (81 kap. 5 § SFB med hänvisning till 67 kap. 5-11 §§ i SFB).

När det gäller försäkringstid före 2003 gäller istället 5 kap. AFL i dess lydelse före år 2003 (7 kap. 19 § lagen om införande av socialförsäkringsbalken). För tiden från år 2001 till och med år 2002 hänvisar 5 kap. AFL emellertid till den upphävida socialförsäkringslagen vad gäller vem som är att anse som bosatt i Sverige (5 kap. 6 § AFL i dess lydelse före år 2003). Se vidare vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn* och Försäkringskassans vägledning 2000:2 *Försäkrad i Sverige genom bosättning eller arbete*.

Framtida försäkringstid ska inte intygas till de andra medlemsländerna. Med framtida försäkringstid menas tiden från och med dödsfallet till och med det år den avlidne skulle ha fyllt 64 år (81 kap 4 § SFB). Se vidare vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*.

7.5.3. Försäkringsperioder och bosättningsperioder i annat medlemsland

För att en period, som har tjänats in i ett annat medlemsland, ska anses som en försäkringsperiod eller bosättningsperiod ska perioden definieras som, eller erkännas som sådan i den lagstiftning enligt vilken den har fullgjorts. Sådan period ska intygas av den behöriga institutionen i det andra landet (artikel 1 förordning 883/2004 och artikel 47 c.5 förordning 987/2009).

7.5.4. Försäkringstid kortare än ett år

Det krävs i regel att den avlidne har en försäkringstid i Sverige som uppgår till minst ett år för att sammanläggning ska ske. Ett medlemsland behöver inte bevilja en förmån på grund av perioder som är kortare än ett år, om inte medlemslandets egen lagstiftning medger att rätt till förmånen finns redan på grund av perioder som är kortare än ett år. Det betyder att om den avlidne inte har en sammanlagd försäkringstid i Sverige om minst ett år (inklusive framtida försäkringstid) behöver sammanläggning med perioder i andra medlemsländer inte ske (artikel 57 förordning 883/2004).

Ett undantag finns när den avlidne inte har minst ett års försäkringstid i något annat medlemsland. I sådant fall ska Pensionsmyndigheten, om Sverige är det land som sökanden senast har varit försäkrad i, bevilja garantipension som om all försäkringstid i andra medlemsländer hade fullgjorts i Sverige (artikel 57 förordning 883/2004). En förutsättning är att den sammanlagda tiden uppgår till minst tre år.

7.5.5. Sammanläggning för rätt till garantipension som minimiförmån

En efterlevande har rätt till garantipension till omställningspension om en försäkringstid om minst tre år kan tillgodoräknas den avlidne (81 kap. 2 § socialförsäkringsbalken). Sammanläggningsregeln i artikel 6 i förordning 883/2004 innebär att om den avlidne har mindre än tre års försäkringstid i Sverige ska försäkringsperioder och/eller bosättningsperioder i andra medlemsländer läggas samman med den svenska tiden. Om den sammanlagda tiden därmed uppgår till minst tre år och övriga villkor är uppfyllda kan garantipension beviljas. Detta gäller om den efterlevande är bosatt i Sverige. Bor personen i ett annat EU/EES-land gäller andra regler, läs mer under avsnitt 7.10.10. I vissa särskilda fall kan även perioder intjänade i ett tredje land beaktas, se avsnitt 1.3.2.

7.6. Särskilda familjeförmåner till barn som mist en av eller båda föräldrarna – efterlevandestöd

Enligt artikel 61 förordning 987/2009 ska administrativa kommissionen utarbeta en förteckning över tilläggsförmåner eller särskilda familjeförmåner för barn som har mist en av eller båda föräldrarna och som omfattas av artikel 69 förordning 883/2004 när artikel 69 är tillämplig. Sverige har anmält efterlevandestödet till administrativa kommissionen för att förmånen ska tas upp i nämnda förteckning.

De prioriteringsregler som gäller för familjeförmåner vid sammanträffande med motsvarande förmåner i andra medlemsländer enligt artiklarna 67-68 förordning 883/2004 gäller även för efterlevandestöd. Det betyder att Pensionsmyndigheten när det kan bli aktuellt att bevilja efterlevandestöd måste utreda om Sverige är primärt ansvarigt för att betala ut denna förmån eller sekundärt ansvarigt.

När den avlidne föräldern även har varit försäkrad i ett annat medlemsland är Sverige primärt ansvarigt om barnet bor i Sverige. Har det andra landet en sådan förmån som finns upptagen i administrativa kommissionens förteckning ska Sverige betala efterlevandestöd, minskat med en eventuell svensk eller utländsk barnpension och det andra landet betalar ett eventuellt tillägg.

När det gäller efterlevandestöd till barn, som är en särskild familjeförmån, ska barnet bedömas som självständigt försäkrad i Sverige om denne är bosatt i Sverige.

Exempel

Sofia, 12 år, bor med sin mamma i Sverige. Modern arbetar i Norge och omfattas därmed av norska försäkringen utifrån sitt arbete. Den andra föräldern som avlidit har också arbetat i Sverige och Norge. Sofias rätt till efterlevandestöd grundar sig på hennes bosättning i Sverige och försvinner inte för att mamman arbetar i Norge.

Exempel

Kalle, 5 år, bor med sin mamma och pappa i Sverige. Pappa, som har arbetat i Danmark och Sverige avlider. Mamma ansöker om efterlevandeförmåner från Sverige och Danmark. Det finns inte någon barnpension som kan reducera efterlevandestödet och Pensionsmyndigheten beviljar efterlevandestöd med fullt belopp, det vill säga 1 550 kronor. Eftersom det danska börnetillskudet motsvarar 1 621 svenska kronor betalar den danska institutionen ett tillägg på 71 kronor. Om familjen i stället hade bott i Danmark skulle den danska institutionen betalat 1 621 kronor och Pensionsmyndigheten hade inte betalat något efterlevandestöd eftersom det är lägre.

Om den avlidne föräldern har varit försäkrad, förutom i Sverige, i ett annat medlemsland som inte har en sådan förmån som finns upptagen i administrativa kommissionens förteckning får Sverige oavsett var barnet är bosatt betala efterlevandestöd eventuellt reducerat av barnpension från Sverige och det andra landet.

Exempel

Anna, 11 år, bor med mamma och pappa i Tyskland. Mamma, som har arbetat i såväl Sverige som Tyskland, avlider. Pappan ansöker om efterlevandeförmåner. Barnpensionen från Sverige blir 675 kronor och från Tyskland 350 kronor. Pensionsmyndigheten beviljar 525 kronor i efterlevandestöd.

7.7. Rätt till inkomstgrundad omställnings- och barnpension

Detta avsnitt handlar om rätt till inkomstgrundad efterlevandepension när dödsfallet har inträffat den 1 januari 2003 eller senare, det vill säga

- barnpension till barn vars förälder eller föräldrar har avlidit och
- omställningspension till efterlevande man eller kvinna (även förlängd sådan).

Avsnittet behandlar frågan om försäkringsperioder enligt andra medlemsländers lagstiftning ska läggas samman med de svenska för att bevilja rätt till förmånerna i fråga. Vidare beskriver avsnittet hur man ska tillämpa det så kallade förvärvsvillkoret i 81 kap. 11-13 §§ SFB i förhållande till förordning 883/2004.

7.7.1. Ingen sammanläggning av perioder

Förordning 883/2004 innehåller en regel om sammanläggning av perioder (artikel 6). Sammanläggning blir aktuell om ett medlemslands lagstiftning innehåller krav på att ett visst antal bosättnings- eller försäkringsperioder fullgjorts för rätt till en förmån. I sådana fall kan perioder fullgjorda enligt andra medlemsländers lagstiftning tillgodoräknas sökanden för att kravet ska anses uppfyllt.

När det gäller omställnings- och barnpension på grund av dödsfall som har ägt rum den 1 januari 2003 eller senare saknas krav på ett visst antal fullgjorda försäkringsperioder för att en efterlevande ska få rätt till pension. Det är därför inte aktuellt att i dessa fall tillämpa sammanläggningsregeln.

För en avliden född 1938 eller senare krävs enligt SFB att den avlidne för minst ett år har tillgodoräknats pensionsgrundande inkomst eller pensionsgrundande belopp.

För att det pensionsgrundande beloppet ska beaktas krävs att det för den avlidne under minst fem år har fastställts en pensionsgrundande inkomst som

uppgått till lägst två gånger det för respektive intjänandeår gällande inkomstbasbeloppet (det så kallade förvärvsvillkoret). Se mer om det nedan.

För avliden född 1937 eller tidigare krävs pensionspoäng för tilläggspension enligt 6 kap. 11 § lagen om införande av SFB. I sådant fall kan nämligen ett så kallat efterlevandepensionsunderlag, och därmed ett pensionsbelopp, beräknas för den avlidne.

7.7.2. Pensionsgrundande belopp vid tillämpning av förordning 883/2004

Om den avlidne har tillgodoräknats år med pensionsgrundande belopp ska Pensionsmyndigheten vid handläggningen ta hänsyn till år inom EU/EES och Schweiz om det behövs för att uppfylla förvärvsvillkoret i 81 kap. 11-13 §§ SFB. Förvärvsvillkoret uppfylls om den avlidne har en latent rätt till pensionsgrundande belopp och dessutom har fått minst ett år med PGI som uppgår till minst två inkomstbasbelopp, samt har omfattats av ett annat medlemslands lagstiftning som anställd eller egenföretagare under så lång tid att det tillsammans med det svenska året för den pensionsgrundande inkomsten uppgår till minst fem år. När Pensionsmyndigheten behöver använda försäkringsperioder i andra medlemsländer ska endast försäkringsperioder fullgjorda från och med år 1960 läggas samman med de svenska försäkringsperioderna. Anledningen till detta är att man ska beakta perioderna som om de vore perioder som fullgjorts enligt den egna lagstiftningen (artikel 6 förordning 883/2004). Försäkringsperioder till tilläggspensioneringen kan beaktas först från och med 1960.

Vid beräkning av pension ska Pensionsmyndigheten i dessa fall ta hänsyn till den pensionsbehållning som grundar sig på det pensionsgrundande beloppet (prop.1997/98:151, del 1, avsnitt 11.6 s. 267 och 268).

Nämnda förarbetsuttalanden rör förutsättningarna för att tillgodoräknas år med pensionsgrundande belopp för ålderspension (62 kap. 38-41 §§ SFB). Förvärvsvillkoret för efterlevandepension är det samma som vid ålderspension (med endast den skillnaden att förvärvsvillkoret måste vara uppfyllt senast den 31 december året före dödsfallet i stället för senast det år personen fyller 70 år). Det som framförs i förarbetena om Sveriges förpliktelser med anledning av medlemskapet i EU har sin giltighet även när det gäller beviljande av efterlevandepension i ett ärende där förordning 883/2004 är tillämplig. Pensionsmyndigheten ska därför även när det gäller efterlevandepension beakta år inom EU/EES eller Schweiz vid prövningen om förvärvsvillkoret för det pensionsgrundande beloppet är uppfyllt.

7.7.3. Förvärvsvillkoret rörande faktisk pensionsbehållning efter den som är född 1938 eller senare

När Pensionsmyndigheten beräknar omställnings- och barnpension efter en avliden född 1938 eller senare ska man utgå från den avlidnes pensionsbehållning för inkomstpension (faktisk pensionsbehållning) enligt 82 kap. 5 § SFB.

Den faktiska pensionsbehållningen ska omfatta det pensionsgrundande beloppet för barnår, pliktjänstgöring och studier endast om den avlidne kan tillgodoräknas den pensionsgrundande inkomsten som för vart och ett av

minst fem år uppgått till lägst två gånger det för respektive intjänandeår gällande inkomstbasbeloppet. Detta villkor brukar benämnas förvärvsvillkoret (82 kap. 11 § SFB).

Om förordning 883/2004 är tillämplig ska Pensionsmyndigheten vid sin prövning av om förvärvsvillkoret är uppfyllt även beakta försäkringsperioder i andra medlemsländer. Dessa likställs med år med pensionsgrundad inkomst för att den försäkrade inte ska gå miste om sina pensionsgrundande belopp på grund av arbete i ett annat medlemsland. I likhet med vad som gäller vid beräkning av inkomstpension räcker det att den avlidne har tillgodoräknats minst ett år i Sverige med pensionsgrundad inkomst som motsvarar minst två inkomstbasbelopp, om han som anställd eller egenföretagare har omfattats av ett obligatoriskt pensionssystem i ett annat medlemsland under så lång tid att den tillsammans med den svenska tiden uppgår till sammanlagt fem år (prop.1997/98:151, del 1, avsnitt 11.6 s.267 och 268).

Det betyder att om den avlidne har en latent pensionsrätt grundad på det pensionsgrundande beloppet, och dessutom minst ett år med pensionsgrundande inkomst som uppgått till minst två inkomstbasbelopp, ska Pensionsmyndigheten räkna med det pensionsgrundande beloppet i den faktiska pensionsbehållningen om den avlidne därutöver har omfattats av ett annat medlemslands obligatoriska pensionssystem under så lång tid att det tillsammans med det svenska året för den pensionsgrundande inkomsten uppgår till minst fem år. Pensionsmyndigheten behöver inte kontrollera inkomsternas storlek under den tid som sökanden har varit försäkrad i ett annat medlemslands obligatoriska pensionssystem utan åren ska beaktas oavsett inkomsternas storlek.

Exempel

En avlidne kvinna har arbetat två år i Sverige och för vardera året fått en pensionsgrundande inkomst om minst två inkomstbasbelopp samt ett pensionsgrundande belopp för barnår. Utöver arbetet i Sverige har hon efter år 1960 varit försäkrad som anställd i Tyskland under 10 år. Förvärvsvillkoret är uppfyllt genom att försäkringsperioderna i Tyskland likställs med år med inkomstgrundad inkomst (oavsett inkomsternas storlek). Vid beräkning av omställnings- och barnpension ska därför åren med pensionsgrundande belopp tas med.

7.7.4. Förvärvsvillkor rörande antagen pensionsbehållning efter den som är född 1938 eller senare

Vid beräkning av omställnings- och barnpension ska Pensionsmyndigheten i vissa fall till grund för beräkningen även lägga en antagen pensionsbehållning motsvarande tillgodoräknade pensionsrätter för den avlidne från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 64 år (82 kap. 7 § SFB). En förutsättning är att pensionsrätt för inkomstpension har fastställts för den avlidne för minst tre av de fem kalenderåren närmast före året för dödsfallet, dvs. att det så kallade kvalifikationsvillkoret är uppfyllt (82 kap. 14 § SFB).

Pensionsgrundande belopp för barnår, pliktjänstgöring och studier får, vid bedömningen av om kvalifikationsvillkoret är uppfyllt, endast beaktas om det så kallade förvärvsvillkoret är uppfyllt senast den 31 december året före dödsfallsåret. Det innebär att den avlidne vid denna tidpunkt ska ha tillgodoräknats pensionsgrundande inkomst eller pensionsgrundande belopp för förtidspension eller sjuk- och aktivitetsersättning som tillsammans för vart och ett av minst fem år uppgått till två gånger det för respektive år gällande inkomstbasbeloppet. (82 kap. 15 § SFB). Se mer i vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*.

I likhet med vad som har sagts ovan beträffande faktisk pensionsbehållning kan förvärvsvillkoret uppfyllas genom att Pensionsmyndigheten beaktar den avlidnes tid i ett annat medlemsland. Om den avlidne har tillgodoräknats minst ett år i Sverige med pensionsgrundande inkomst om minst två inkomstbasbelopp och dessutom, som anställd eller egenföretagare, har omfattats av ett obligatoriskt pensionssystem i ett annat medlemsland under så lång tid att den tillsammans med den svenska tiden uppgår till sammanlagt fem år är förvärvsvillkoret uppfyllt (prop.1997/98:151, del 1, avsnitt 11.6 s.267 och 268). Det är endast försäkringsperioder fullgjorda i de andra medlemsländerna från och med år 1960 som ska läggas samman med de svenska försäkringsperioderna.

Det betyder att när Pensionsmyndigheten prövar om det finns rätt till antagen pensionsbehållning ska man i vissa fall beakta pensionsrätt grundad på det pensionsgrundande beloppet inom de fem närmaste åren före dödsfallet även när förvärvsvillkoret inte är uppfyllt med hänsyn till de svenska åren för pensionsgrundande inkomst. I sådant fall krävs det att det finns minst ett år med pensionsgrundande inkomst i Sverige som uppgår till minst två inkomstbasbelopp, och att den avlidne som anställd eller egenföretagare har omfattats av ett annat lands obligatoriska pensionssystem under minst fyra år. Pensionsmyndigheten behöver inte kontrollera inkomsternas storlek under den tid som sökanden har varit försäkrad i ett annat medlemslands obligatoriska pensionssystem.

7.8. Beräkning av inkomstgrundad pension enligt förordning 883/2004

Detta avsnitt handlar om beräkning av

- omställningspension till efterlevande man eller kvinna (även förlängd sådan) och
- barnpension till barn vars förälder eller föräldrar avlidit när dödsfallet har inträffat den 1 januari 2003 eller senare.

När förordning 883/2004 är tillämplig måste Pensionsmyndigheten vid beräkningen av pension ta hänsyn till bestämmelserna om beräkning av pension. Dessa återfinns framförallt i artikel 52 i förordningen.

Artikel 52 förordning 883/2004 skiljer mellan fall där det har skett sammanläggning av perioder från andra medlemsländer för att bevilja rätt till pension, och fall där sammanläggning inte har skett.

Om sammanläggning har skett ska Pensionsmyndigheten alltid beräkna pensionens storlek enligt den s.k. pro-rata temporis principen (artikel 52.1b förordning 883/2004).

Om någon sammanläggning inte har skett ska Pensionsmyndigheten däremot beräkna pensionens storlek såväl enligt nationella regler som enligt den s.k. pro-rata temporis principen och sedan bevilja det högsta beloppet. Jämförelsen görs efter det att nationella minskningsregler har tillämpats (artikel 52.2 och 3 förordning 883/2004). Vid tillämpningen av de nationella minskningsreglerna ska Pensionsmyndigheten ta hänsyn till förordningens bestämmelser om samordning i artiklarna 53-55.

I vissa fall behöver en jämförelse med en pro-rata-beräknad pension inte göras. Det är fallet när det står klart att en beräkning enligt nationella regler alltid ger ett minst lika bra eller bättre resultat (artikel 52.4 förordning 883/2004).

Vid pro-rata-beräkningen ska Pensionsmyndigheten beräkna pensionen som om alla perioder inom medlemsländerna var fullgjorda i Sverige. Beloppet som man därigenom kommer fram till kallas för det teoretiska beloppet (artikel 52.1b i förordning 883/2004). Sedan ska Pensionsmyndigheten beräkna det faktiska beloppet, dvs. det belopp som enligt pro-rata temporis principen ska betalas ut till sökanden. Det faktiska beloppet beräknas på grundval av det teoretiska beloppet enligt proportionen mellan

- längden av de försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts innan försäkringsfallet inträffar enligt svensk lagstiftning och
- den totala längden av de försäkrings- och bosättningsperioder som har fullgjorts enligt de berörda medlemsländernas lagstiftningar innan försäkringsfallet inträffade (artikel 52.1b ii. förordning 883/2004).

Vid beräkningen av det teoretiska beloppet ska Pensionsmyndigheten behandla perioderna fullgjorda i de andra medlemsländerna lika med de svenska. Varje period i de andra medlemsstaterna ska tilldelas ett pensionsmässigt värde som motsvarar det genomsnittliga värdet hos de svenska perioderna (artikel 56.1 c ii. förordning 883/2004).

7.8.1. Beräkning av omställnings- och barnpension enligt förordning 883/2004

När det gäller omställnings- och barnpension är rätten till pensionen oberoende av antalet försäkringsperioder. Såsom det har beskrivits ovan i avsnitt 7.4.1 betyder det att sammanläggning av försäkringsperioder aldrig är nödvändigt för att rätt till barn- och omställningspension ska kunna beviljas.

Det betyder att beräkningen sker enligt de svenska bestämmelserna i SFB (artikel 52 förordning 883/2004). Pensionsmyndigheten ska bara pro-rata-beräkna pensionen om den därigenom blir högre. Ett sådant fall föreligger när rätten till antagen pensionsbehållning (eller förd uppfyllandet av förvärvsvillkoret, se avsnitt 6.4.8) förutsätter att Pensionsmyndigheten även beaktar perioder fullgjorda i andra medlemsländer (se under rubriken rätt till antagen pensionsbehållning med stöd av förordning 883/2004). I annat fall ger en jämförelse med en pro-rata-beräknad pension inte ett bättre resultat. Det beror på att i dessa fall garanterar det svenska pensionssystemets

konstruktion i sig att intjänad pensionsrätt alltid utges oförminskat till sitt belopp även om den försäkrade har arbetat i ett annat medlemsland.

Exempel

År 2017 avled en gift kvinna som var född 1957. Hennes faktiska pensionsbehållning är 300 000 kronor. Hon har minst tre år med pensionsrätt inom de fem kalenderåren närmast före 2017 (ramtiden). Hon har därför rätt till en antagen pensionsbehållning. Denna beräknas till 150 000 kronor. Delningstalet är 16,78. Hon har försäkringsperioder i Tyskland på sammanlagt 10 år. Försäkringsperioderna i Tyskland behöver inte beaktas för att beräkna en antagen pensionsbehållning eftersom hon har minst tre år med pensionsrätt i Sverige inom ramtiden. Efterlevandepensionsunderlaget beräknas enligt SFB till 26 818 kronor $((300\ 000 + 150\ 000)/16,78)$.

Omställningspensionen beräknas därefter till 14 750 kronor per år (55 procent av 26 818 kronor).

7.8.2. Rätt till antagen pensionsbehållning med stöd av förordning 883/2004

Under vissa förutsättningar kan beräkningen av omställnings- och barnpension grunda sig även på summan av de årliga pensionsrätter som kan tillgodoräknas för den avlidne för tiden från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 64 år (antagen pensionsbehållning) enligt 82 kap. 7 § SFB. En förutsättning är att det för den avlidne kan fastställas pensionsrätt för inkomstpension enligt SFB för minst tre av de fem kalenderåren närmast före året för dödsfallet.

När förordning 883/2004 är tillämplig ska Pensionsmyndigheten vid bedömningen av om ovan nämnda kvalifikationsvillkor är uppfyllt i vissa fall även ta hänsyn till perioder fullgjorda i andra medlemsländer. Så är fallet om det inte finns minst tre år med pensionsrätt i Sverige inom ramtiden. Då kan rätt till antagen pensionsbehållning uppstå genom att Pensionsmyndigheten med stöd av artikel 6 i förordningen tar hänsyn även till perioder fullgjorda i andra medlemsländer som om de fullgjorts i Sverige. Det krävs emellertid alltid att det finns minst ett år med pensionsrätt i Sverige inom den så kallade ramtiden, dvs. under de fem kalenderåren närmast före året för dödsfallet, för att Pensionsmyndigheten ska beakta perioder fullgjorda i andra medlemsländer under ramtiden.

Sammanfattningsvis gäller att om det för den avlidne har fastställts minst ett år med pensionsrätt inom de fem kalenderåren närmast före året för dödsfallet (ramtiden) är kvalifikationsvillkoret uppfyllt om den avlidne under ramtiden som anställd eller egenföretagare har tillgodoräknats försäkringsperioder i ett annat medlemsland under så lång tid att den tillsammans med den svenska tiden uppgår till minst tre år. En anteckning med denna innebörd har medtagits i bilaga XI till förordning 883/2004.

Exempel

En man född 1957 avled år 2017. Ramtiden är åren 2012–2016. Pensionsrätt för inkomstpension har fastställts under år 2012. Därefter har han varit försäkrad i Finland som anställd under åren 2013, 2014, 2015 och 2016. Genom att ta hänsyn till de finska åren är kvalifikationsvillkoret om minst tre år med pensionsrätt inom ramtiden uppfyllt. Vid pro-rata beräkningen av omställningspension har den efterlevande änkan rätt till en antagen pensionsbehållning.

Exempel

En kvinna född 1955 avled år 2018. Under ramtiden 2013-2017 har ingen pensionsrätt för inkomstpension fastställts för henne. Däremot har hon varit försäkrad i Tyskland under hela ramtiden. Eftersom den avlidna saknar minst ett år med pensionsrätt i Sverige inom ramtiden kan Pensionsmyndigheten inte beräkna någon antagen pensionsbehållning.

Exempel

Kvinnan i exemplet ovan har fastställt pensionsrätt för inkomstpension för åren 2013, 2014 och 2015. Därefter har hon varit försäkrad i Tyskland. Rätt till antagen pensionsbehållning föreligger redan på grundval av de svenska perioderna. Pensionen ska beräknas enligt SFB. En pro-rata beräkning skulle i detta fall inte ge ett bättre resultat eftersom perioder fullgjorda i andra medlemsländer inte skulle medföra ett högre belopp i antagen pensionsbehållning.

7.8.3. Närmare om beräkning av antagen pensionsbehållning med stöd av förordning 883/2004

När kvalifikationsvillkoret är uppfyllt ska Pensionsmyndigheten beräkna en antagen pensionsbehållning. Den antagna pensionsbehållningen ska motsvara summan av de årliga pensionsrätter som kan tillgodoräknas den avlidne för tiden från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 64 år. Pensionsrätt för vart och ett av dessa år ska beräknas på grundval av den avlidnes pensionsgrundande inkomst och pensionsgrundande belopp, vilka tillsammans utgör pensionsunderlaget under de fem åren närmast före dödsfallet. Den antagna pensionsrätten ska beräknas på ett medeltal av pensionsunderlaget för de fem åren närmast före dödsfallet. Vid beräkningen ska Pensionsmyndigheten emellertid bortse från det högsta respektive det lägsta året (82 kap. 17 § SFB). Se mer om detta i vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*.

När kvalifikationsvillkoret i 82 kap. 14 § SFB inte är uppfyllt och Pensionsmyndigheten ska beakta perioder fullgjorda i andra medlemsländer under ramtiden, ska dessa perioder anses vara baserade på samma genomsnittliga pensionsunderlag som det eller de svenska år med vilka de sammanräknas. Om det endast finns ett år i Sverige med pensionsunderlaget

ska varje försäkringsperiod i ett annat medlemsland anses uppgå till motsvarande belopp (se bilaga XI till förordning 883/2004).

Pensionsmyndigheten ska därefter beräkna medeltalet av pensionsunderlaget för de fem åren närmast före dödsfallet genom att bortse från det högsta respektive det lägsta året. Före jämförelsen ska Pensionsmyndigheten räkna om pensionsunderlaget för respektive år om inkomstindex för det året avviker från inkomstindex för dödsfallsåret (82 kap. 19 § SFB).

När den avlidne har arbetat i andra medlemsländer inom EU/EES eller i Schweiz ska Pensionsmyndigheten ta hänsyn till försäkringsperioder fullgjorda under ramtiden i dessa länder. Den antagna pensionsbehållningen ska beräknas utifrån förhållandet mellan antalet försäkringsperioder fullgjorda i Sverige och det totala antalet försäkringsperioder fullgjorda i alla berörda medlemsländer inom EU/EES eller i Schweiz. Med fullgjorda försäkringsperioder menas försäkringsperioder fullgjorda till och med året före dödsfallet.

Det betyder att den antagna pensionsbehållning som Pensionsmyndigheten beräknat genom att ta med även perioder fullgjorda inom ramtiden i andra medlemsländer ska pro-rata-beräknas i förhållande till de svenska periodernas andel av det totala antalet försäkringsperioder inom EU/EES och Schweiz.

Nedanstående exempel beskriver hur detta ska göras.

Exempel

En kvinna, född 1973, avlider 2019. Hennes faktiska pensionsbehållning är 400 000 kronor. Inom ramtiden (2014–2018) har hon endast ett år med pensionsrätt för inkomstpension, nämligen år 2014. Hennes pensionsunderlag för detta år är 130 000 kronor. Övriga år inom ramtiden (2015–2018) har hon varit försäkrad i Finland. Hennes faktiska försäkringstid i Sverige är sammanlagt tio år. Därutöver har hon varit sammanlagt försäkrad i Finland i 13 år.

Hon har inte rätt till antagen pensionsbehållning enligt 82 kap. 14 § SFB eftersom kvalifikationsvillkoret inte är uppfyllt. Vid pro-rata-beräkningen ska Pensionsmyndigheten emellertid även ta hänsyn till de finska perioderna vid beräkningen av det teoretiska beloppet. Genom att beakta dessa är kvalifikationsvillkoret i 82 kap. 14 § SFB uppfyllt, eftersom den avlidna därmed har varit försäkrad minst tre år under ramtiden.

Vid beräkningen av det teoretiska beloppet antar Pensionsmyndigheten att de finska perioderna har samma pensionsunderlag som det svenska året, det vill säga 130 000 kronor. Därefter ska Pensionsmyndigheten räkna om pensionsunderlaget för respektive år med hänsyn till förändring av inkomstindex för dödsfallsåret. Resultatet av en sådan omräkning antas bli följande.

År	2014	2015	2016	2017	2018
Pensionsunderlag före omräkning	130 000	130 000	130 000	130 000	130 000
Pensionsunderlag efter omräkning med hänsyn till förändring av inkomst-index	130 600	132 700	132 600	134 800	131 900

Pensionsmyndigheten bortser från det lägsta och det högsta beloppet och beräknar därefter ett pensionsunderlag som motsvarar medeltalet av de resterande värdena.

Pensionsunderlaget blir därmed 132 400 $((132\ 700 + 132\ 600 + 131\ 900)/3)$. Antalet antagna år beräknas till 19 år.

Antagen pensionsbehållning blir därefter 465 386 kronor $(132\ 400 \times 0,185 \times 19\ \text{år})$.

Detta belopp utgör det teoretiska belopp som är beräknat på grundval av även de finska perioderna. Enligt pro-rata beräkningen ska detta belopp sedan proportioneras utifrån förhållandet mellan de faktiska försäkringsperioderna i Sverige och det totala antalet faktiska försäkringsperioder inom Sverige och Finland.

Det faktiska belopp som man därvid får fram blir 202 342 kronor $((10/23) \times 465\ 386)$.

Efterlevandepensionsunderlaget bestäms därför med beaktande av förordningens bestämmelser till 35 578 kronor. Detta belopp är beräknat genom att 400 000 kronor i faktisk pensionsbehållning och 202 342 kronor i antagen pensionsbehållning divideras med delningstalet 16,93.

Omställningspensionen blir därefter 55 % av 35 578 kronor, det vill säga 19 568 kronor.

Enligt SFB skulle efterlevandepensionsunderlaget bli 23 627 kronor i avrundat belopp. Detta belopp är beräknat genom att 400 000 kronor i faktisk pensionsbehållning och 0 kronor i antagen pensionsbehållning har dividerats med delningstalet 16,93. Omställningspensionen skulle bli $(0,55 \times 23\ 627) = 12\ 995$ kronor.

Pro-rata-beräkningen ger ett bättre resultat än en beräkning enligt SFB.

Omställningspensionen blir 19 568 kronor.

Exempel

En man född 1959 avled 2019. Han efterlämnar en femtonårig dotter. Hans faktiska pensionsbehållning är 1 400 000 kronor. Inom ramtiden

(2014-2018) har han två år med pensionsrätt för inkomstpension, nämligen åren 2017 och 2018. För år 2017 är hans pensionsunderlag 200 000 kronor och för år 2018 är det 150 000 kronor. Därutöver har han varit försäkrad i Finland tre år inom ramtiden (2014, 2015, 2016). Hans faktiska försäkringstid i Sverige är sammanlagt 20 år. Försäkringstiden i Finland är tre år.

Enligt SFB har han inte rätt till antagen pensionsbehållning eftersom kvalifikationsvillkoret i 82 kap. 14 § SFB inte är uppfyllt. Vid pro-rata beräkningen ska Pensionsmyndigheten emellertid ta hänsyn till samtliga perioder inom medlemsländerna vid beräkningen av det teoretiska beloppet. Genom att beakta de norska åren inom ramtiden är kvalifikationsvillkoret i 82 kap. 14 § SFB uppfyllt, eftersom den avlidne därmed har varit försäkrad under minst tre år under ramtiden.

Vid beräkningen av det teoretiska beloppet antar Pensionsmyndigheten att de finska försäkringsperioderna har samma PU som medeltalet av de svenska åren inom ramtiden, det vill säga 175 000 kronor $((200\ 000 + 150\ 000)/2)$. Därefter ska pensionsunderlaget för respektive år omräknas med hänsyn till förändring av inkomstindex för dödsfallsåret. Resultatet av en sådan omräkning antas bli följande.

År	2014	2015	2016	2017	2018
Pensionsunderlag före omräkning	175 000	175 000	175 000	200 000	150 000
Pensionsunderlag efter omräkning med hänsyn till förändring av inkomst index	175 800	178 700	178 500	207 400	152 200

Pensionsmyndigheten bortser från det lägsta och det högsta beloppet och beräknar därefter ett pensionsunderlag som motsvarar medeltalet av de resterande värdena.

Pensionsunderlaget blir därmed 177 600 kronor $((178\ 700 + 178\ 500 + 175\ 800)/3)$. Antalet antagna år beräknas till 5 år.

Antagen pensionsbehållning blir därefter 164 280 kronor $(177\ 600 \times 0,185 \times 5 \text{ år})$.

Detta belopp utgör det teoretiska belopp som är beräknat med stöd av även de norska försäkringsperioderna. Enligt pro-rata-beräkningen ska detta belopp sedan proportioneras i förhållande till de faktiska försäkringsperioderna i Sverige i förhållande till det totala antalet faktiska försäkringsperioder inom alla de berörda medlemsländerna.

Det faktiska belopp som Pensionsmyndigheten då får fram blir 109 520 kronor $((20/23) \times 164\ 280)$. Delningstalet bestäms till 16,93.

Med beaktande av förordningens bestämmelser fastställs pensionsunderlaget för efterlevandepensionen till

89 162 kronor. Detta belopp är beräknat genom att 1 400 000 kronor i faktisk pensionsbehållning och 109 520 kronor i antagen pensionsbehållning divideras med delningstalet 16,93.

Barnpensionen blir därefter 30 % av pensionsunderlaget för efterlevandepensionen, det vill säga 26 749 kronor ($0,30 \times 89\,162$).

Enligt SFB skulle efterlevandepensionsunderlaget bli 82 693 kronor i avrundat belopp. Detta belopp är beräknat genom att 1 400 000 kronor i faktisk pensionsbehållning och 0 kronor i antagen pensionsbehållning divideras med delningstalet 16,93. Barnpensionen skulle bli 24 808 kronor ($0,30 \times 82\,693$).

Pro-rata-beräkningen ger ett bättre resultat än en beräkning enligt SFB.

Pensionsmyndigheten betalar ut 26 749 kronor i barnpension.

7.8.4. Särskilt om efterlevandepensionsunderlag efter avlidna födda år 1937 eller tidigare

Efterlevandepensionsunderlaget efter en avlidne person född år 1937 eller tidigare ska utgöra

- 60 procent av produkten av det prisbasbelopp som gällde det år då den avlidne fyllde 65 år, samt
- medeltalet av de pensionspoäng för tilläggspension som enligt 82 kap. 22-23 §§ SFB har tillgodoräknats den avlidne efter det att denna medelpoäng ökats med talet 1. Om pensionspoäng tillgodoräknats för mer än 15 år beaktas vid beräkningen av medeltalet enbart de 15 år för vilka de högsta poängtal tillgodoräknats. Om den avlidne har tillgodoräknats pensionspoäng för tilläggspension för färre än 30 år, ska vid beräkningen hänsyn tas endast till så stor del av den angivna produkten som svarar mot förhållandet mellan det antal år för vilka pensionspoäng har tillgodoräknats och talet 30. Från och med årsskiftet efter det då den avlidne fyllde 65 år ska pensionsunderlaget för efterlevandepensionen följsamhetsindexeras till ingången av det år då dödsfallet inträffade (82 kap. 24 § SFB). Se även vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*.

När förordning 883/2004 är tillämplig ska Pensionsmyndigheten tillämpa förordningens bestämmelser om beräkning av pension i artikel 52. Läs mer om denna artikel ovan under rubriken Allmänt om beräkning av pension enligt förordning 883/2004.

Eftersom rätten till pension i dessa fall är oberoende av antal försäkringsperioder behöver någon sammanläggning inte ske för rätt till pension. Enligt förordning 883/2004 ska Pensionsmyndigheten därför i första hand beräkna pensionen enligt bestämmelserna i SFB. Därefter ska resultatet jämföras med en pro-rata-beräknad pension. Sökanden har rätt till det högsta beloppet. Men när det gäller en avlidne som är född 1937 eller tidigare medför den svenska beräkningens utformning att den alltid ger ett minst lika bra resultat som en pro-rata beräkning.

7.9. Rätt till garantipension till omställningspension och förlängd omställningspension

Detta avsnitt handlar om rätt till garantipension till omställningspension (även förlängd sådan) när dödsfallet har inträffat den 1 januari 2003 eller senare.

Avsnittet beskriver i vilken mån perioder fullgjorda under andra medlemsländers lagstiftning behöver beaktas vid beviljande av garantipension.

7.9.1. Garantipension som pensionsförmån och sedermera minimiförmån från januari 2018

När den avlidne också tjänat in försäkringsperioder inom EU/EES påverkas den garantipension som dennes efterlevande har rätt till. Detta har särskilt betydelse för omställningspensionen där rätt till framtida tid ingår (se vidare i avsnitt 7.8.2) och vid beräkning av garantipension som en minimiförmån.

Den svenska garantipensionen till allmän pension samt garantipensionen till omställning och änkepension har betraktats **som en pension** enligt förordning 883/2004. Den har då pro-rata beräknats på två sätt. Det ena beräkningssättet har använts fram till 2007 och det andra mellan 2007-2017.

Högsta förvaltningsdomstolen (HFD), har i ett mål om garantipension vänt sig till EU domstolen för att få vägledning i hur förordningen ska tillämpas på den svenska garantipensionen och dess beräkningsmetod. Den 7 december 2017 kom avgörandet från EU-domstolen där det fastslogs att garantipension ska betraktas som en minimiförmån enligt dåvarande artikel 50 i förordning 1408/71 och nuvarande artikel 58 i förordning 883/2004 (C-189/16 Boguslawa Zaniewicz-Dybeck mot Pensionsmyndigheten). Med den utgångspunkten beslutade sedan HFD att garantipensionen ska vara en minimiförmån samt hur denna då ska beräknas. (mål nr 4078-14)

Dessa domar betyder att Pensionsmyndigheten ska, för personer som omfattas av förordningen, bevilja och beräkna den svenska garantipensionen som en minimiförmån.

Undantag görs för garantipension för födda 1937 och tidigare samt garantipension till änkepension, som fortfarande hanteras som pensionsförmåner. Anledningen till undantaget är att målet avser en person född 1938 och senare vars syfte, beräkningssätt och struktur skiljer sig från den för födda 1937 och tidigare samt änkepensionen.

Det är med andra ord garantipension till allmän pension för födda 1938 och senare samt garantipension till omställningspension (och förlängd sådan) som ska hanteras i enlighet med tolkningen i HFD-domen. Tillämpningen av domarna ska göras från och med januari 2018 enligt Rättsligt ställningstagande, PRS 2018:6.

7.9.2. Allmänt om minimiförmån

Artikel 58 anger att det ska beviljas ett tillägg, en minimiförmån, till den pensionstagare för vilken kapitel 5 i förordningen 883/2004 är tillämplig. Tillägget ska som lägst vara *det minimibelopp som skulle ha betalats ut om*

alla försäkringsperioder eller bosättningsperioder intjänade inom EU/EES tas med i beräkningen. Försäkringsperioder som ska tas med är de som är godkända enligt respektive lands lagstiftning och som antingen ger rätt till pension enligt kapitel 5 eller skulle kunna ge rätt till pension om kraven för utbetalning av pension uppfyllts enligt det landets lagstiftning.

För den svenska garantipensionen betyder artikel 58 att beräkningen ska göras med hänsyn till *samtliga godkända försäkringsperioder intjänade i EU/EES.* Om både arbete och bosättning intygats ska den längsta perioden medräknas. Det är enbart försäkringsperioderna som ska beaktas, i övrigt ska beräkningen göras enligt svensk lagstiftning.

Av artikel 58, punkt 2, framgår också att en minimiförmån endast behöver betalas ut så länge personen bor i det land som förmånen är beviljad från. Det betyder att den svenska garantipensionen enligt förordningen endast betalas ut så länge personen bor i Sverige.

Avseende rätt till fortsatt utbetalning vid bosättning utanför Sverige har det i svensk lagstiftning gjorts vissa anpassningar som tillfälligt tillåter detta från december 2018. Läs mer i avsnitt 7.10.10.

7.9.3. Övergången från tidigare tillämpning till minimiförmån

HFD-omden innebär att beslut för alla efterlevande som omfattas av hanteringen enligt förordning 883/2004, dvs. när den avlidne har omfattats av både svensk lagstiftning och lagstiftningen i ett annat medlemsland, måste ändras.

7.9.3.1. Tidpunkt för ändring

EU-omden meddelades den 7 december 2017. Den nya rättsliga tillämpningen att beräkna garantipension som en minimiförmån gäller från och med januari 2018. Det är månaden efter den då domen meddelades och den första månaden då Pensionsmyndigheten haft anledning att ändra sin tillämpning. För tid före januari 2018 ska garantipensionen hanteras som tidigare, dvs. garantipensionen ska beviljas som en pensionsförmån.

Om ett definitivt beslut ska fattas och det tidigare provisoriska beslutet går längre tillbaka än januari 2018 ska en omräkning göras från denna tidpunkt i samband med att det definitiva beslutet fattas.

Exempel

En efterlevande har fått provisoriskt beslut om omställningspension och garantipension till omställningspension för november 2017 till december 2018. Den avlidne har arbetat i Norge och har därmed försäkringstid som ska beaktas vid beräkning. När definitivt beslut fattas räknas först garantipension till omställningspension för perioden november-december 2017 som pensionsförmån (jämförelse mellan nationell och pro-rata beräkning). Därefter beräknas den som minimiförmån från januari 2018 och samtliga försäkringsperioder inom EU/EES tas med i beräkningen. Därutöver minskas garantipensionen från januari 2018 med den utländska efterlevandepensionen.

7.9.3.2. Hur ändras ett tidigare beslut?

När ett tidigare definitivt beslut ska ändras för att förmånen ska beräknas som en minimiförmån ska beslutet från januari 2018 ändras med stöd av 113 kap. 31 § SFB. I undantagsfall görs ändringen enligt 113 kap. 29 §, om det sker inom två månader från det att beslutet meddelades och ändringen är till den enskildes fördel. Skulle beslutet om nybeviljad garantipension ha fattats efter detta datum är det detta beslut som ska ändras. Det här framkommer av Pensionsmyndighetens rättsliga ställningstagande PRS 2018:6.

Exempel

En förlängd omställningspension med garantipension utbetalas sedan 2012. HFD domen innebär att garantipensionen ska räknas som minimiförmån. Uppgifter om försäkringsperioder och beviljad pension finns från Polen. Handläggaren gör då en ändring av beslut om utbetalning som sändes ut i januari 2018, med stöd av 113 kap. 31 § SFB. Beslut fattade efter januari 2018 behöver också bedömas och åtgärdas. Beslutet förses med information om hur ärendet kan överklagas.

7.10. Beräkning av garantipension till omställningspension och förlängd omställningspension

Detta avsnitt handlar om hur Pensionsmyndigheten beräknar garantipension till omställningspension (även förlängd sådan) vid dödsfall som inträffat den 1 januari 2003 eller senare.

7.10.1. Beräkning av garantipension enligt Socialförsäkringsbalken

Rätten till garantipensionen är beroende av försäkringstid. Rätt till garantipension kräver minst tre års försäkringstid i Sverige. Utöver den faktiska försäkringstiden ska Pensionsmyndigheten även beräkna framtida försäkringstid från och med året för dödsfallet till och med året den avlidna skulle ha fyllt 64 år. Om det för den avlidne inte kan tillgodoräknas försäkringstid med minst fyra femtedelar av den tiden ska som framtida försäkringstid tillgodoräknas så stor andel av tiden från och med året för dödsfallet till och med året den avlidna skulle ha fyllt 64 år som motsvarar förhållandet mellan den försäkringstid som kan tillgodoräknas från och med det år den avlidne fyllde 16 år till och med året före dödsfallet och fyra femtedelar av hela sistnämnda tidsperiod (81 kap 4 och 7 §§ SFB).

Såsom ovan beskrivits i [avsnitt 7.5.5](#) kan Pensionsmyndigheten i vissa fall behöva lägga samman perioder fullgjorda i andra medlemsländer med den svenska försäkringstiden för att kunna bevilja förmånen. Även storleken på garantipensionen är beroende av försäkringstidens längd. Oavkortat belopp kräver minst 40 års försäkringstid.

Dessutom utgör garantipensionen *en utfyllnadsförmån* när rätt till omställningspension finns. Garantipensionen minskas med omställningspension. Det gäller enligt 81 kap. 9 § SFB även sådan efterlevandepension enligt utländsk lagstiftning som inte är att likställa med garantipension enligt SFB.

Garantipensionens basnivå är 2,13 prisbasbelopp. Om den avlidne har färre än 40 år i försäkringstid avkortas basnivån i förhållande till försäkringstid som saknas, innan man trappar av basnivån mot omställningspension, och mot sådan utländsk efterlevandepension som inte är att likställa med garantipension (81 kap. 10-12 §§ SFB).

Beräkningsformeln för garantipension är därför enligt SFB

$(2,13 \times PBB \times n/40) - \text{omställningspension} - \text{utländsk efterlevandepension}$ som inte är att likställa med garantipension.

I formeln betyder PBB prisbasbelopp och n betyder försäkringstid (inklusive framtida försäkringstid). Läs mer om beräkning av garantipension i vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*.

7.10.2. Svensk och utländsk efterlevandepension som kan påverka garantipensionens storlek

Vid beräkning enligt SFB ska Pensionsmyndigheten göra avdrag med svensk inkomstgrundad efterlevandepension (eller med efterlevandepension från ett land utanför EU/EES eller Schweiz) i enlighet med de svenska bestämmelserna.

Exempel

Omställningspensionen är 25 000 kronor per år. Den avlidnes försäkringstid i Sverige är 20 år. Prisbasbeloppet är 42 400 kronor. Garantipensionens basnivå beräknas till 45 156 kronor ($2,13 \times 42\,400 \times (20/40)$). Efter avdrag med den svenska omställningspensionen beräknas garantipensionen till 20 156 kronor ($45\,156 - 25\,000$).

Det är endast sådan efterlevandepension enligt utländsk lagstiftning som inte är att likställa med garantipension som kan minska garantipensionen. (81 kap. 9 § SFB). Detta gäller oaktat om garantipensionen beviljats som pensionsförmån eller som minimiförmån, läs mer i avsnitt 7.10.4 om beräkning av minimiförmån. Såsom ovan sagts fungerar garantipensionen som en utfyllnad till den inkomstgrundade pensionen. Det betyder att enligt SFB ska inte sådan utländsk efterlevandepension som fungerar som en utfyllnad till inkomstgrundad pension påverka garantipensionens storlek. Det framgår av bland annat proposition 1999/2000:91 sid. 135 f.

När det gäller den typ av utländsk efterlevandepension som enligt SFB kan komma ifråga att påverka garantipensionens storlek kan man få viss vägledning av förarbetena till lagen (1998:702) om garantipension, proposition 1997/98:152 sid. 73. Uttalandena i nämnda förarbeten rör

garantipension till ålderspension men är tillämpliga även på efterlevandepension, eftersom garantipension till efterlevande är uppbyggd på ett liknande sätt som den till ålderspensionär. Enligt förarbetena kan även utländsk pension motsvarande den tidigare svenska folkpensionen reducera garantipensionen.

7.10.3. Beräkning av garantipension enligt förordning 883/2004

Till skillnad från den inkomstgrundade efterlevandepensionen och änkepensionen är garantipensionen en utfyllnadsförmån. Den s.k. basnivån minskas av inkomstgrundad efterlevandepension och av änkepension. Det gäller enligt 81 kap. 9 § SFB och 7 kap. 38 § lagen om införande av socialförsäkringsbalken även sådan efterlevandepension enligt utländsk lagstiftning som inte är att likställa med garantipension. Detta avdrag med annan pension behandlas olika beroende på om den är en svensk inkomstgrundad efterlevande pension (eller en efterlevandepension från ett land utanför EU/EES eller Schweiz) eller om den är en efterlevandepension från ett annat medlemsland inom EU/EES eller från Schweiz.

7.10.4. Beräkning av garantipension som minimiförmån från januari 2018

Den praktiska innebörden av att garantipensionen ska räknas som minimiförmån vid bosättning i Sverige är att all intygad försäkringstid från det andra landet ska tas med i beräkningen av totala försäkringstiden och för att öppna rätt till framtida försäkringstid i Sverige.

Exempel

En man beviljas omställningspension och garantipension provisoriskt med 38/40 från och med april 2018 till mars 2019. Den avlidne har tjänat in 29 år i Sverige och 10 år i Norge. Vid den provisoriska beräkningen tillgodoräknas han 9 år med framtida försäkringstid. Norge beviljar efterlevandepension 5 300 kr som dock inkomstprövas och inte utbetalas.

Försäkringstiden som ska tas med i beräkningen av minimiförmån är: 29 år i Sverige + 10 år i Norge + all framtida tid som summan av svensk och norsk tid tillsammans möjliggör. Det betyder att hela 40 år med försäkringstid ska ligga till grund för beräkningen av garantipension till omställningspension.

Eftersom ingen utländsk efterlevandepension utbetalas finns det inget som ska minska garantipensionen som minimiförmån.

Garantipension beviljas på 40 års försäkringstid och den efterlevande maken får en tilläggsutbetalning i förhållande till det tidigare provisoriska utbetalningen.

Förutsättningarna i det enskilda ärendet avgör om det kan bli aktuell med en utbetalning av tilläggsbelopp som i ovanstående exempel eller om regresskrav (läs mer i kapitel 10) blir aktuell.

Exempel

En kvinna har provisorisk omställningspension från juni 2018-maj 2019 med 58 476 kr/år . Garantipensionen uppgår till 16 633 kr/år. Den avlidne försäkrade hade 31 år med intjänad försäkringstid i Sverige men ingen framtida tid. Han har också varit bosatt i Schweiz som meddelar en försäkringstid på 14 år. De beslutar också om en efterlevandepension som inte likställs med garantipension på 7 176 CHF/år = 65 046 kr/år

Garantipension som minimiförmån beräknas:

Sammanlagd EU-tid 31+14 ger 40/40 år.

Garantipensionen blir då:

$2,13 \times 45\,500 \times (40/40) - OP = 96\,915 - 58\,476 = 38\,439$ kr/år

Avdrag ska göras för den utländska pensionen på 65 046 kronor.

Därmed blir det ingen garantipension till omställningspension att utbetala.

Omräkning för 2019 ger samma resultat förutsatt att beloppet för den utländska pensionen inte minskat.

7.10.5. Beräkning av garantipension åren 2007-2017 enligt förordning 883/2004

Vid pro-rata-beräkning måste Pensionsmyndigheten däremot vid beräkningen av det teoretiska beloppet räkna upp inkomstavdraget till ett fiktivt belopp. I annat fall kommer inkomstavdraget inte att kunna göras fullt ut utan endast med en proportionerad del.

Eftersom beräkningen av garantipension grundar sig på inkomstpension ska Pensionsmyndigheten enligt förordning 883/2004 för att fastställa det belopp som ska beräknas på grundval av de försäkrings- och/eller bosättningsperioder som har fullgjorts enligt andra medlemsländers lagstiftning använda sig av samma faktorer som fastställts när det gäller de försäkringsperioder som fullgjorts enligt den svenska lagstiftningen. (artikel 56.1c ii. förordning 883/2004.

Den tolkning och tillämpning av hur garantipension till efterlevande ska pro-rata-beräknas grundar sig på Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (2007:2) *Pro-rata-beräkning av garantiersättning och viss garantipension*.

När det gäller garantipension i form av ålderspension till den som är född 1938 eller senare och garantipension i form av efterlevandepension ska Pensionsmyndigheten tilldela varje försäkringsperiod som har fullgjorts i andra berörda medlemsländer ett pensionsmässigt värde. Detta ska motsvara det genomsnittliga pensionsmässiga värdet av de svenska perioderna. Pensionsmyndigheten ska alltså fastställa ett pensionsmässigt värde även för de perioder som har fullgjorts i andra medlemsländer.

Det betyder följande när det gäller garantipensionen. Om den försäkrade har svensk inkomstgrundad efterlevandepension, eller efterlevandepension från ett land utanför EU/EES eller Schweiz, ska Pensionsmyndigheten beräkna det genomsnittliga inkomstavdraget per 1/40-del som har fullgjorts i Sverige. Samma genomsnittliga inkomstavdrag ska sedan tilldelas de perioder som har fullgjorts i de andra medlemsländerna. Det är detta uppräknade inkomstavdrag som utgör det s.k. fiktiva beloppet ovan.

Exempel

Sven har arbetat 15 år i Tyskland. Hans försäkringstid i Sverige för garantipension är 20 år (inklusive 5 år med framtida försäkringstid). Han avlider 2010 och efterlämnar en änka som har rätt till garantipension till omställningspension. Omställningspensionen beräknas till 10 000 kronor. Prisbasbeloppet är 42 400 kronor.

Vid beräkning enligt SFB minskar Pensionsmyndigheten garantipensionens basnivå med 10 000 kronor. Det betyder att varje 1/40-del fullgjord i Sverige får ett genomsnittligt inkomstavdrag om 500 kronor (10 000 kronor/20 år).

Vid beräkningen av det teoretiska beloppet ska varje tysk period som läggs samman med de svenska perioderna få samma genomsnittliga inkomstavdrag. Det sker genom att det genomsnittliga inkomstavdraget om 500 kronor multipliceras med det totala antalet perioder i det teoretiska beloppet (summan av de svenska och tyska perioderna). I exemplet blir det uppräknade inkomstavdraget, som ska användas vid beräkningen av det teoretiska beloppet, därför 17 500 kr (500 kronor × 35 år).

Genom att räkna upp inkomstavdraget till ett fiktivt belopp får varje period fullgjord i ett annat medlemsland ett pensionsmässigt värde som motsvarar det genomsnittliga pensionsmässiga värdet av de svenska perioderna.

Vid beräkningen av det fiktiva beloppet används följande beräkningsformel.

Den svenska inkomstgrundade efterlevandepensionen divideras med antalet svenska perioder (inklusive framtida försäkringstid). Därefter multipliceras resultatet med det totala antalet perioder inom EU/EES eller Schweiz.

Om den svenska inkomstgrundade efterlevandepensionen är 15 000 kronor, den svenska försäkringstiden är 18 år (varav 8 år är framtida försäkringstid) och den sammanlagda tiden inom EU/EES eller Schweiz är 38 år betyder detta

$15\,000/18 \times 38$, vilket ger ett fiktivt belopp om 31 667 kronor.

Med svensk inkomstgrundad efterlevandepension jämförs i detta sammanhang efterlevandepension från ett land utanför EU/EES eller Schweiz. När Pensionsmyndigheten sedan beräknar det faktiska beloppet kommer det uppräknade inkomstavdraget att beräknas i förhållande till kvoten mellan de perioder som har fullgjorts i Sverige före dödsfallet och alla de perioder inom EU/EES eller Schweiz som har fullgjorts före dödsfallet.

Det faktiska inkomstavdraget kommer därför att bli lägre än det fiktiva beloppet.

Exempel

I exemplet ovan med Sven betyder det att det faktiska beloppet blir $15/30 \times ((2,13 \times 42\,400 \times 35/40) - 17\,500)$. Det betyder att i det faktiska beloppet har basnivån minskat med 8 750 kronor ($15/30 \times 17\,500$). Garantipensionens faktiska belopp blir 30 762 kronor.

7.10.6. Förmåner av samma slag, åren 2007-2017

Med sammanträffande av förmåner av samma slag menas förmåner vid invaliditet, ålderdom och till efterlevande som beräknas eller utges på grundval av försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts av en och samma person (artikel 53 förordning 883/2004). Efterlevandepension från ett annat medlemsland är i de allra flesta fall en förmån av samma slag som den svenska efterlevandepensionen. Det kan dock förekomma att till exempel en kvinna har efterlevandepension från två eller flera olika män och då blir det naturligtvis vid samordning fråga om förmåner av olika slag. Följande gäller beträffande förmåner av samma slag.

- Samordning får inte ske när pensionen har pro-rata-beräknats (artikel 52.1b).
- En förmån som har beräknats enligt nationell lagstiftning får samordnas men endast om förmånen antingen är
 - oberoende av försäkrings- eller bosättningsperioder (artikel 54.2a), eller
 - beräknad med framtida tid och i sådant fall måste även den förmån som ska minska den första förmånen vara beräknad med framtida tid eller oberoende av försäkrings- eller bosättningsperioder (artikel 54.2b).

Varje medlemsland ska anteckna i bilaga IX till förordning 883/2004 om det har förmåner som är oberoende av perioder eller om det har förmåner som beräknas med framtida tid. Sverige har här bland annat antecknat svensk garantipension som ersatt sådan oavkortad svensk folkpension som utgavs enligt den lagstiftning om folkpension som var tillämplig före den 1 januari 1993 och oavkortad folkpension som utgavs enligt övergångsbestämmelserna till den lagstiftning som gäller från detta datum.

Genom att läsa bilagan kan Pensionsmyndigheten därför få reda på vilka medlemsländer som överhuvudtaget har efterlevandepension med framtida tid. Däremot är det inte säkert att efterlevandepensionen i just det aktuella fallet är beviljad med framtida tid eftersom det i regel krävs att vissa villkor är uppfyllda för att sådan tid ska tillgodoräknas.

När det gäller avdrag med efterlevandepension från ett annat medlemsland inom EU/EES eller Schweiz ska alltså Pensionsmyndigheten vid beräkningen av garantipension alltid ta hänsyn till förordningens bestämmelse om

sammanträffande av förmåner av samma slag (artikel 54 i förordning 883/2004).

EU-domstolen har fastställt att en nationell bestämmelse som föreskriver att en förmån ska minskas med det pensionsbelopp som vederbörande har rätt till enligt föreskrifter i ett annat medlemsland, är en bestämmelse om minskning av förmåner i den mening som avses i artiklarna 12.2, 46.3 och 46b i förordning 1408/71 (EU-domstolens dom den 22 oktober 1998 i mål C-143/97 Conti).

Enligt domen ska förordningens bestämmelser i artikel 46b 1408/71 (motsvarar artikel 54 i förordning 883/2004) om sammanträffande av förmåner av samma slag beaktas om en beräkning innebär att pensionens storlek minskas på grund av att den försäkrade även uppbär en pension av samma slag från ett annat medlemsland. Det betyder att Pensionsmyndigheten vid beräkning av garantipension får göra avdrag för efterlevandepension från ett annat medlemsland endast om det är tillåtet enligt SFB och bestämmelserna i artikel 54 förordning 883/2004.

Bestämmelserna om sammanträffande av förmåner av samma slag i artikel 54 förordningen ska iakttas vid beräkning av garantipensionen enligt SFB och vid pro-rata-beräkning. Därefter sker en jämförelse av beloppen. Sökanden har rätt till det högsta beloppet.

Det betyder att vid beräkning enligt SFB får Pensionsmyndigheten göra avdrag med efterlevandepension från ett annat medlemsland endast om

- garantipensionen är beräknad med framtida försäkringstid, samt
- pensionen från det andra medlemslandet också är beräknad med framtida försäkringstid eller är oberoende av försäkringstid.

Vidare gäller inom Norden att artikel 10 i den nordiska konventionen inte får ha tillämpats. Vid pro-rata-beräkningen får Pensionsmyndigheten aldrig göra avdrag med efterlevandepension från ett annat medlemsland eftersom den enligt förordning 883/2004 är en pension av samma slag (under förutsättning av pensionen är intjänad av samma avlidna person).

7.10.7. Proportionering enligt nordiska konventionen, åren 2007-2017

Proportionering enligt den nordiska konventionen var bara tillämplig på ärenden för tid då garantipensionen har betraktats som en pensionsförmån dvs. fram till december 2017. Från januari 2018 då garantipensionen ska beräknas som minimiförmån blir proportionering enligt nordiska konventionen inte aktuell. Enligt den nordiska konventionen (SFS 2013:134) om social trygghet gäller att om pensionen från flera nordiska länder beräknas med framtida försäkrings- eller bosättningsperioder ska perioderna proportioneras i förhållande till de faktiska perioder som används vid pensionsberäkningen. Den framtida bosättningsperioden proportioneras därför efter förhållandet mellan den faktiska bosättningsperioden i det berörda landet och de sammanlagda faktiska bosättningsperioderna i länderna (artikel 9 i nordiska konventionen).

Bestämmelsen om proportionering i artikel 9 i den nordiska konventionen kan bli aktuell att tillämpa vid beräkning enligt SFB men inte vid pro-rata beräkning. Den blir inte heller aktuell att tillämpa då garantipensionen ska beräknas som en minimiförmån.

Om garantipensionen och grundpensionen från ett annat nordiskt land har beräknats med stöd av reglerna i artikel 10 den nordiska konventionen får pensionen från det andra nordiska landet inte reducera garantipensionen (artikel 54.2b förordning 883/2004).

7.10.8. Pro-rata beräkning av garantipension som pensionsförmån åren 2003-2007

Före det rättsliga ställningstagandet av den 12 mars 2007 gällde att Försäkringskassan vid beräkningen av det teoretiska beloppet gjorde avdrag med det nominella beloppet hos den svenska inkomstgrundade efterlevandepensionen (eller efterlevandepensionen från ett land utanför EU/EES/Schweiz).

Det betyder att den tidigare tolkningen av hur den svenska garantipensionen skulle beräknas inte innehöll någon tillämpning av likabehandling som återfinns i artikel 52.1.i och 56.1 c i och ii förordning 883/2004. Det betyder att Pensionsmyndigheten, när det finns en inkomstgrundad svensk pension, inte sätter ett värde på de utländska försäkringsperioderna vid pro-rata-beräkningen.

Exempel

En efterlevande har beviljats omställningspension och garantipension till omställningspension från januari 2007 och den är sedan förlängd till och med december 2017. Beräkningen för 2017 redovisas nedan.

Det finns 28 år med försäkringstid i Sverige och 2 framtida år. Omställningspensionen är 36 850 kr/år och garantipensionen beräknas provisoriskt på 30/40.

Kroatien meddelar att den avlidna varit försäkrad där i 14 år. Sammanlagd överstiger EU-tiden de nödvändiga 40 åren.

Beräkning av garantipensionen enligt nationell lagstiftning:

$$2,13 \times 44\,800 \times (30/40) = 71\,568$$

$$71\,568 - OP\ 36\,850 = 34\,718\ \text{kr/år}$$

Pro-rata-beräkning:

$$\text{Teoretiskt belopp } 2,13 \times 44\,800 \times (40/40) = 95\,424\ \text{kr/år}$$

$$\text{Faktiskt belopp } 95\,424 \times (30/40) = 71\,568$$

$$71\,568 - OP\ 36\,850 = 34\,718\ \text{kr}$$

Pro-rata beräkningen ger lika bra resultat som nationell beräkning

Exempel

(ingen framtida försäkringstid aktuell)

Den avlidne var 65 år. Hans försäkringstid i Sverige var 20 år. Omställningspensionen uppgick till 25 000 kr. Frankrike uppgav att han varit försäkrad i Frankrike i 10 år. Prisbasbeloppet var 40 300 kr.

Beräkning enligt nationell lagstiftning: $(2,13 \times 40\,300 \times (20/40)) - 25\,000 = 17\,920$ kr

Pro-rata-beräkning:

Teoretiskt belopp: $(2,13 \times 40\,300 \times (30/40)) - 25\,000 = 39\,379$

Faktiskt belopp: $(20/30) \times 39\,379 = 26\,253$ kr

Efter jämförelsen betalades ut 26 253 kr i garantipension till omställningspensionen.

Den som beviljats garantipension enligt denna tolkning fick ingen omprövning av sitt beslut med anledning av Försäkringskassans rättsliga ställningstagande. Det innebär att ärenden som hanterats före ställningstagandet är beviljade och beräknade enligt ovanstående exempel.

7.10.9. Framtida försäkringstid vid beräkning av garantipension, åren 2003-2017

När det gäller rätten till och beräkningen av framtida ska Pensionsmyndigheten för att se om kravet på fyra femtedelar enligt SFB är uppfyllt även ta hänsyn till samtliga försäkringsperioder som den avlidne fullgjort inom EU/EES eller Schweiz. Om den svenska försäkringstiden tillsammans med försäkringstiden inom EU/EES eller Schweiz inte uppgår till minst fyra femtedelar av tiden från och med det år den avlidne fyllde 16 år till och med året före dödsfallet ska som framtida försäkringstid tillgodoräknas så stor andel av tiden från och med året för dödsfallet till och med året den avlidna skulle ha fyllt 64 år som motsvarar förhållandet mellan den försäkringstid som kan tillgodoräknas från och med det år den avlidne fyllde 16 år till och med året före dödsfallet och fyra femtedelar av hela sistnämnda tidsperiod.

Exempel

Kalle är född 1960 och avled 2010. Av den möjliga tiden det vill säga från 16 års-året till och med året före dödsfallet, 34 år, var Kalle bosatt i Sverige 5 år och 10 månader och 28 år och 2 månader i Finland. Kalles fru Sirkka har finsk änkepension men den är inte beräknad med framtid. Möjlig framtida tid är 15 år. Eftersom Kalle har bott inom EU/EES eller Schweiz under hela tiden mellan 16 års-året till och med året före dödsfallet tillgodoräknas han all framtid vid pro-rata-beräkningen av efterlevandepensionen. Svensk inkomstgrundad efterlevandepension 3 000 kronor.

Beräkning enligt nationell lagstiftning:

4/5 av den möjliga tiden, 34 år, är = 27,2 år

Faktiska svenska år = 5,833 år

Möjlig framtida tid = 15 år

Den svenska andelen av de framtida åren = $5,833/27,2 \times 15 = 3,2167$

Sammanlagda svenska år = $5,833 + 3,2167 = 9$ år

$2,13 \times 42\,400 \times 9/40 = 20\,320$ kronor – 3 000 kronor = 17 320 kronor.

Beräkning enligt pro-rata

4/5 av den möjliga tiden, 34 år, är = 27,2 år

Faktisk svensk + finsk tid = 5 år, 10 mån + 28 år, 2 mån = 34 år.

Kalle tillgodoräknas alltså all framtid, dvs. 15 år.

Uppräkning av den svenska inkomstpensionen $3000/9 \times 40$ år = 13 333 kronor.

Teoretiskt belopp

$2,13 \times 42\,400 \times 40/40 = 90\,312 - 13\,333 = 76\,979$ kronor

Faktiskt belopp

$76\,979 \times 5/34 = 11\,320$ kronor.

Beräkningen enligt SFB blir högre och Sirkka får 17 320 kronor i garantipension. Eftersom den finska efterlevandepensionen inte är beräknad med framtid får den inte minska garantipensionen.

Exempel

Ilse född 1960 avled 2010. Av den möjliga tiden det vill säga från och med det år Ilse fyllde 16 år till och med året före dödsfallet, 34 år, var Ilse bosatt i Sverige 5 år och 10 månader och 10 år och 3 månader i Tyskland. Möjlig framtida tid är 15 år. Ilse har även bott i USA i 19 år. Det betalas inte ut någon efterlevandepension därifrån. Svensk inkomstgrundad efterlevandepension är 3 000 kronor och tysk efterlevandepension är 17 000 kronor. Den tyska pensionen är beräknad med framtid.

Beräkning enligt nationell lagstiftning:

4/5 av den möjliga tiden, 34 år, är = 27,2 år

Faktiska svenska år = 5,833 år

Möjlig framtida tid = 15 år

Den svenska andelen av de framtida åren = $5,833/27,2 \times 15 = 3,2167$

Sammanlagda svenska år = $5,833 + 3,2167 = 9$ år

$2,13 \times 42\,400 \times 9/40 = 20\,320$ kronor – (3 000 + 17 000) = 320 kronor.

Beräkning enligt pro-rata

Svensk faktisk tid + tysk faktisk tid = 5 år, 10 mån + 10 år, 3 mån = 16 år, 1 mån

Den svenska andelen av den framtida tiden är $16,0833/27,2 \times 15 = 8,8695$ år

Den svenska tiden $5,833 + 8,8695 = 14$ år, 8 mån, avrundat till 14 år.

Uppräkning av den inkomstpensionen $3000/9 \times 24$ år = 8 000 kronor

Teoretiskt belopp

$2,13 \times 42\,400 \times 24/40 = 54\,187 - 8\,000 = 46\,187$ kronor

Faktiskt belopp

$46\,187 \times 5/16 = 14\,433$ kronor.

Pensionen beräknad enligt pro-rata-metoden blir högre och Iles efterlevande får 14 433 kronor i garantipension. Vid en pro-rata-beräkning får den tyska pensionen inte minska garantipensionen.

Exempel

Sammanläggning med utländska perioder

En man avlider det år då han skulle ha fyllt 65 år. Rätt till framtida försäkringstid finns inte. Den avlidne har en försäkringstid i Sverige om två år. Dessutom har han försäkringsperioder i Finland om fem år. Omställningspensionen uppgår till 2 000 kronor. Finsk efterlevandepension i form av arbetspension uppgår till 5 000 kronor. Den finska pensionen är enligt förordning 883/2004 av samma slag som garantipensionen. Prisbasbeloppet är 42 400 kronor.

Den avlidne har inte minst tre år i Sverige, vilket innebär att Pensionsmyndigheten ska beakta även de finska perioderna vid prövningen om rätt till garantipension finns. Efter sammanläggning av den svenska försäkringstiden med de finska perioderna har den avlidne minst tre år i försäkringstid, varför sökanden har rätt till garantipension. Försäkringskassan ska i detta fall pro-rata-beräkna pensionen. Någon beräkning enligt SFB kan inte ske eftersom det enligt SFB saknas rätt till garantipension. Rätt till pension beviljas med stöd av förordningens bestämmelser.

Pro-rata-beräkning

Uppräkning av omställningspensionen till ett fiktivt belopp

$(2\,000 \text{ kronor}/2 \text{ år}) \times 7 \text{ år} = 7\,000$ kronor

Teoretiskt belopp:

$2,13 \times 42\,400 \times 7/40 = 15\,805$ kronor

$15\,805 - 7\,000 = 8\,805$ kronor

Faktiskt belopp:

$2/7 \times 8\,805 = 2\,516$ kronor.

Vid pro-rata-beräkning får en pension av samma slag från ett annat medlemsland aldrig minska den svenska garantipensionen (artikel 54 förordning 883/2004). Därför är det endast omställningspensionen som minskar garantipensionen.

7.10.10. Garantipension vid bosättning i ett annat EU/EES-land

Som följer av HFD-domen är garantipension till omställningspension en minimiförmån som inte behöver exporteras inom EU/EES. Den tillfälliga lagen möjliggör att garantipension till omställningspension får, trots bestämmelserna i 2–8 §§, lämnas till den som är bosatt i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz om personen uppfyller kraven i fråga om försäkringstid enligt 81 kap.

Det innebär i praktiken att så länge 5 kap 17 a § SFB har nuvarande lydelse kan utbetalning fortsätta vid efterlevandes utvandring eller bosättning i annat EU-land förutsatt att kravet om minst 3 års bosättning i Sverige för den avlidne är uppfyllt. Det går alltså inte längre att sammanlägga försäkringsperioder från ett annat EU-land för att öppna upp kravet på 3 års bosättningstid i Sverige.

Exempel

En kvinna blir änka 2018 och är bosatt i Sverige. Den avlidne har arbetat i Sverige 7 år och i Finland 10 år. Ingen framtida tid finns. Garantipensionen räknas på 17 år. När änkan bestämmer sig för att utvandra till Finland räknas garantipensionen enbart på den svenska försäkringstiden dvs. på 7 år.

7.10.10.1. Beräkning av garantipension till bosatta i annat EU/EES-land

Vid beräkningen av garantipension till omställningspension till en efterlevande som bor i ett annat EU-land ska nationella regler gälla. Beräkningen av framtida tid ska alltså endast göras utifrån svensk faktisk tid. När det gäller samordning finns särskild reglering i 81 kap. 9 § SFB, som innebär att efterlevandepension från ett annat EU/EES-land inte får samordnas med den svenska garantipensionen så länge garantipensionen betalas ut med stöd av 5 kap. 17 a §, SFB.

Exempel

En man blir änkekam i juni 2019 och bor i Finland. Den avlidne har tidigare bott i Sverige i 20 år (av de 25 möjliga åren fram till dödsfallet) och svensk omställningspension beviljas med 40 000 kr/år. Finland intygar att den avlidne har försäkringstid i Finland med 5 år och en efterlevandepension beviljas där med 5 000 kronor/år.

Vid beräkning av den svenska garantipensionen tas varken försäkringsperioder eller pension från Finland med i beräkningen.

Beräkning görs endast enligt nationell lagstiftning:

4/5 av den möjliga tiden, 25 år, är = 20 år

Faktiska svenska år = 20 år

Möjlig framtida tid = 15 år

Andel av de framtida åren = $(20/20) \times 15 = 15$

Sammanlagda svenska år = $20 + 15 = 35$ år

$2,13 \times 46\,500 \times (35/40) = 86\,664$ kronor

$86\,664 - 40\,000$ kronor = $46\,664$ kronor.

Garantipension beviljas med $46\,664$ kronor och utbetalas så länge det finns rätt till utbetalning till bosatta i annat EU-land.

7.11. Utbetalning av förmåner utomlands

Det följer av SFB att inkomstgrundad efterlevandepension och änkepension betalas ut oavsett var personen är bosatt (6 kap. 16 § SFB), det vill säga det finns inget exportförbud i den svenska lagstiftningen.

Garantipension till omställningspension och änkepension är däremot bosättningsbaserade förmåner, vilka normalt inte ska exporteras enligt SFB. Detta gäller även tillägget till omställnings-, och änkepensionen som har beräknats i förhållande till bosättningsperiod i Sverige. (2 kap. 7-8 § lagen om införande av SFB). Export har varit möjlig fram till december 2018 med den tillämpning av förordning 883/2004 som såg dessa ersättningar som pensionsförmån. Exporten grundades då på artikel 7 förordningen. Det är från januari 2018 enbart möjligt att exportera dessa ersättningar med stöd i den tillfälliga lagen och de ändringar som finns i 5 kap. 17 a § i SFB.

7.12. Rätt till änkepension

Detta avsnitt handlar om rätt till änkepension i form av tilläggspension när dödsfallet har inträffat den 1 januari 2003 eller senare.

Avsnittet beskriver i vilken mån perioder fullgjorda under andra medlemsländers lagstiftning behöver beaktas vid beviljande av de svenska förmånerna.

7.12.1. Sammanläggning av perioder

När det gäller änkepension finns det krav på att den avlidne kan tillgodoräknas pensionspoäng för tilläggspension för minst tre år. I vissa fall kan år före 1974 för vilka har betalats sjömansskatt likställas med år med pensionspoäng när det gäller utländska medborgare (83 kap. 3 § SFB). Kravet på minst tre år med pensionspoäng gäller såväl rätt till tilläggspension enligt 83 kap. 2 § 1 SFB som rätt till tillägget enligt 83 kap. 2 § 2 SFB.

Om villkoret inte är uppfyllt måste Pensionsmyndigheten tillämpa sammanläggningsregeln i artikel 6 i förordning 883/2004. Den innebär att perioder fullgjorda i andra medlemsländer ska läggas samman med de svenska. Om villkoret är uppfyllt efter sammanläggning har sökanden rätt till änkepension. Sammanläggning ska emellertid inte ske om den avlidne inte

har minst ett år med pensionspoäng i Sverige (artikel 57 i förordning 883/2004). Vid behov kan även perioder intjänade i ett tredje land beaktas, se avsnitt 1.3.2.

7.12.2. Försäkringsperioder/bosättningsperioder i annat medlemsland

För att en period, som har tjänats in i ett medlemsland, ska anses som en försäkringsperiod eller bosättningsperiod ska perioden definieras, eller erkännas som sådan i den lagstiftning enligt vilken den har fullgjorts. Sådan period ska intygas av den behöriga institutionen i det andra landet (artikel 1 i förordning 883/2004 och artikel 47c.5 förordning 987/2009).

Exempel

En svensk kvinna, född 1945, blir änka efter en rysk man. Mannen har ett år med pensionspoäng i Sverige. Han har även arbetat som anställd i Tyskland i 25 år. Eftersom han har minst ett år med pensionspoäng i Sverige ska de tyska försäkringsperioderna läggas samman med den svenska. Den efterlevande får därmed rätt till änkepension eftersom kravet på minst tre år med pensionspoäng anses uppfyllt med stöd av de tyska försäkringsperioderna.

7.12.3. Särskilt om änkepension till änka född 1945 eller senare

När änkan är född 1945 eller senare beräknas änkepensionen på grundval av de pensionspoäng som den avlidne mannen har tillgodoräknats fram till och med den 31 december 1989. Det betyder att om den avlidne mannen inte har minst tre år med pensionspoäng före den 1 januari 1990 kan änkepension inte beviljas (84 kap. 6-7 §§ SFB). Se vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*.

Perioder som är fullgjorda i andra medlemsländer ska endast beaktas om de avser tid före den 1 januari 1990 när det gäller änkepension till en änka född 1945 eller senare. Det betyder att samma tidsbegränsning gäller perioder fullgjorda i andra medlemsländer som perioder fullgjorda i Sverige (artikel 6 förordning 883/2004).

7.13. Beräkning av änkepension

Detta avsnitt handlar om hur man beräknar änkepension i form av tilläggspension vid dödsfall som inträffat den 1 januari 2003 eller senare.

Till skillnad från omställnings- och barnpension är storleken på änkepensionen beroende av antalet försäkringsperioder. Nedan beskrivs hur bestämmelserna i artikel 52 förordning 883/2004 tillämpas på beräkningen av änkepension.

7.13.1. Beräkning av pension enligt förordning 883/2004

Förordning 883/2004 skiljer mellan fall där rätten till pension kräver att andra medlemsländers perioder beaktas enligt sammanläggningsprincipen, och fall

där rätten till pension finns utan att andra medlemsländers perioder beaktas. För att ha rätt till änkepension krävs att den avlidne har tillgodoräknats minst tre år med pensionspoäng (83 kap 3 § SFB).

Pensionsmyndigheten ska därför skilja mellan fall där den avlidne har minst tre år med pensionspoäng (sammanläggning med andra medlemsländers perioder behöver inte ske för att bevilja rätt till pension) och fall där den avlidne inte har minst tre år med pensionspoäng (sammanläggning med andra medlemsländers perioder behöver ske för att bevilja rätt till pension när den avlidne har ett eller två år med pensionspoäng).

7.13.2. Den avlidne har minst tre år med pensionspoäng

I dessa fall ska änkepensionen först beräknas enligt SFB. Därefter ska en jämförelse ske med en pro-rata-beräknad pension. När Pensionsmyndigheten pro-rata-beräknar pensionen ska vid beräkningen av det teoretiska beloppet, samtliga försäkringsperioder som är fullgjorda i medlemsländerna beaktas, inklusive de svenska antagandeåren. Vid beräkning av det faktiska beloppet ska Pensionsmyndigheten däremot endast beakta faktiska perioder det vill säga man ska inte beakta antagna år med pensionspoäng (artikel 52.1b.ii. förordning 883/2004).

Exempel

En man avlider i juli 2010. Han var född 1948. Rätt till änkepension finns utan att andra medlemsländers perioder beaktas. Änkan är född 1943. Den avlidne har pensionspoäng för minst två av de fyra åren närmast före dödsfallet, och därmed rätt till antagandeberäkning. Medelpoängen (inklusive antagandepoäng) är 6,20. Antal år med pensionspoäng är 20, varav 3 år med antagandepoäng och 17 år med faktiska pensionspoäng. Därutöver har den avlidne försäkringsperioder i Tyskland om sammanlagt 9 år. Prisbasbeloppet är 42 400 kronor. Det finns inga barn som har rätt till barnpension.

Beräkning av änkepensionen:

$$0,40 \times 0,60 \times 42\,400 \times 6,20 \times (20/30) = 42\,061 \text{ kronor per år.}$$

En jämförelse med pro-rata beräkning ger följande resultat:

Änkepension:

Teoretiskt belopp:

$$0,40 \times 0,60 \times 42\,400 \times 6,20 \times (29/30) = 60\,988 \text{ kronor}$$

Faktiskt belopp:

$$(17/26) \times 60\,988 = 39\,877 \text{ kronor.}$$

I exemplet ger den nationella beräkningen ett bättre resultat än en pro-rata-beräkning. Änkan får därför 42 061 kronor.

När änkan är född 1945 eller senare ska endast år med pensionspoäng till och med 1989 beaktas vid beräkningen (84 kap. 6 § SFB). Detta gäller även när

förordning 883/2004 är tillämplig och det är aktuellt att beakta perioder i andra medlemsländer vid beräkningen. Se närmare om detta ovan under avsnitt 7.5.3 och rubriken Särskilt om änkepension till änka född 1945 eller senare.

7.13.3. Den avlidne har *inte* minst tre år med pensionspoäng

När den avlidne inte har minst tre år med pensionspoäng i Sverige (inklusive antagandeår) beräknar Pensionsmyndigheten pensionen enligt pro-rata metoden. Det är inte aktuellt att beräkna enligt SFB eftersom rätt till svensk änkepension inte finns enligt bestämmelserna i SFB.

Exempel

En man avlider i augusti 2010. Han var född 1941. Han efterlämnar en änka född 1942. Det saknas barn med rätt till barnpension. Mannen har tillgodoräknats pensionspoäng för åren 1996–97. Han har också grekiska försäkringsperioder om sammanlagt 20 år. Det finns rätt till änkepension efter sammanläggning med de grekiska perioderna. Medelpoängen är 2,80. Prisbasbeloppet är 42 400 kronor.

Pro-rata beräkning ger följande resultat:

Änkepension:

Teoretiskt belopp:

$$0,40 \times 0,60 \times 42\,400 \times 2,80 \times (22/30) = 20\,895 \text{ kronor}$$

Faktiskt belopp:

$$(2/22) \times 20\,895 = 1\,900 \text{ kronor}$$

Änkepensionen blir enligt pro-rata beräkningen 1 900 kronor.

7.13.4. Rätt till antagandeberäkning med stöd av förordning 883/2004

För änkor födda 1944 eller tidigare gäller att änkepension på grund av dödsfall som inträffat den 1 januari 2003 eller senare kan beräknas med antagandepoäng om maken avled det år han fyllde 64 år eller tidigare. (84 kap. 2 § SFB). Rätten till antagandeberäkning kräver alltid att den avlidne har tillgodoräknats pensionspoäng för minst två av de fyra år som närmast föregått dödsfallet det så kallade kvalifikationsvillkoret (84 kap. 4 § SFB). Till skillnad från bestämmelserna i AFL räcker det alltså inte med att den avlidne vid tidpunkten för dödsfallet hade en sjukpenninggrundande inkomst som uppgick till ett visst minsta belopp (den så kallade SGI-regeln).

När förordning 883/2004 är tillämplig ska även perioder i ett annat medlemsland beaktas vid prövningen av om kvalifikationsvillkoret är uppfyllt. Vid en pro-rata beräkning ska Pensionsmyndigheten nämligen beakta samtliga perioder som är fullgjorda i medlemsländerna som de vore fullgjorda i Sverige. Om den avlidne under de fyra år som närmast föregått dödsfallet (ramtiden) har tillgodoräknats perioder i ett annat medlemsland under så lång tid att det tillsammans med den svenska tiden uppgår till minst två år är kvalifikationsvillkoret uppfyllt. Det krävs emellertid alltid minst ett

år med pensionspoäng i Sverige under ramtiden för att sammanläggning ska ske.

Exempel

En man, 60 år gammal, avled 2010 och efterlämnade en änka född 1944. Den avlidne har pensionspoäng för åren 1970-1985, samt 2005. Utöver de svenska åren har den avlidne även varit försäkrad i Finland under 2007 och 2008. Det finns ingen rätt till antagandeberäkning med stöd av SFB eftersom kvalifikationsvillkoret inte är uppfyllt. Med hjälp av de finska åren är kvalifikationsvillkoret däremot uppfyllt och Pensionsmyndigheten ska vid pro-rata beräkningen även räkna med antagna år.

Exempel

Om mannen i exemplet ovan endast har pensionspoäng för åren 1970–1985 saknas rätt till antagandeberäkning såväl enligt SFB som enligt förordning 883/2004. Det beror på att det inte finns något år med pensionspoäng i Sverige under ramtiden 2005-2009.

7.13.5. Närmare om antagandeberäkning med stöd av förordning 883/2004

När kvalifikationsvillkoret är uppfyllt ska Pensionsmyndigheten antagandeberäkna änkepensionen. Det innebär att man beräknar en antagen pensionspoäng för dödsfallsåret och för varje år fram till och med det år den avlidne skulle ha fyllt 64 år (84 kap. 4 § SFB). Av avsnittet ovan framgår att kvalifikationsvillkoret i vissa fall kan uppfyllas med hjälp av perioder fullgjorda i andra medlemsländer. I sådana fall ska försäkringsperioder fullgjorda i andra medlemsländer anses vara baserade på genomsnittet av de svenska pensionsunderlagen (bilaga XI till förordning 883/2004).

En pro-rata-beräkning kan således medföra att rätt till antagandeberäkning finns. Vid pro-rata beräkningen ska man nämligen beakta samtliga perioder inom medlemsländerna som de vore fullgjorda i Sverige.

Exempel

En man, 60 år gammal, avled 2010 och efterlämnade en änka född 1944. Den avlidne har 15 år med pensionspoäng, varav ett år infaller inom ramtiden, nämligen år 2007. Pensionspoängen för 2007 uppgår till 6,00. Därutöver har den avlidne även varit försäkrad i Irland under sammanlagt fem år varav ett år infaller inom ramtiden, nämligen 2006.

År	2006	2007	2008	2009
Pensionspoäng	-	6,00	-	-

Pensionspoäng vid tillämpning av förordning 883/2004	6,00	6,00	-	-
--	------	------	---	---

Enligt SFB saknas rätt till antagandeberäkning eftersom kvalifikationsvillkoret inte är uppfyllt. Den avlidne har endast ett år med pensionspoäng inom de fyra år som närmast föregått dödsfallet. Medelpoängen för de faktiska svenska åren beräknas till 3,30.

Vid pro-rata-beräkningen kommer kvalifikationsvillkoret däremot att vara uppfyllt eftersom Pensionsmyndigheten även ska beakta perioder fullgjorda i andra medlemsländer. Eftersom den avlidne har varit försäkrad i Irland år 2006 är kvalifikationsvillkoret uppfyllt. Pensionspoängen för år 2006 antas uppgå till 6,00, det vill säga samma pensionspoäng som för det svenska året inom ramtiden. Antagandepoängen fastställs därefter till 6,00, som också blir medeltalet av de pensionspoängtal vilka tillgodoräknats den avlidne under ramtiden. Om pensionen därigenom hade blivit större hade Pensionsmyndigheten kunnat beräkna antagandepoängen genom att beakta samtliga år från och med det år då den avlidne fyllde 16 år till och med året närmast före dödsfallet, med bortseende från de år intill hälften för vilka pensionspoäng inte tillgodoräknats eller för vilka poängtalet är lägst.

Antalet antagna år fastställs till fem. Medelpoängen beräknas därefter till 4,64. Medelpoängen är beräknad med beaktande av antagandepoängen och de antagna åren. Prisbasbeloppet antas vara 42 400 kronor.

Eftersom det finns rätt till änkepension utan att Pensionsmyndigheten behöver beakta perioder i andra medlemsländer ska änkepensionen enligt SFB först beräknas och därefter jämföras med en pro-rata-beräknad änkepension.

En beräkning enligt SFB ger följande resultat.

Rätt till antagandeberäkning finns inte enligt SFB:

Änkepension:

$$0,40 \times 0,60 \times 42\,400 \times 3,30 \times 15/30 = 16\,790 \text{ kronor.}$$

Änkepensionen uppgår till 16 790 kronor. Medelpoängen i exemplet utgår från de 15 faktiska svenska åren.

En pro-rata-beräkning ger följande resultat.

Rätt till antagandeberäkning finns:

Änkepension:

Teoretiskt belopp:

$$0,40 \times 0,60 \times 42\,400 \times 4,64 \times 25/30 = 39\,347 \text{ kronor}$$

I det teoretiska beloppet ingår 20 svenska år med pensionspoäng, varav 15 år är faktiska och fem år är antagna. Dessutom ingår fem faktiska år fullgjorda i Irland.

Faktiskt belopp:

$$15/20 \times 39\,347 = 29\,510 \text{ kronor.}$$

En pro-rata-beräkning ger bättre resultat än en beräkning enligt SFB. Pensionsmyndigheten betalar därför ut det högre beloppet, 29 510 kronor.

7.13.6. Särskilda bestämmelser om poängår

Vid beräkning av 90 % -tillägget till änkepension gäller att om den avlidne var svensk medborgare och född något av åren 1896–1914 ska antalet år för oavkortat tillägg, det vill säga 30 år, bytas ut mot 20 år. Om den avlidne var född 1915–1923 ska talet 20 ökas med ett för varje helt år som gått från och med 1915 till utgången av den avlidnes födelseår (84 kap. 10 § SFB). Med stöd av likabehandlingsprincipen gäller denna regel även för medborgare i andra länder som omfattas av förordning 883/2004 (artikel 4) och förordning 1231/2010.

7.13.7. Samordning med ålderspension

Enligt 84 kap. 12-17 §§ SFB ska änkepensionen för änkor födda 1930 eller senare samordnas med ålderspension på visst sätt. Det är viktigt att komma ihåg att denna samordning inte gäller ålderspension enligt utländsk lagstiftning utan endast den svenska ålderspensionen.

7.13.8. Artikel 9 i den nordiska konventionen om social trygghet

När den nordiska konventionen om social trygghet mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge är tillämplig gäller att om flera nordiska länder beräknar pension på grundval av antagna försäkrings- eller bosättningsperioder ska dessa antagna perioder proportioneras länderna emellan. Proportioneringen sker på grundval av de faktiska försäkrings- eller bosättningsperioder som används vid pensionsberäkningen efter förhållandet mellan den faktiska perioden i landet och den sammanlagda faktiska perioden i länderna (artikel 9 nordiska konventionen [SFS 2013:134]). Bestämmelsen blir aktuell att tillämpa endast vid beräkning enligt SFB, inte vid pro-rata-beräkningen.

Se mer om den nordiska konventionen i kapitel 11.

8. Överklagande och omprövning

Detta kapitel beskriver kortfattat vad som gäller vid överklagande och omprövning när förordningarna 883/2004 och 987/2009 är tillämpliga.

8.1. Allmänt

Sveriges medlemskap i EU påverkar inte de svenska bestämmelserna om omprövning och överklagande. Det innebär bland annat att de svenska bestämmelserna om omprövning, ändring och överklagande fortsätter att gälla med vissa undantag som beskrivs i detta kapitel. Inte heller påverkas allmänna ombudets möjlighet att i vissa fall gå in som part i mål i de svenska domstolarna.

8.2. Tidsfristens början för omprövning

När det gäller tidsfristens början för omprövning av ett pensionsärende räknas den något annorlunda i de fall där förordning 883/2004 är tillämplig. Tidsfristen ska alltid räknas med början från det att sökanden fick det sammanfattande meddelandet (artikel 48.2 förordning 987/2009). Tidsfristen börjar på så sätt löpa samtidigt i alla de berörda medlemsländerna. Tidsfristens längd bestäms däremot av respektive medlemslands egen lagstiftning.

8.3. Provisorisk utbetalning

Varje institution som under handläggningen av ett pensionsärende konstaterar att en person har rätt till pension enligt nationell lagstiftning ska utan dröjsmål betala ut förmånen provisoriskt och meddela personen att utbetalningen är provisorisk. Om detta provisoriska beslut går att överklaga eller inte beror på den nationella lagstiftningen (artikel 50.1 och 3 förordning 987/2009).

När Pensionsmyndigheten betalar ut en pension provisoriskt enligt ovan nämnda bestämmelser ska beslutet förses med en omprövningshänvisning eftersom ett interimistiskt beslut går att överklaga enligt svensk lagstiftning (förvaltningslagen med kommentar, Hellners/Malmqvist, sid. 258).

8.4. Enhetlig tolkning

Inom EU har de nationella domstolarna möjlighet att, när svårigheter uppstår vid tillämpningen av EG-rätten, begära ett bindande förhandsavgörande, så kallade tolkningsbesked, från EU-domstolen. Denna domstol är behörig att ge förhandsavgöranden rörande tolkningen av EU-fördraget, giltigheten och tolkningen av rättsakter som utfärdats av gemenskapens institutioner samt tolkningen av stadgar för organ som har upprättats av Rådet, när stadgarna så föreskriver (artikel 267 EU-fördraget).

EU-domstolens förhandsavgöranden innebär inte att domstolen avgör den inför den nationella domstolen omtvistade frågan. Domstolen tolkar bara den aktuella gemenskapsrättsregeln. Den nationella domstolen ska sedan besluta i det enskilda fallet och då beakta EU-domstolens avgörande. Detta innebär att EU-domstolen har exklusiv behörighet att tolka EU-rätten men det är

endast den nationella domstolen som har behörighet att avgöra det aktuella fallet.

Möjligheten och för vissa domstolar skyldigheten att begära förhandsavgöranden från EU-domstolen gäller endast domstolarna. Detta innebär exempelvis att Pensionsmyndigheten inte kan begära förhandsavgörande från EU-domstolen.

9. Omräkning av valutor

Detta kapitel beskriver kortfattat vilken växelkurs Pensionsmyndigheten ska använda i olika situationer.

9.1. Allmänt

Genom förordning 2866/98 om omräkningskurserna mellan euro och valutorna för de medlemsländer som inför euro har omräkningskurserna för dessa länder (Belgien, Tyskland, Spanien, Frankrike, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Österrike, Portugal och Finland) låsts från och med den 1 januari 1999. Dessa länder och Grekland har från och med den 1 januari 2002 infört euron som sin officiella valuta. Slovenien har från och med den 1 januari 2007 infört euro som sin nationella valuta. Cypern och Malta har från och med den 1 januari 2008 infört euron som sin officiella valuta, Slovakien från och med den 1 januari 2009, Estland från och med 1 januari 2011, Lettland från och med 1 januari 2014 och Litauen från och med 1 januari 2015.

Vid tillämpning av förordningarna 883/2004 och 987/2009 ska växelkursen mellan två valutor vara den referensväxelkurs som offentliggörs av Europeiska centralbanken. Administrativa kommissionen ska fastställa vilken dag som ska gälla för fastställande av växelkursen. (Artikel 90 förordning 987/2009). Pensionsmyndigheten ska vid fastställande av valutakurser som avses i artikel 90 tillämpa Administrativa kommissionens beslut nr H3 av den 15 oktober 2009.

9.2. Allmän pension och efterlevandepensioner

Vid omräkning av bland annat pensionsbelopp enligt ett annat medlemslands lagstiftning och valuta till svenska kronor tillämpas beslut H3. Detta beslut reglerar hur valutaomvandling ska göras i olika situationer som kan uppstå när två pensioner i olika valutor påverkar varandra.

När en förmån från ett annat medlemsland ska omvandlas till svenska kronor har Pensionsmyndigheten olika växelkurser att ta hänsyn till beroende på om garantipensionen nybeviljas eller räknas om genom till exempel årlig omräkning.

När Pensionsmyndigheten ska omvandla ett pensionsbelopp i en annan valuta från ett annat medlemsland, för att kunna göra en korrekt samordning och nybevilja pensionen, är det den växelkurs som gäller den första dagen i den månad som omedelbart föregår den månad då bestämmelsen måste tillämpas (punkt 3b i H3 beslutet). Med nybevilja menas också när Pensionsmyndigheten fattar ett definitivt beslut efter ett provisoriskt beslut. Om ett sådant beslut påverkas av förmån i en annan valuta blir det samma tidpunkt för valutaberäkningen både för det provisoriska beslutet och för det definitiva beslutet.

Exempel

Den 15 oktober 2019 fattar Pensionsmyndigheten beslut om garantipension med fr.o.m. 1 juni 2019. Personen har en pension beräknad i euro som ska samordnas. Beräkningen av pensionen görs i oktober som ses som innevarande månad. Växelkursen den 1 maj 2019 blir då den kurs som ska användas för den retroaktiva tiden.

När Pensionsmyndigheten ska nybevilja en pension och det finns en pension från ett annat medlemsland är det den växelkurs som gäller första dagen i den månad som omedelbart föregår den månad som bestämmelsen måste tillämpas (punkt 3b) i beslutet) som ska användas.

Exempel

Den 15 oktober 2019 fattar Pensionsmyndigheten beslut om garantipension från och med den 1 november 2019. Personen har en pension beräknad i euro som ska samordnas. Växelkursen den 1 oktober 2019 är den kurs som Pensionsmyndigheten ska användas i detta fall.

Exempel

Maja är beviljad omställningspension och garantipension från februari 2018. Polen meddelar i augusti 2018 att hon beviljas pension samt att de har nya belopp från september 2018. Samordning sker med det polska beloppet först utifrån växelkursen från 1 juli (månaden innan) sedan för det nya beloppet med växelkursen från 1 september eftersom samordning med det nya beloppet görs från 1 oktober 2018.

Punkten 3a i H3 beslutet ska tillämpas i situationer då utländska belopp, tex inkomster eller förmåner, ska beaktas men som avser tid före den dag för vilken förmånen beräknas (förmånens fr.o.m. tidpunkt). Pensionsmyndigheten bedömer att denna punkt inte är aktuell för våra pensionsförmåner eftersom utländska inkomster enligt nu aktuell lagstiftning måste betalas ut under samma tidsperiod för att hänsyn ska tas till en sådan inkomst.

Punkten 2 i administrativa kommissionens beslut H3 ska *om inget annat anges* i beslutet växelkursen vara den kurs som offentliggörs den dag då institutionen utför beräkningen/omvandlingen. Punkten 2 ska således bara användas om någon annan punkt i beslut H3 inte är tillämplig. En sådan situation kan vara när vi fattar vårt beslut i god tid innan den månad pensionen ska börja betalas ut. Vi vet då inte valutakursen den första dagen i den månad som omedelbart föregår den månad då bestämmelsen måste tillämpas (punkten 3b) och använder istället växelkursen som gäller dagen för beräkningen (punkten 2).

Vid den årliga indexeringen ska Pensionsmyndigheten, när det finns en förmån från ett annat medlemsland som ska samordnas med garantipensionen omvandla den utländska förmånen med hjälp av den växelkurs som gällde den första dagen i månaden innan indexeringen genomförs, dvs. den 1 december året innan.

När det är frågan om en kvittnings- eller avräkningssituation, det vill säga ett medlemsland har betalat för mycket, gäller följande. Medlemslandet som har betalat för mycket begär med stöd av artikel 72 punkterna 1 eller 2 förordning 987/2009 att institutionen i ett annat medlemsland ska dra av det för mycket utbetalda beloppet från en förmån som personen har rätt till i det landet. Den växelkurs som då ska användas är den som gällde den dag då begäran om kvittning/avräkning sändas första gången.

Exempel

Pensionsmyndigheten har betalat ut för mycket garantipension. Personen har även arbetat i Finland och har rätt till pension därifrån. Pensionsmyndigheten skickar den 15 augusti 2010, i ansökan om pension, en begäran att institutionen i Finland ska dra av det för mycket utbetalda beloppet. Beloppet anges i svenska kronor. När den finska institutionen omvandlar det svenska beloppet använder den växelkursen som gällde den 15 augusti.

Exempel

En tysk pensionsinstitution har betalat ut för mycket i pension och skickar den 3 september 2010 ett krav på det för mycket utbetalda beloppet till Pensionsmyndigheten. Kravet ställs i euro. När Pensionsmyndigheten ska verkställa kravet ska eurobeloppet omvandlas till svenska kronor. Den kurs som ska användas är den kurs som gällde den dag då begäran sändes första gången det vill säga den 3 september 2010.

9.3. Bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd

Beslut H3 omfattar som huvudregel alla förmåner som omfattas av förordningarna 883/2004 och 987/2009. Bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd omfattas av förordningarna men då förmånerna är att betrakta som särskilda icke-avgiftsfinansierade kontantförmåner (artikel 70 i förordning 883/2004) skall de uppbäras uteslutande i medlemsstaten där personen är bosatt och i enlighet med det landets lagstiftning. Därmed finns ingen absolut skyldighet att använda beslut H3 vid valutaberäkning i dessa ärenden. Pensionsmyndigheten har ändå valt att analogt tillämpa beslut H3 gällande bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd då myndigheten därigenom har en enhetlig hantering av valutaomvandling gällande samtliga förmåner som myndigheten administrerar.

10. Återbetalning av för mycket utbetald ersättning

Detta kapitel beskriver i vilka situationer Pensionsmyndigheten, eller socialförvaltningen, kan få tillbaka ersättning som har betalats med för högt belopp genom att vända sig till socialförsäkringsinstitutionen i ett annat medlemsland. Denna möjlighet regleras i artikel 72 förordning 987/2009. Det är en form av myndighetsbistånd mellan de olika medlemsländernas socialförsäkringsinstitutioner. Utöver detta avräkningsförfarande finns det även möjlighet till indrivning av en fordran enligt artikel 78 förordning 987/2009.

10.1. Allmänt

Det finns svenska bestämmelser som talar om i vilka fall Pensionsmyndigheten kan kräva tillbaka ersättning som har utbetalats felaktigt eller med för högt belopp. I regel kräver bestämmelserna antingen att den försäkrade på ett visst sätt har orsakat den felaktiga utbetalningen, eller att han eller hon har insett eller skäligen borde ha insett att beloppet är felaktigt. Se kapitel 108 i SFB.

Därutöver kan det finnas möjlighet att få tillbaka belopp som mottagaren inte hade rätt till genom att Pensionsmyndigheten vänder sig till den socialförsäkringsinstitution i ett annat medlemsland som utbetalar förmåner till den försäkrade. Den utländska institutionen kan då göra ett avdrag på den utländska förmånen och vidarebefordra beloppet till Pensionsmyndigheten. Denna möjlighet regleras i artikel 72 förordning 987/2009. Om den utländska institutionen inte kan göra avdraget eller om det blir ett restbelopp kan fordran lämnas till indrivning, se nedan.

10.2. Återbetalning av för mycket utbetald ersättning enligt förordning 987/2009

Socialförsäkringsinstitutioners rätt att få tillbaka belopp som mottagaren inte har rätt till och socialtjänstorgans regresskrav regleras i artikel 72 förordning 987/2009. Artikeln är uppdelad i tre punkter. Punkt ett avser alla socialförsäkringsförmåner inklusive pension, punkt två avser pensionsförmåner och punkt tre avser socialbidrag.

10.3. Artikel 72.1 – alla socialförsäkringsförmåner

Enligt denna bestämmelse behöver inte det belopp som har utbetalats för mycket avse pension. Beloppet kan i stället avse t.ex. sjukpenning eller sjukersättning enligt kapitel 4 förordning 883/2004. Det krävs inte heller att avdrag görs i motsvarande pensionsförmåner, utan avdrag kan ske i alla slags socialförsäkringsförmåner.

En förutsättning för att bestämmelsen i punkten 1 artikel 72 ska kunna tillämpas är att det är tillåtet med återkrav enligt såväl den egna lagstiftningen som lagstiftningen i det andra medlemslandet.

Till skillnad från punkten 2 artikel 72 förordning 987/2009 är punkten 1 inte begränsad till fall där den försäkrade har en inestående fordran i ett annat medlemsland. Bestämmelsen kan i stället tillämpas beträffande löpande utbetalningar. Men den kan även tillämpas när den försäkrade har en inestående fordran.

Bestämmelsen kan tillämpas även på pensionsförmåner enligt kapitel 5 förordning 883/20024.

Det betyder att Pensionsmyndigheten med stöd av denna bestämmelse skulle kunna få ersättning från ett annat medlemsland i såväl löpande förmåner som retroaktivt beviljade förmåner.

Sammanfattningsvis gäller att om Pensionsmyndigheten har betalat ut ett belopp som är större än vad förmånstagaren har rätt till kan Pensionsmyndigheten, inom ramen för de villkor och begränsningar som finns i den svenska lagstiftningen, begära att institutionen i ett annat medlemsland som ska betala förmåner till samma förmånstagare drar av det överskjutande beloppet från de belopp som den utger till förmånstagaren. För att institutionen i det andra landet ska göra det begärda avdraget måste villkoren i den lagstiftning som denna institution tillämpar vara uppfyllda. Det avdragna beloppet överförs till Pensionsmyndigheten.

Exempel

En svensk ogift medborgare, född 1950, har yrkesskadelivränta med 50 000 kronor. Pensionsmyndigheten beviljar honom i september 2015 ålderspension med 155 000 kronor. På grund av tilläggspensionens storlek får han ingen garantipension. Livräntan minskar hans tilläggspension med 31 900 kronor. Han får efter minskningen tilläggspension med 123 100 kronor per år. I april 2016 får Pensionsmyndigheten veta att han har livränta från Danmark sedan ett par år tillbaka med 25 000 kronor per år på grund av en yrkesskada som inträffat ombord på ett danskt fartyg. Pensionsmyndigheten räknar om och sänker hans pension från och med maj 2016. Om Pensionsmyndigheten hade känt till den danska livräntan hade hans pension utöver minskningen som föranletts av den svenska livräntan minskat med tre fjärdedelar av den del av den danska livräntan som överstiger 1/6 av prisbasbeloppet dvs. med 13 213 kronor och han hade fått tilläggspension med 109 887 kronor i stället för 123 100 kronor per år. Han har alltså under tiden september-april fått 8 809 kronor för mycket ($13\,213 \text{ kronor} \times (8/12)$).

Pensionsmyndigheten utreder om förutsättningarna för återkrav är uppfyllda enligt de svenska återkravsbestämmelserna. Om så är fallet meddelar myndigheten ett beslut om återkrav till förmånstagaren med omprövningshänvisning. Därefter skickar myndigheten ett meddelande till Försäkringskassan som sedan skickar det till Danmark tillsammans med en kopia av återkravsbeslutet.

10.4. Artikel 72.2 - motsvarande pensionsförmåner

Enligt denna bestämmelse krävs att det belopp som institutionen har utbetalat för mycket avser en pensionsförmån enligt kapitel 5 i förordning 883/2004 (till exempel ålderspension).

Det krävs att den utländska förmånen avser en motsvarande pensionsförmån. Det betyder att om Pensionsmyndigheten har betalat för mycket i svensk ålderspension kan avdrag inte göras i till exempel finsk efterlevandepension utan endast i finsk ålderspension. Den utländska förmånen ska vidare vara förfallen till betalning. Det betyder att bestämmelsen blir tillämplig när det finns en inestående fordran på pension från ett annat land, till exempel avseende retroaktiv tid. Bestämmelsen kan inte tillämpas beträffande löpande pensionsutbetalningar.

Om Pensionsmyndigheten har betalat ut ett pensionsbelopp som är större än vad pensionstagaren har rätt till kan Pensionsmyndigheten begära att institutionen i ett annat medlemsland, som ska bevilja och betala motsvarande pensionsförmån, drar av beloppet från det belopp som denna institution ska betala till pensionstagaren, om det uppstår ett retroaktivt belopp. Det felaktigt utbetalda beloppet i Sverige behöver inte exakt sammanfalla med perioden som den andra institutionen ska bevilja pension för.

Exempel

Pensionsmyndigheten har tillgodoräknat en svensk medborgare garantipension provisoriskt eftersom uppgifter från Finland inte finns vad gäller perioder eller pensionsbelopp vid tidpunkten för beviljandet.

Eftersom Pensionsmyndigheten vet att uppgifterna från Finland kommer att påverka den svenska garantipensionen ställer vi ett regresskrav enligt artikel 72.2 på den retroaktiva finska pensionen.

När uppgifter kommer om finska perioder och finsk beviljad pension, räknas garantipensionen om och det som då betalats ut felaktigt begärs från Finland.

I de fall Pensionsmyndigheten, som kontaktinstitution, har krav på ersättning från ett annat medlemsland är det viktigt att redan när ansökan skickas iväg till det andra landet informera berörd institution om att det kan bli aktuellt med ett krav. Om det är aktuellt att kräva ersättning från ett annat medlemsland gäller följande. Pensionsmyndigheten ska inom två månader från det man fått information från den berörda institutionen om personens inestående fordringar meddela storleken på det felaktiga beloppet. Den berörda institutionen överför då det avdragna beloppet till Pensionsmyndigheten. Om Pensionsmyndigheten inte hinner ställa kravet inom två månader betalar institutionen fordringen till den berörda personen.

Exempel

Löpande garantipension utgår provisoriskt till en kvinna boende i Sverige från oktober 2018. Pensionsmyndigheten får uppgift från Kroatien den 15 maj 2019, att de beviljat pension retroaktivt från oktober 2018, på 10 år med intjänade försäkringsperioder och till ett belopp på 25 000 svenska kronor. När vi räknat om garantipensionen visar det sig att vi betalat ut 10 000 kronor för mycket under tiden oktober 2018 till maj 2019.

Vi skickar då meddelande till Kroatien omgående, dock senast inom två månader från det att vi fick besked från Kroatien dvs. senast 15 juli 2019, att vi vill ha 10 000 svenska kronor från den retroaktiva utbetalningen som kvinnan ska få från Kroatien. Kroatien betalar då denna summa till oss när de fått beskedet om belopp.

Om det pensionsbelopp som Pensionsmyndigheten har betalat ut för mycket inte kan dras av från de fordringar som pensionstagaren har på institutionen i det andra landet kan det bli aktuellt att tillämpa bestämmelserna i artikel 72.1 förordning 987/2009, om förutsättningar för att kunna ställa återkrav enligt svensk lagstiftning är uppfyllt.

10.5. Artikel 72.3 – försörjningsstöd

Försörjningsstöd omfattas inte av förordning 883/2004 (artikel 3.5 förordning 883/2004). Däremot möjliggör artikel 72.3 att socialförvaltningen kan få tillbaka för mycket utbetalt försörjningsstöd genom att en socialförsäkringsinstitution i ett annat medlemsland gör ett motsvarande avdrag på de förmåner som den utbetalar. Avdrag kan göras i samtliga förmåner som omfattas av förordning 883/2004. Avdraget ska emellertid göras enligt de villkor, och inom de fastställda gränser, som gäller enligt lagstiftningen i det andra medlemslandet.

Om socialförvaltningen upptäcker att en person som har fått försörjningsstöd från Sverige samtidigt kan ha rätt till förmåner från ett annat medlemsland kan socialförvaltningen begära att det andra landet drar av det utgivna beloppet från de belopp som personen har rätt till från det andra landet. En förutsättning är emellertid att ett sådant återkrav är tillåtet även enligt den lagstiftning som den utländska institutionen tillämpar.

Socialförvaltningen kan i dessa fall vända sig direkt till behörig institution i det andra landet.

På samma sätt kan en socialförvaltning i ett annat land ställa krav till Pensionsmyndigheten att återbetala försörjningsstöd som de utbetalat till en person och vi ska bevilja pension.

10.6. Artikel 78 – begäran om indrivning

Om Pensionsmyndigheten inte lyckas få tillbaka för mycket utbetald ersättning i enlighet med artikel 72. 1 eller 2 kan myndigheten överlämna ärendet till Kronofogdemyndigheten med begäran om indrivning.

En begäran om indrivning av en fordran som den sökande parten riktar till den anmodade parten ska åtföljas av en officiell eller bestyrkt kopia av den exekutionstitel för indrivning som har utfärdats av den sökanden partens medlemsstat samt, i förekommande fall, av andra handlingar, i original eller i form av bestyrkt kopia, som behövs för indrivningen (artikel 78 förordning 987/2009).

11. Konventioner

Detta kapitel handlar om de konventioner om social trygghet som Sverige har ingått med länder inom EU/EES och övriga länder och som omfattar pension. Länderna framgår av kapitel 12.

11.1. Konventioner om social trygghet i förhållande till förordning 883/2004

Sverige har träffat överenskommelser om social trygghet, så kallade socialförsäkringskonventioner med flertalet länder inom EU/EES.

Förordning 883/2004 ersätter i huvudsak dessa konventioner. Det finns dock en möjlighet att behålla enskilda bestämmelser i en konvention. Sådana bestämmelser gäller då före bestämmelserna i förordningen. Noteringar om sådana konventionsbestämmelser införs efter beslut i bilaga II till förordningen (artikel 8 förordning 883/2004).

För Sveriges del betyder det att bestämmelsen i den nordiska konventionen om social trygghet som avser ersättning för merutgifter vid hemresa på grund av sjukdom vid vistelse i annat nordiskt land fortsätter att gälla.

11.1.1. Beräkning

Vid bedömning av rätten till garantipension det vill säga kravet på tre års bosättning i Sverige ska Pensionsmyndigheten inte tillämpa bestämmelserna i konventionen om sammanläggning av försäkringsperioder (artikel XVII). Det betyder att det är bestämmelserna i SFB som gäller beträffande rätt till dessa ersättningar. Enligt artikel XVII ska vid beräkning av garantipension förmåner enligt den kanadensiska lagen om trygghet vid ålderdom eller förmånens grundbelopp enligt den kanadensiska pensionsplanen inte beaktas.

Eftersom förmåner från den kanadensiska pensionsplanen till bland annat efterlevande (se nedan) kan vara såväl inkomstrelaterade som bestå av ett grundbelopp (vara flat-rate beräknade) måste Pensionsmyndigheten utreda hur stor del av den aktuella pensionsförmånen som är ett grundbelopp för att kunna minska garantipensionen med rätt belopp. På blanketten CDN-S 2 finns en särskild ruta (5) för detta ändamål.

Följande förmåner finns under den kanadensiska pensionsplanen:

Flat-rate-beräknade förmåner (grundbelopp):

”Surviving child benefit” och ”Disabled contributor’s child benefit”

Inkomstrelaterade och flat-rate-beräknade förmåner:

”Disability benefit” och ”Survivor’s benefit”

Inkomstrelaterade förmåner:

”Retirement pension” och ”Death benefit”

11.1.2. Fortsatt tillämplighet

Konventionerna kommer i fortsättningen att framför allt ha betydelse när en person som omfattas av förordningen vistas eller bor utanför EU/EES-området.

Medlemsländerna har även möjlighet att vid behov sluta nya konventioner som bygger på den princip och anda som finns i förordningen (artikel 8 förordning 883/2004).

Nordiska konventionen om social trygghet

Den nordiska konventionen om social trygghet (SFS 2013:134) är ett avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Till avtalet finns även ett administrativt avtal knutet. Bestämmelserna i lagen om nordisk konvention om social trygghet gäller för Sveriges del från och med 1 maj 2014 i förhållande till Norge, Island, Danmark och Finland. Från och med 1 maj 2015 gäller avtalet även i förhållande till Färöarna och Grönland. Åland har inte antagit den nya konventionen. I förhållande till Åland och i äldre ärenden som gäller en tidsperiod innan den nya nordiska konventionen trädde ikraft ska bestämmelserna i den tidigare konventionen (SFS 2004:114) tillämpas.

Även om en person omfattas av den nordiska konventionen ska EU-förordningarna 883/2004 och 987/2009 tillämpas istället för konventionen när det är möjligt. Det beror på att unionsrätten har företrädde framför ett avtal mellan medlemsländer. Avtalet kan dock tillämpas som ett komplement i förhållande till förordningarna 883/2004 och 987/2009 samt även i förhållande till tredjelandssmedborgare.

Konventionen omfattar en vidare personkrets i och med att den täcker alla som är eller varit omfattade av lagstiftningen i ett nordiskt land och inte knyter an till förvärvsverksamhet i ett land. Den gäller alla personer som aldrig har förvärvsarbetat i något medlemsland och som är eller har varit omfattade av ett nordiskt lands lagstiftning (artikel 3 nordiska konventionen). Reglerna om rätt till grundpension gäller alla som omfattas av konventionen. Viktig i detta sammanhang är artikel 8 nordiska konventionen som ger den, som förvärvat rätt till garantipension i Sverige men aldrig tidigare har förvärvsarbetat inom EU/EES, rätt att vid bosättning i annat medlemsland få garantipension med samma belopp som vid bosättning i Sverige.

I en bilaga till konventionen om särskilda bestämmelser för Danmark står att förordningens och tillämpningsförordningens bestämmelser endast gäller medborgare i ett nordiskt land. Det betyder att Danmark på pensionsområdet endast exporterar dansk pension till nordiska medborgare som är bosatta inom EU/EES.

Exempel

En rysk kvinna född i mars 1945 flyttar i september 2019 från Sverige till Spanien. Kvinnan har garantipension från och med månaden hon fyller 65 år med 15/40. Hon har ingen rätt till egen pension enligt förordningen eftersom hon aldrig har förvärvsarbetat i ett medlemsland och får därför inte ta med sig sin svenska pension till Spanien. Kvinnan, som är medborgare i ett land utanför EU/EES, omfattas inte av EU-förordning 1231/2010. Det betyder att den nordiska konventionen blir

tillämplig och därigenom får hon fortsatt rätt till garantipension med samma belopp som hon hade under bosättningen i Sverige.

11.2. Konventioner om social trygghet med länder utanför EU/EES-området

Konventionerna utanför EU/EES och Schweiz är följande.

Konvention med **Amerikas Förenta Stater** (USA) i kraft den 1 januari 1987 (SFS 1986:734). Länderna har ingått en tilläggsöverenskommelse till konventionen med anledning av den svenska pensionsreformen. Tilläggsöverenskommelsen har trätt i kraft den 2 november 2007 (2004:1192).

Konvention med **Chile** i kraft den 1 januari 1996 (SFS 2006:286, SFS 2006:1312). Länderna har ingått ett tilläggsavtal till konventionen med anledning av den svenska pensionsreformen. Detta tilläggsavtal har trätt i kraft den 1 januari 2007.

Konvention med Indien i kraft den 1 augusti 2014 (SFS 2013:524).

Konvention med **Israel** i kraft den 1 juli 1983 (SFS 1983:325).

Konvention med **Jugoslavien** i kraft den 1 januari 1979 (SFS 1978:798). Enligt förordning (1992:996) och förordning (1994:320) om tillämpning av konventionen den 30 mars 1978 mellan Sverige och Jugoslavien ska konventionen och tillämpningsöverenskommelsen från och med den 16 januari 1992 gälla i förhållandet mellan Sverige och Kroatien respektive Sverige och Slovenien samt mellan Sverige och Bosnien-Hercegovina från och med den 5 maj 2000.

Konvention med **Kanada** i kraft den 1 april 2003 (SFS 2002:221).

Konvention med **Kap Verde** i kraft den 1 december 1991 (SFS 1991:1333).

Konvention med **Marocko** i kraft den 1 juni 1982 (SFS 1982:249).

Överenskommelse med **Québec** i kraft den 1 april 1988 (SFS 1988:100).

Konvention med **Schweiz** i kraft den 1 mars 1980 (SFS 1980:32, SFS 1986:246).

Konvention med Sydkorea i kraft den 1 juni 2015 (SFS 2014:834).

Konvention med **Turkiet** i kraft den 1 maj 1981 (SFS 1981:208), ändringar som trätt i kraft den 1 februari 2002. Länderna har ingått en tilläggskonvention med anledning av den svenska pensionsreformen. Tilläggskonventionen träder i kraft den 1 augusti 2012 (SFS 2005:234).

11.2.1. Omfattad lagstiftning

De äldre konventionerna omfattar för Sveriges del lagstiftningen om folkpension och tilläggspension. Beträffande konventionen med Kanada som har omförhandlats med anledning av ändringarna i den svenska pensionslagstiftningen som trädde i kraft fullt ut den 1 januari 2003, se nedan under avsnitt 11.3. Även konventionerna med Chile och USA har omförhandlats. I de senaste avtalen som slutits, de med Indien och Sydkorea, omfattar avtalen inkomstgrundande ålderspensioner och garantipensioner,

efterlevandepensioner och garantipensioner samt sjukersättning och aktivitetsersättning.

I konventionerna finns bestämmelser som innebär att konventionerna är tillämpliga på lagstiftning som kodifierar, ändrar eller kompletterar den angivna lagstiftningen. För att konventionen ska bli tillämplig på lagstiftning om ett nytt system eller en ny gren av social trygghet krävs det att länderna träffar en särskild överenskommelse om detta.

Eftersom pensionsreformen innebär en så omfattande ändring av det svenska pensionssystemet är det nödvändigt att omförhandla de äldre konventionerna. I avvaktan på att detta sker gäller följande.

Reglerna i konventionerna som har tillämpats vid tillgodoräknande av pensionsgrundande inkomst, pensionspoäng eller vårdår enligt den upphävda 11 kap. AFL från och med 1999 ska i stället tillämpas vid tillgodoräknande av pensionsgrundande inkomst, pensionspoäng eller vårdår enligt den upphävda lagen om inkomstgrundad ålderspension (2 kap. 3 § lagen om införande av socialförsäkringsbalken).

Från och med den 1 januari 2003 finns inte förmånen folkpension.

Vid beräkning av den årliga tilläggspensionen utgör pensionen summan av 60 procent \times prisbasbeloppet \times medelpoängen (max medeltalet av de 15 bästa åren) och 96 procent av prisbasbeloppet för den som är ogift (78,5 procent för den som är gift). Denna produkt multipliceras med lika många 30-delar som det finns år med pensionspoäng. Det betyder att beräkningsunderlaget för tilläggspensionen ökar med det basbelopp som vid fastställandet av den ursprungliga pensionsgrundande inkomsten räknades av och i stället beviljades i form av folkpension beräknad i 30-delar. Personer som är födda 1954 eller senare får ingen tilläggspension (63 kap. 3 § SFB). Pensionspoäng som dessa personer eventuellt har tillgodoräknats för tid före den 1 januari 1999 ökas med talet ett (6 kap. 7 - 8 §§ lagen om införande av socialförsäkringsbalken). Eftersom man på detta sätt kan sägas ha blivit kompenserad för den folkpension som upphör kan konventionerna tillämpas i dess nuvarande lydelse i avvaktan på att de kommer att förhandlas om.

11.2.2. Personkrets

Turkiet

Konventionen gäller för svenska och turkiska medborgare, för personer som är eller har varit omfattade av lagstiftningen i endera staten samt för personer som härleder sin rätt från någon av dessa kategorier

Jugoslavien (gäller Serbien och avtalet med Bosnien-Hercegovina)

Konventionen gäller för medborgare i någon av staterna samt för personer som härleder sin rätt från en sådan person.

USA

Konventionen gäller för svenska och amerikanska medborgare, flyktingar och statslösa, personer som härleder sin rätt från någon av dessa kategorier samt de som är medborgare i en tredje stat (en underlig skrivning men som jag

tolkar det så måste man naturligtvis ha omfattats av lagstiftningen i USA eller Sverige för att det ska bli aktuellt).

Chile

Konventionen gäller för personer som är eller har varit omfattade av lagstiftningen i endera staten samt för personer som härleder sin rätt från en sådan person.

Israel

Här finns ingen särskild artikel som avser personkretsen utan man får i stället titta på vad som står i artikel 11 när man ska bedöma rätten till svensk pension (och artikel 3 om likabehandling).

Indien

Konventionen gäller personer som omfattas av eller har omfattats av lagstiftningen i någon av de avtalsslutande staterna samt andra personer som härleder rättigheter från en sådan person.

Kap Verde

Konventionen gäller för personer som är eller har varit omfattade av lagstiftningen i endera staten samt för familjemedlemmar och efterlevande.

Marocko

Här finns ingen särskild artikel som avser personkretsen utan man får i stället titta på vad som står i artikel 16 när man ska bedöma rätten till svensk pension (och artikel 3 om likabehandling).

Sydkorea

Konventionen gäller personer som omfattas av eller har omfattats av lagstiftningen i någon av de avtalsslutande staterna samt andra personer som härleder rättigheter från en sådan person.

Quebec

Avtalet gäller invånare i Sverige och Quebec, flyktingar och statslösa, personer som är eller har varit omfattade av endera partens lagstiftning samt de som härleder sin rätt från någon av dessa kategorier.

11.2.3. Likabehandling

I konventionerna finns bestämmelser som innebär att personer som omfattas av konventionerna har samma rättigheter och skyldigheter som personer i den andra fördragsslutande staten.

Det finns inga bestämmelser i SFB som innebär diskriminering på grund av medborgarskap.

11.2.4. Sammanläggning av försäkringsperioder

För den som kan ha rätt till tilläggs pension enligt SFB har bestämmelserna i konventionerna om sammanläggning av försäkringsperioder betydelse. En person som söker svensk tilläggs pension och inte har minst tre år med pensionsgrundande inkomst kan ändå få rätt till svensk tilläggs pension. Den rätten kan finnas under förutsättning att hon eller han omfattas av någon av

nämnda konventioner. Försäkringskassan ska i sådana fall tillämpa reglerna i aktuell konvention om sammanläggning av försäkringsperioder.

Eftersom inkomstpensionen är oberoende av försäkringsperioder är bestämmelserna om sammanläggning inte aktuella för den delen av ålderspensionen.

Samma sak gäller för premiepensionen.

Den som inte har minst tre år med bosättningstid i Sverige kan inte öppna rätten till garantipension genom att lägga samman försäkringsperioder fullgjorda i någon av nämnda konventioner.

11.2.5. Proportionellt beräknad pension

Om det finns en rätt till pension, med beaktande av reglerna om sammanläggning av försäkringsperioder, beräknas pensionen i förhållande till intjänad tid i respektive land.

11.2.6. Export av förmåner

Inkomstgrundad ålderspension i form av såväl inkomstpension, tilläggspension som premiepension kan även utges när den försäkrade vistas utomlands (6 kap. 16 § SFB). Bostadstillägg, handikappersättning, äldreförsörjningsstöd och efterlevandestöd till barn kan inte betalas ut vid bosättning utomlands med stöd av konventionerna.

11.3. Konventionen med Kanada

En ny konvention om social trygghet mellan Sverige och Kanada trädde i kraft den 1 april 2003 (SFS 2002:221). Konventionen är i huvudsak föranledd av det reformerade svenska pensionssystemet och innebär följande för Sveriges del.

11.3.1. Konventionen omfattar

- sjukersättning och aktivitetsersättning
- garantipensioner och inkomstgrundade ålderspensioner samt
- efterlevandepensioner och efterlevandestöd till barn (artikel II).

11.3.2. Personkrets

Konventionen gäller personer som är eller har varit omfattade av svensk eller kanadensisk lagstiftning samt personer som är familjemedlemmar eller efterlevande till dessa personer (artikel III).

11.3.3. Export

Ålders- och efterlevandepension i form av garantipension kan betalas utanför Sverige om den sammanlagda bosättningstiden i Sverige och Kanada uppgår till minst 20 år (artikel XVIII). För en sökande som inte har sammanlagt 20 år i Sverige och Kanada kan även år i tredje land med vilket såväl Sverige som Kanada har konvention med medräknas (artikel XIV). Det betyder att den som har minst tre år med bosättning i Sverige (se avsnitt 13.4.3) kan få uppbära förmånen utanför Sverige om resterande år finns i Kanada eller eventuellt tredje land.

Följande länder har såväl Sverige som Kanada konventioner om social trygghet med: Chile, Israel, Kroatien, Marocko, Turkiet, USA och Österrike.

Bestämmelserna om export i konventionen tillämpas inte på efterlevandestöd till barn (artikel XVIII).

11.3.4. Adresser till förbindelseorganen alternativt pensionsorgan i dessa konventionsländer

Fullständiga adresser med i förekommande fall telefonnummer, faxnummer och Internetadresser finns på Pensionsmyndighetens intranät Orangeriet under Landspecifik information.

12. Diverse förteckningar

I detta kapitel finns en förteckning över de konventioner som Sverige har ingått med andra länder på socialförsäkringsområdet och som omfattar pension, den svenska lagstiftningsförteckningen och vissa av administrativa kommissionen beslut och rekommendationer.

Konventioner om social trygghet mellan Sverige och andra medlemsländer

Nordisk konvention i kraft den 2 november 2004 (SFS 2004:114, SFS 2004:747).

Konvention med **Frankrike** i kraft den 1 augusti 1981 (SFS 1981:584, SFS 1982:78).

Konvention med **Grekland** i kraft den 1 mars 1979, ändringar som trätt i kraft den 1 januari 1994 (SFS 1979:56, SFS 1985:774 och SFS 1993:1670).

Konvention med **Italien** i kraft den 1 november 1982 (SFS 1982:887).

Konvention med **Luxemburg** i kraft den 1 juni 2005 (SFS 2004:491, SFS 2005:336).

Konvention med **Nederländerna** i kraft den 1 mars 1983 (SFS 1983:22).

Konvention med **Portugal** i kraft den 1 december 1979 (SFS 1979:869).

Konvention med **Spanien** i kraft den 1 juli 1984 (SFS 1984:555).

Konvention med **Storbritannien och Nordirland** i kraft den 1 maj 1988, ändringar som trätt i kraft den 1 januari 1994 (SFS 1988:106, SFS 1992:1090).

Konvention med **Tyskland** i kraft den 1 oktober 1977, tilläggsöverenskommelse som trätt i kraft den 1 augusti 1991 (SFS 1977:740, SFS 1991:1183 och SFS 1991:1184).

Konvention med **Österrike** i kraft den 1 juli 1997 (SFS 1997:265).

Konventioner mellan Sverige och övriga länder

Konvention med **Amerikas Förenta Stater** i kraft den 1 januari 1987 (SFS 1986:734). Länderna har ingått en tilläggsöverenskommelse till konventionen med anledning av den svenska pensionsreformen. Tilläggsöverenskommelsen har trätt i kraft den 2 november 2007 (SFS 2004:1192).

Konvention med **Chile** i kraft den 1 januari 1996 (SFS 2006:286, SFS 2006:1312). Länderna har ingått ett tilläggsavtal till konventionen med anledning av den svenska pensionsreformen. Detta tilläggsavtal har trätt i kraft den 1 januari 2007.

Konventionen med **Indien** i kraft den 1 augusti 2014 (SFS 2013:524)

Konvention med **Israel** i kraft den 1 juli 1983 (SFS 1983:325).

Konvention med **Jugoslavien** i kraft den 1 januari 1979 (SFS 1978:798) (gäller Serbien). Enligt förordning (1992:996) och förordning (1994:320) om tillämpning av konventionen den 30 mars 1978 mellan Sverige och Jugoslavien ska konventionen och tillämpningsöverenskommelsen från och med den 16 januari 1992 gälla i förhållandet mellan Sverige och Kroatien respektive Sverige och Slovenien och mellan Sverige och Bosnien-Hercegovina från och med den 5 maj 2000.

Konvention med **Kanada** i kraft den 1 april 2003 (SFS 2002:221).

Konvention med **Kap Verde** i kraft den 1 december 1991 (SFS 1991:1333).

Konvention med **Marocko** i kraft den 1 juni 1982 (SFS 1982:249).

Överenskommelse med **Québec** i kraft den 1 april 1988 (SFS 1988:100).

Konvention med **Schweiz** i kraft den 1 mars 1980 (SFS 1980:32 och SFS 1986:246).

Konventionen med **Sydkorea** i kraft den 1 juni 2015 (SFS 2014:834)

Konvention med **Turkiet** i kraft den 1 maj 1981 (SFS 1981:208), ändringar som trätt i kraft den 1 februari 2002. Länderna har ingått en tilläggskonvention med anledning av den svenska pensionsreformen. Tilläggskonventionen har ännu inte trätt i kraft (SFS 2005:234).

Övriga konventioner

Wienkonventioner om diplomatiska och konsulära förbindelser, skall gälla i Sverige enligt 2 och 3 §§ lagen (1976:661, omtryckt 1987:341) om immunitet och privilegier i vissa fall.

Administrativa kommissionens beslut och rekommendationer

Administrativa kommissionens beslut och rekommendationer har fått en annorlunda beteckning jämfört med de beslut och rekommendationer som hänvisar till förordningarna 1408/71 och 574/72. I stället för att ge dem en löpande nummerbeteckning har de fått en bokstavs-beteckning med ett nummer. De beslut och rekommendationer som gäller pensionsområdet heter P. Ännu så länge finns det bara ett beslut P1 och en rekommendation P2. Dessutom är H1 och H 3 viktiga för pensionsområdet. H står för horisontell då de gäller alla förmåner.

Beslut P1 avser omräkning av pension när villkoren i alla berörda medlemsländer är uppfyllda. (artikel 50.4 förordning 883/2004).

Rekommendation P1 avser EU-domstolens dom C-55/00 Gottardo (se avsnitt 1.3)

Beslut H 1 avser vilka beslut som ska fortsätta att gälla vid tillämpning av förordningarna 1408/71 och 574/72.

Beslut H 2 handlar om Tekniska kommissionen.

Beslut H 3 handlar om vilka valutakurser som ska användas vid olika tillfällen (se avsnitt 9).

Förteckning över svensk lagstiftning

Källförteckning

EG-förordningar

Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Rådets förordning (EEG) nr 574/72 av den 21 mars 1972 om tillämpning av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Rådets förordning (EG) nr 859/2003 av den 14 maj 2003 om utvidgning av bestämmelserna i förordning (EEG) nr 1408/71 och förordning nr 574/72 till att gälla de medborgare i tredje land som enbart på grund av sitt medborgarskap inte omfattas av dessa bestämmelser

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 647/2005 av den 13 april 2005 om ändring av rådets förordningar (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen och (EEG) nr 547/72 om tillämpningen av förordning (EEG) nr 1408/71

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1992/2006 av den 18 december 2006 om ändring av rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009 av den 16 september 2009 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1231/2010 av den 24 november 2010 om utvidgning av förordning (EG) nr 883/2004 och förordning (EG) 987/2009 till att gälla de tredjelandsmedborgare som enbart på grund av sitt medborgarskap inte omfattas av dessa förordningar.

Konventioner

Konvention om social trygghet mellan **Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge** av den 18 augusti 2003 (SFS 2004:114, SFS 2004:747)

Konvention med **Amerikas Förenta Stater** (SFS 1986:734, SFS 2004:1192)

Konvention med **Chile** (SFS 1995:1337, SFS 1996:1071, SFS 2006:286)

Konvention med **Frankrike** (SFS 1981:584, SFS 1982:78)

Konvention med **Grekland** (SFS 1979:56, SFS 1985:774, SFS 1993:1670)

Konvention med **Indien** (SFS 2013:524)

Konvention med **Israel** (SFS 1983:325)

Konvention med **Italien** (SFS 1982:887)
Konvention med **Jugoslavien** (SFS 1978:798)
Konvention med **Kanada** (SFS 2002:221)
Konvention med **Kap Verde** (SFS 1991:1333)
Konvention med **Luxemburg** (SFS 2004:491, SFS 2005:336)
Konvention med **Marocko** (SFS 1982:249)
Konvention med **Nederländerna** (SFS 1983:22)
Konvention med **Portugal** (SFS 1979:869)
Överenskommelse med **Québec** (SFS 1988:100)
Konvention med **Schweiz** (SFS 1980:32, SFS 1986:246)
Konvention med **Spanien** (SFS 1984:555)
Konvention med **Storbritannien och Nordirland** (SFS 1988:106, SFS 1992:1090)
Konvention med **Sydkorea** (SFS 2014:834)
Konvention med **Turkiet** (SFS 1981:208), (SFS 2001:1285), (SFS 2005:234).
Konvention med **Tyskland** (SFS 1977:740, SFS 1991:1183 och SFS 1991:1184)
Konvention med **Österrike** (SFS 1997:265)

Lagar

Socialförsäkringsbalken (2010:110)
Lag (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken
Upphävda lagar:
Lag (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn
Lag (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn
Socialförsäkringslagen (1999:799)
Lag (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag
Lag (1998:702) om garantipension
Lag (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension
Lag (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension
Lag (1976:380) om arbetsskadeförsäkring
Lag (1962:381) om allmän försäkring
Lag (1954:243) om yrkesskadeförsäkring

Förordningar

Förordning (2002:782) om ansökan och utbetalning av pension m.fl. förmåner

Propositioner

Prop. 2001/02:84 Anpassningar med anledning av övergången till reformerade regler för ålderspension

Prop. 1999/2000:91 Efterlevandepensioner och efterlevandestöd till barn

Prop. 1997/98:151, Inkomstgrundad ålderspension, m.m., Del 1

Prop. 1997/98:152 Garantipension m.m.

EU-domstolens domar

Rättsfallsregistret är uppbyggt så att först anges målnummer i EU-domstolen, till exempel 75/63. Under 1988 ändrades målnumren så att ett C har lagts till före själva numret. Efter målnumret anges namnet på den enskilde i målet, till exempel Unger. Därefter återfinns inom klammer året för publicering av domen i Rättsfallssamling från Europeiska unionens domstol och förstainstansrätt (REG) följt av nummer på den sida i rättsfallssamlingen som domen återfinns på.

Målnr	Namn på den enskilde	Referatnr
75/63	Unger	[1964] 0117
8/75	Association du Foot-ball Club d'Andlau	[1975] 0739
39/76	Mouthaan	[1976] 1901
87/76	Bozzone	[1977] 687
115/77	Laumann	[1978] 805
10/78	Belbouab	[1978] 1915
182/78	Pierik	[1979] 1977
69/79	Jordens-Vosters	[1980] 75
143/79	Walsh	[1980] 1639
807/79	Gravina	[1980] 2205
320/82	d'Amario	[1983] 3811
249/83	Hoeckx	[1985] 973
300/84	A.J.M. van Roosmalen	[1986] 3097
39/86	Lair	[1988] 3161
C-2/89	Kits van Heijningen	[1990] I-1755

C-105/89	Buhari Haji	[1990] I-4211
C-188/90	Doriguzzi-Zordanin	[1992] I-2039
C-60/93	Aldewereld	[1994] I-2991
C-98/94	Schmidt	[1995] I-2559
C-443/93	Vougioukas	[1995] I-4033
C-59/95	Bastos Moriana	[1997] I-1096
C-336/94	Dafeqi	[1997] I-6761
C-143/97	Conti	[1998] I-6365
C-135/99	Elsen	[2000] I-10409
C-55/00	Gottardo	[2002] I-00413
C-347/00	Ángel Barreira Pérez	[2002] I-08191
C-189/16	Zaniewicz-Dybeck	[2017] C-946

Vägledningar

Vägledning 2010:4 *Efterlevandepension och efterlevandestöd till barn*

Vägledning 2010:3 *Ålderspension för personer födda 1937 eller tidigare samt särskilt pensionstillägg*

Vägledning 2010:1 *Ålderspension för personer födda 1938 eller senare – Att tjäna in till pension*

Vägledning 2010:2 *Allmän pension för personer födda 1938 eller senare – Att ut pension*

Försäkringskassans vägledning 2000:2 *Försäkrad i Sverige genom bosättning eller arbete*

www.pensionsmyndigheten.se